

MUNTANYA

738

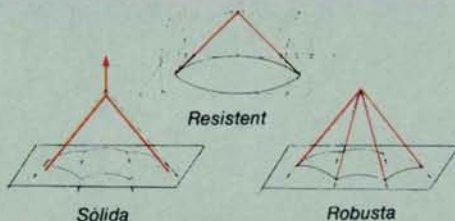
1985

TENDES SHERPA

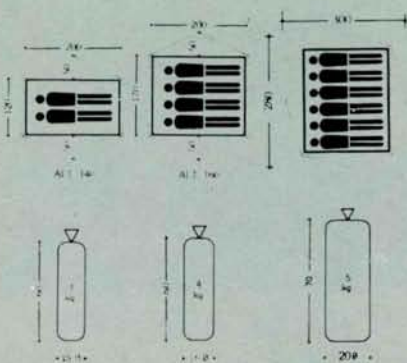

Pirineu Aragonès: Vall de Tena. Sierra Telera (Foto Duce)

això, la SHERPA inclou l'originalitat, introduïda per ARTIACH, de disposar de dues portes simètriques per a accessos independents i màxim airejament en dies calorosos. Finalment, el disseny en planta rectangular del dormitori proporciona dos amplis absis exteriors d'alleujament i magatzem independents.

SHERPA-2 SHERPA-4 SHERPA-6

Quant al CONFORT a muntanya, la segona exigència per a ARTIACH, la geometria cònica ens forneix immediatament unes excel·lents condicions TÈRMiques, ja que no tan sols el volum d'aire que ha d'escalfar el cos és mínim, sinó que, a més a més, en estar la major part d'aquest volum proper al sòl, l'habitant es troba amb aquesta geometria més proper a la zona d'aire més calent. L'HABITABILITAT ha estat un motiu d'un curiós estudi, i la tenda ha estat dotada de pals en V solidaris, per tal que, a més d'aconseguir un MUNTATGE RÀPID automàtic, s'hi tingui un aprofitament de l'espai amb tota l'amplitud possible. Ultra

DEMANI LA NOSTRA
"GUIA TECNICA DE PRODUCTES
D'ALTA MUNTANYA"

edelweiss:

CAP AL CIM

 esports
edelweiss Gran Via, 527 (xanfrà Urgell)

Tel. 254 83 00 - Barcelona-11

subscriviu-vos a

espeleòleg

la revista d'espeleologia
oberta a tothom

La revista
espeleològica
de més
tradició i de
més difusió de
Catalunya.

Reflex de les
activitats més
destacades i
de tots els
aspectes de
l'espeleologia.

Tot el que pot
interessar
l'espeleòleg
ens interessa.

Vehils

fundat l'any 1908

Plaça Universitat, 7 - Telf. 317.91.86

P Parking Plaça Castilla

Portal de l'Àngel, 32-34 - Tels. 317.91.86 - 317.91.90

P Parking SABA - Plaça Catalunya

BARCELONA

SUBSCRIPCIÓ

Nom

Carrer

n.º

pis

Població

D.P.

Se subscriu a **ESPELEÒLEG** a partir del n.º.....

Cobrament: per banc, segons autorització adjunta

Data

Banc / Caixa

Carrer

n.º

Població

D.P.

Sr. Director

Us preguem que fins a nova indicació, vulgueu fer efectiu el rebut de la revista, **ESPELEÒLEG** del Centre Excursionista de Catalunya corresponent a la subscripció

a nom de

que viu a

Població amb càrrec al compte

corrent
d'estalvi

núm.

a nom de

Signatura

Tallar per on
indiquen els punts
i reomplir adequadament
la butlleta

capel·lines i "ponchos"

per excursionistes

JABALÍ

FABRICAT PER
MANUFACTURES PLASTIQUES ALEU
BARCELONA

La revista excursionista de més tradició i de més difusió de Catalunya.

**BUTLLETA
DE
SUBSCRIPCIÓ**

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpi Català

c. Paradís, 10 Barcelona (2)

Si encara no sou
subscriber de
MUNTANYA,
retalleu i envieu
aquest butlletí
i rebreu
puntualment
la revista al
vostre domicili.

Si ja en sou,
doneu-lo a un
amic que
s'interessi per
l'excursionisme
i segur que
us ho agrairà.

*Molts
excursionistes
no llegeixen
MUNTANYA
perquè no
la coneixen.*

- Empresa líder, dedicada al servei del món editorial.
- Alta tecnologia en mètodes de fotocomposició amb la incorporació dels nous mètodes de:

- ★ AUTOCOMPOSICIÓ
- ★ AUTOCORRECCIÓ
- ★ TRANSCODIFICACIÓ DE TEXTOS PEL SISTEMA «MEDIACOM 4000»
- ★ TRACTAMENT DE TEXTOS A TRAVÉS DEL SISTEMA «MODEM TELEFÒNIC»

- Adquisició contínua dels últims sistemes de fotocomposició presentats al mercat.
- Personal altament qualificat en

- ★ Fotocomposició
- ★ Muntatges
- ★ Fotomecànica

Oficines: Sardenya, 221-223, entrol. 3.ª. Telèf. 232 41 62 (3 línies). 08013-BARCELONA
Tallers: Consell de Cent, 500, 6.ª planta. Telèfon 245 68 05/06

MUNTANYA

LA PRIMERA REVISTA DE L'EXCURSIONISME CATALÀ

**BUTLLETA
DE
SUBSCRIPCIÓ**

Nom			
Carrer			
n.º	pis	Població	D.P.

Se subscriu a la revista **MUNTANYA** a partir de l'any..... amb la quota anual de pessetes

Cobrament: per banc, segons autorització adjunta ☐ Signatura

Data			
Banc / Caixa			
Carrer			
n.º	Població		D.P.

Sr. Director
 Us preguem que fins a nova indicació, vulgueu fer efectiu el rebut anual de la revista **MUNTANYA** del Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpí Català corresponent a la subscripció

a nom de.....

que viu a.....

Població.....amb càrrec al compte corrent o d'estalvi núm.

a nom de..... Signatura

Tallar per on
indiquen els punts
i reomplir adequadament
la butlleta

Redacció i administració:

Paradís, 10 - 08002 Barcelona
Tel. 315 23 11

Director:

Alfred Montserrat i Nebot

Adjunt al director:

Josep de Tera i Camins

Secretari:

Joaquim Bordons i Serra

Maqueta:

Antoni Inglès i Alcon

Disseny:

Emili Civis i Abad

Enric Franch i Miret

Corrector:

Joan Costa i Costa

Publicitat:

Centre Excursionista de Catalunya

Paradís, 10

Tel. 315 23 11

08002 Barcelona

Col·laboradors:

David M. Aloy, Jaume Altadill,

Armand Ballart, Lluís Belvis, Miquel

Bosch, Josep Casanovas, Francesc Herrera,

Agustí Jolis, Manuel Mateu, Martial Moiolí
(Chamonix).

Modest Montlleó, Jordi Mullor,

Ramon Pujol i Alsina, Lluís Puntís i Pujol,

Joan Quintana, Joan Sabadell,

Josep M.ª Sala, Alfons Valls,

Suscripció:

2.000 pessetes l'any (sis exemplars).

Estranger: 2.800 pessetes.

Preu d'aquest exemplar, 375 pessetes.

(Comanda de números endarrerits, a la redacció de la revista.)

Dipòsit Legal: B. 545-1958

Fotocomposició i Fotomecànica:

Catalana de Fotocomposició, S.A.

Consell de Cent, 500

Impremta:

Gràfiques Encina

Encina, 31

08024 Barcelona

ISSN: 02112-2111

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpi Català

ANY CIX N.º 738 VOL. 90 ABRIL 1985

SUMARI

Editorial	338
1.200 metres a Les Droites <i>Juan de la Matta</i>	339
Les Calanques, quelcom més que un recurs <i>Manuel Bultó i Font</i>	342
Paisatge i vivència d'un bivac <i>Antonio Garcia Picazo</i>	345
La fisioteràpia aplicada a la preparació i tractament de l'alpinista <i>M. Riera Ferrer</i>	348
Un dia memorable i un «descens» inoblidable <i>Pere Acarín</i>	350
Marmolada di Rocca - Via Gogna. 1.ª Ascensió Nacional <i>Jordi Lluch</i>	352
Aconcagua, sostre d'Amèrica <i>Josep M.ª Mèrida i Turell</i>	356
Cercle de Baborte <i>Josep de Tera i Camins</i>	362
La Pastoral i nosaltres <i>Joan Posa i Molné</i>	366
Viatge d'aproximació i estada als Alps francesos <i>Joaquim Bordons i Serra</i>	371
La Fira de la tardor a Esterri d'Àneu <i>Ferran Rella i Toro</i>	375
Crònica excursionista <i>Equip redacció Crònica</i>	
Alpinisme	378
Espeleologia	380
Actes	380
Semblances	382
Bibliografia	382
D'ací d'allà	384

Portada: Cim i Paret Sud de l'Aconcagua i Cresta de los Guanacos (Foto: J.M.ª Mérida).

Queda prohibida la reproducció total o parcial dels articles de la revista «MUNTANYA» sense citar-ne la procedència. Els articles publicats a «MUNTANYA» expressen solament l'opinió de llurs autors. La revista «MUNTANYA», editada pel Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpi Català, es publica sense cap finalitat lucrativa.

El CEC, des de la seva fundació, s'ha preocupat pel Patrimoni Cultural de Catalunya i ha estat sempre present en el salvament dels seus monuments, des del Monestir de Ripoll, a finals del segle passat, a les drassanes de Barcelona, el primer terc del segle XX. Darrerament, l'any 1981, ho reconegué el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, en promoure l'entitat al Consell del Patrimoni Cultural. No és, doncs, estrany que la Junta Directiva hagi considerat que calia intervenir en quelcom tant important com és el nou projecte de llei del «*Patrimonio Histórico Español*» que s'està debatent a les Corts.

Desgraciadament, aquest projecte de llei, tal com s'ha presentat a les Corts, no pot considerar-se avançat ni que ofereixi una millor salvaguarda del Patrimoni. Així, entre altres temes, no s'hi promou una cosa tan important com la potenciació d'una opinió pública favorable als béns d'interès cultural, ni s'hi concedeix una oferta real de desgravació fiscal a les actuacions i a les inversions que es facin a favor del Patrimoni, ni s'hi agilitzen els tràmits de defensa contra l'exportació i l'espoli, uns temes que són de l'exclusiva competència de l'Administració central.

En conjunt, en lloc d'una llei-marc que deixi actuar les Comunitats Autònomes —que estan més prop dels fets reals—, tot es reglamenta excessivament. I és que el centralisme, que sempre ha ignorat el principi de subsidiarietat, no pot consentir que unes Comunitats Autònomes puguin actuar en exclusivitat —malgrat que ho proclami un Estatut de Catalunya.

No sembla que l'eficiència demostrada —presència en tots els àmbits del Patrimoni Cultural— en escassament quatre anys, malgrat la migrada suma de diners traspasada, hagi servit per pensar allò que es podria aconseguir i fer, a Catalunya, amb la coordinació i potenciació de la tasca a què sempre s'han dedicat tantes entitats benemèrites.

Sembla, en canvi, que allò que pugui fer la Generalitat de Catalunya despertí gelosia, en comptes de causar satisfacció, i que es desconfiï de les Comunitats Autònomes, considerant-les, en aquest projecte de llei, gairebé capaces d'espolar o de deixar que s'hi espoliï.

El projecte de llei vol imposar el nou títol de «*Patrimonio Histórico Español*» en comptes del «*histórico-artístico*» que s'introduí l'any 1933, malgrat que iniciï l'ús i el concepte del terme de béns d'interès cultural que és d'ús corrent a la UNESCO.

És una manera d'eliminar l'exclusiva competència de les Comunitats Autònomes que tenen una cultura profundament diferenciada —la llengua és expressió d'un fet cultural i nacional que ateny tant al fet artístic com al documental, el qual, amb la qualificació de «*patrimonio histórico español*», pot escamotejar-se més fàcilment.

En el fons, s'entreveu una resistència a la desaparició del *Ministerio de Cultura* que, com passa a altres estats europeus, és assumit per l'equivalent de les Comunitats Autònomes, com és el cas en els *Länder* d'Alemanya,

o com a Bèlgica, Suïssa o el Regne Unit.

En el preàmbul del projecte de llei s'invoca que es vol «...l'accés a la cultura, i que aquesta és, en definitiva, el camí segur cap a la llibertat dels pobles»; però no es deixa que, la cultura de Catalunya, la vagi fent en llibertat el poble català.

Segons els articles 44è, 46è i 149è-28 de la Constitució, l'objectiu d'aquesta llei hauria de ser: «...procurar i potenciar l'accés a la cultura i l'enriquiment del Patrimoni Cultural Històric i Artístic dels pobles d'Espanya; i també garantir la defensa contra l'espoliació i l'exportació, i afavorir amb exempcions fiscals excepcionals tot allò que en fomenti la restauració, la conservació i la promoció.

I allò que s'hi fa és desenvolupar detalladament sobre tot el que és competència **exclusiva** de Catalunya (art. 9è de l'Estatut d'Autonomia), a partir del que s'hi anomena competències concorrents, per recuperar l'Administració central allò que no s'hauria volgut cedir mai. Com es pot pretendre, així, de construir, amb la col·laboració, de tots un veritable Estat de les Autonomies?

Així, per exemple:

La declaració, per la Generalitat de Catalunya, d'un monument o d'un bé d'Interès Cultural, no té plena efectivitat; cal que sigui registrat així mateix pel Ministeri.

Si Catalunya té dret preferent d'adquisició d'obres que es puguin exportar, i l'Estat central cobra unes taxes de totes les exportacions que s'autoritzen (precisament per tenir un fons que permeti pagar-ne la recuperació), no s'en dona participació a la Generalitat.

L'Administració central pot permutar un bé d'interès cultural sense cap intervenció de la Comunitat Autònoma, etc.

Un projecte de llei com aquest, caldria que es fes amb plenitud de consens; hauria d'haver-s'hi escoltat i tingut en compte les institucions i les entitats, des de l'Església —que en surt descriminada— a la totalitat del ventall parlamentari; però, fins ara, això no s'ha fet, malgrat que, en les discussions del Congrés de Diputats, s'ha recollit una part de les esmenes presentades. Cal esperar que, al Senat, s'escoltin els motius d'oposició de fons, que fins ara no s'han volgut acceptar, i se'n faci cas.

El CEC vol sensibilitzar l'opinió pública sobre aquest tema, perquè l'estima del Patrimoni Cultural ha estat un compromís contret des de la seva fundació, i en el món de l'excursionisme això expressa l'amor a la terra i a l'obra dels homes i a la natura que l'envolta.

En aquesta línia, conjuntament amb el F.A.D. i Òmnium Cultural, el CEC s'ha adreçat al senyor Ministre de Cultura per tal que retiri el projecte de llei; i a la invitació feta a les entitats excursionistes i culturals de Catalunya, aquestes s'hi han sumat en una quantitat molt considerable.

Volem continuar fidels als nostres orígens, i per això continuarem lluitant, amb l'esperança que, ara, a la Pell de Brau, hi hagi democràcia.

1.200 METRES A LES DROITES

Alguns dies després, en Manuel i jo teníem el clàssic problema dels escaladors a Chamonix. Havíem de combinar una previsió meteorològica no molt bona amb un projecte atractiu. No hi havia manera de posar-nos d'acord entre unes ascensions, en les quals la «curtida» podia ser molt forta, i altres en què la realització lògica si l'estiu durés dotze mesos. Després, a la fi d'un llarg estira i arronsa, decidírem anar a l'esperó de Les Droites.

Juan de la Matta

(Sembla mentida, fins a qui punt pot arribar la tossuderia de dos escaladors! Cadascú defensa el seu projecte com si en el món no n'hi hagués cap altre. Ara

Mentre pujava pel *couloir* de la «Y» de l'Aiguille d'Argentièr, tenia prou de temps per pensar i per mirar. El pendent no era massa fort i no m'obligava a la màxima atenció. Més amunt, el sol començava a tocar la paret. Com un reflex, vaig pensar en les caigudes de pedres. Però no m'havia de preocupar, ja que la roca que vorejava el *couloir* era de bon granit i, a més, continuava fent bastant de fred. Era fantàstic d'ascendir per una canal com aquella, sentint que un avança directe cap al cim, sentint-se una mica enfonsat en la muntanya.

Per fi, m'anava apropant a la cresta. La neu brillava intensament prop del cim i... de sobte, el blau! El vent aixecava cristalls de neu de la cornisa. De seguida em vaig poder posar dret sobre la cresta i vaig mirar arreu. Bruscament, el meu horitzó es va eixamplar en alguns centenars de quilòmetres. Una multitud de relleus es sobreposaven els uns als altres. Veia les cornises i els blocs de granit, les muntanyes properes, els massisos més llunyans (com el Mont Rosa) i unes masses difuses tan llunyanes que tant podien ser les Dolomites com els Urals. Tenia una sensació de vertigen molt agradable.

A poc a poc, vaig caminar per la fina aresta cap al cim. Em vaig asseure sobre la neu. En aquell moment estava sol; els meus companys no trigarien a arribar; em vaig abrigar bé per esperar-los. Les parets del circ d'Argentièr estaven imponents. Esperons de roca i pendents de neu s'hi combinaven amb una regularitat impressionant. Em vaig estar fixant en el més perfecte dels esperons, aquell que s'enfonsa més avall i que arriba més amunt: l'esperó NE de Les Droites.

Entre el sol i l'ombra, l'elegant esperó nord de Les Droites. (Foto: Manuel de la Matta.)

Traducció: Lluís Giner.
Dibuixos: Raimon Florensa.

bé, quan arriben a un acord i l'objectiu es fa comú, aleshores ja, endavant i fora!)

A les cinc de la tarda, com en els toros, començarem a escalar la part baixa de l'esperó. Aquestes darreres hores del dia haurien de permetre'ns de cloure l'ascensió l'endemà, amb un marge de seguretat. No feia massa fred, tot i que no ens tocava el sol. Els llargs se succeïen amb rapidesa, amb algun pas atlètic de tant en tant i, la majoria de les vegades, amb una alegre escalada de quart grau. Els peus de gat s'adherien excel·lentment en aquella roca poc freqüentada, i la motxilla per dos dies encara no ens molestava. Era fascinator de veure la glacera amb una perspectiva cada vegada més vertical, i d'adonar-nos que cada cop costava més de distingir el refugi, entre les pedres de la morrena.

Més amunt, l'aresta es redreçava i ens va exigir una major concentració en l'escalada. Amb més de compte, i col·locant tascons de tant en tant, vàrem escalar per diedres difícils i per empotraments forçats; però de seguida vàrem arribar a dalt del ressalt, separat per una bretxa de l'aresta, que continua cap al «castell». Es feia fosc, i ens vam posar a buscar un lloc adient per bivaquejar. No vam tardar gens a trobar-lo: vam tallar una plataforma en el mateix fil de l'aresta de neu.

Mentre el fogonet escalfava «allò» que havia de ser el nostre sopar, ben ficats dins la funda de bivac miràvem l'esperó, ja sempre mixt fins al cim. Els núvols, que hi havien estat presents tot el dia, ens envoltaren per complet, i ens amagaren la visió de la tremenda paret nord de Les Droites i de l'escalada que ens hi esperava l'endemà.

...

Era la primera escalada que, el meu company i jo, fèiem junts aquell estiu. Tots dos érem ja feia uns dies a Chamonix, per participar en una reunió internacional d'alpinisme organitzada pel CAF, però ens hàviem vist poc, per raó de les diferents activitats realitzades. Aquell bivac va ser una bona ocasió per a intercanviar impresions i explicar-nos anècdotes. La xerrada es va allargar fins tard. Vaig recordar que, un dia, hàviem anat a experimentar la tècnica d'assegurança sobre la glacera esquerdada en el circ d'Argentièr. El suís, potser per demostrar-nos que el seu alpinisme ve d'antic, es va posar un *baudrier* artesanal, fet a base de cordino trenat. Mai no he vist, a la muntanya, res més semblant a una *Lagarterana*. Els anglesos tenen un altre estil pel que fa a l'alpinisme; més pràctic, però també molt tradicional. Baixant de l'Aiguille d'Argentièr, per la glacera del Milieu,

vam veure unes plaques de granit totalment llises que ens van sobtar molt. Vam començar a parlar, entre ponts de neu i salts d'esquerdes, de la tècnica moderna de l'artificial, que permet pujar quasi bé per qualsevol lloc, mitjançant estris sofisticats —els *skyhooks*, *copperheads*, *urps*—. L'anglès havia estat callat i el pes de la conversa requeia sobre els entusiastes de les tècniques modernes. Roger (així s'anomenava) va interrompre dient:

—Això no és alpinisme! És enginyeria!

L'alpinisme anglès és molt ortodox en la seva component aventurera, però és modern en altres aspectes, com en els plantejaments d'infraestructura: resten organitzats en multitud de clubs petits, els socis dels quals tenen interessos molt comuns. Quasi al contrari del que ens passa a casa nostra. En fi, afortunadament, la nit no va ser massa freda.

El matí va resultar molt nuvolós: el front que havia anunciat la *météo* ja es presagiava; com fos, esperàvem que ens donaria temps de sortir del cim abans que comencés la tempesta. Vàrem començar a escalar per l'aresta —poc dreta, però afilada— que ens menaria al «castell», un gendarme característic que ens indica aproximadament la meitat de l'esperó. Voltàrem el centinella per la dreta, impacients per veure el diedre que continuava la via: el pas-clau de l'ascensió. Era ben gelat, i vam haver de passar-lo amb els grampons als peus (els quals, d'altra banda, ja no ens vàrem treure fins al cim). Després venia un terreny mixt molt variat, passos de flanc, seccions d'aresta, zones de gel pur i d'altres més aviat rocalloses. L'esperó de *Les Droites* se'ns va mostrar en tota la seva varietat.

Una ascensió d'aquest estil no és,

tècnicament, difícil: però sí que és impressionant. Hom no sap per què: però, l'ambient fred, cristal·lí i mineral cala fins als ossos. Hom escala sense por, però amb precaució: no pot haver-hi cap errada. Els llargs són quasi sempre «a pèl»; és a dir, sense assegurances intermèdies. Les reunions han de muntarse tot atenent a dos principis: la seguretat i la rapidesa. Això, de vegades, és incompatible i, generalment, es prefereix de sacrificar la seguretat. Aquestes són les característiques que donen a l'escalada d'alta muntanya, a les grans vies mixtes, aquell caire d'aventura i d'incertesa tan particular.

L'aresta de neu amb «campanariets» («*clochetons*», en diu la guia), ens indica la proximitat del cim. A quatre mil metres, encara s'hi matenia fresca la neu caiguda els últims dies, i això feia que l'aresta estigués un xic inestable. Unes restes de petjades ens indiquen, de tant en tant, algun revolt per a evitar els gendarmes de granit, tot buscant la millor vessant per avançar per l'aresta. Finalment, cap a les set de la tarda, arribem al cim. Millor dit: passem pel cim!, ja que quedaven poques hores de llum i volíem arribar aquella mateixa nit al refugi Couvercle.

La trobada de la via de descens ens va costar més d'un intent: desescalàvem i rectificàvem les errades amb la màxima velocitat. Entre la llum i l'ombra, vam baixar el darrer pendent de neu abans d'arribar a la glacera. Ja a plena nit, i amb el material d'escalar, els grampons i el *baudrier* dins la motxilla (cosa que proporciona un gran plaer), vàrem caminar algunes hores (suposo que fent més d'una ziga-zaga) cap on nosaltres pensàvem que hi havia el refugi Couvercle.

La nit és una de les situacions que millor aproxima l'home al planeta en què viu: els confon. Aquella nit, caminant sobre una massa de gel, de vegades esquerdada, jo em sentia confús!

DADES TÈCNIQUES

LES DROITES: Esperó nord, per l'entrada directa al fil.

Desnivell: 1.200 metres.

Primera ascensió: Claude Deck i S. Jouty (fins a la unió amb la via clàssica). Integralment, fou recorreguda per primera vegada per J. C. Droyer i G. Gaby, el juliol de 1971, amb dos bivacs.

Dificultat: recorregut de gran envergadura MD.

Horari: de 15 a 20 hores.

Ascensió efectuada per Juan i Manuel de la Matta, el juliol de 1984.

LES CALANQUES, QUELCOM MÉS QUE UN RECURS

Manuel Bultó i Font

Fa poc més d'una hora que hem deixat el cotxe a l'aparcament de la ciutat universitària de Marsella. Som a la terra de Cézanne i de Van Gogh. La llum mediterrània, amb el cromatisme verd, blanc i blau dels pins, la roca calcària i la mar, ens enlluerna.

Haviem passat dos dies de boira i pluja a Chamonix, fent-hi com única possible activitat unes pràctiques de grimpada sobre gel en els séracs de Bossons: magre consol! La muntanya havia perdut els seus colors: tot era gris. Rendits a l'evidència del mal temps estable, decidírem tornar a casa quan, dins el cotxe, ja a l'autopista, vora Vienne, el guia, Joan Quintana, com qui no fa res, tragué una guia d'escalades de la *Grande Candelle*, en el massís de les Calanques. Per sobre nostre i fins al lluny —fins allí on es perdia la línia de l'autopista— l'aspecte del cel era fosc i continuava plovent, però les imatges de la *Grande Arête*, o *Arête de Marseille*, havien produït efecte. La nostra resignació es convertí en un nou desig d'aventura. Cap a Marsella, doncs, a provar sort!

I tinguérem sort. Arribàrem a Marsella amb la darrera llum de la tarda i amb un gup de mestral. Els darrers núvols, ja de color de rosa, volaven cap al sud, empesos per la ventada: poc després, lluíen els estels en un cel claríssim, i el baròmetre anava cap amunt. Érem a la vigília de la Mercè, senyora i patrona de la nostra ciutat, i potser per això havíem resultat alliberats de les bromes alpines (com, segles abans, uns presoners cristians ho foren de les fosques presons sarrazenes) i tornàvem a contemplar amb joia l'ampla esquena de la mar.

Ara pugem per una estreta canal de fort pendent que ens aproxima al nostre objectiu. Sentim el perfum d'espígol i de

Aresta de Marsella a la Gran Chandelle. (Foto: Joan Quintana.)

romaní. Per sobre nostre, com una sageta apuntada al cel, es perllonga l'*Arête de Marseille*, mentre que, per l'esquena i molt avall, hi ha una mar ben blava que s'endinsa entre les puntes de Morgiou i de Sugiton. Pedres i roca són blanques. Tirant cap a la dreta, voltem la base de la *Grande Candelle* i arribem al peu de la xemeneia inicial, que és completament vertical.

Ens encordem. Aquesta xemeneia

orientada al sud dóna accés a l'aresta dita de Marsella (via J. Laurent-E. Wyss). la via clàssica de la *Grande Candelle*, i és considerada com la part més difícil de la via. El seu aspecte fa honor a la classificació francesa actual de IV+. En Joan, en plena forma, puja ràpid: però li cal lliurar-s'hi a fons. I, després de posar-hi un parell d'assegurances, arriba al punt de reunió, just sota el fil de l'aresta, i em crida. Ara em toca a mi.

Fa dos mesos que no escalo, i ataco la roca amb aprensió. De seguida, les dificultats són evidents: els costats de la xemeneia són llisos, bastant oberts, és quasi un diedre, i no reïxo a fer-hi una correcta oposició. Passa el temps, em fatigo absurdament. Al peu de la xemeneia, una cordada austríaca m'observa, tot esperant resignadament el seu torn. Perdo la paciència, agafo la corda i hi pujo a pòls un dos metres, amb els peus en el buit (sóc conscient que no exhibeix cap distintiu que em pugui identificar com a membre del CEC o del CADE). «Però, què fas?» s'exclama en Joan, des de dalt. Per fi hi ha unes preses; fixo el meu *express* en una de les bagues deixades per en Joan, baixo els braços, respiro profundament, em recupero i arribo, avergonyit, a la reunió on m'esperen en Joan i un fort regany.

Ens trobem just en un costat de l'aresta. En Joan flanqueja cap a la dreta, puja uns metres i s'hi enfila al damunt. «Compte, amb el vent!», el sento cridar. Redossat com estic, i orientat al migjorn, quasi tinc calor; i, de les ràfegues que passen per sobre meu, sols sento la remor de llur frec amb la roca. «Cap amunt deu ésser una cosa més directa», penso. Efectivament, quan pujo i trec el cap per sobre de l'aresta, rebo immediatament la bufetada del mestral. Impossible d'oblidar que som al bell mig de la corba del Golf del Lleó.

A partir d'ací, l'escalada és completament diferent. Hom puja per una pura aresta de, potser, un metre d'ample només, magníficament aèria, amb el buit a banda i banda. Preses més aviat petites però sòlides, cantelludes, de gran adherència, que animen a grimpar tal com cal, amb el cos ben separat de la roca, intensificant així la sensació de pujar suspesos entre el cel i la terra. És un veritable gaudi. L'única cosa que torba la festa és el mestral amb les seves empentes; sembla que vulguin arrancar-nos de l'aresta! Però la meua experiència marinera de temps passats em recorda que el mestral bufa a ràfegues, sobretot a terra o vora de la costa (mar endins, la força del mestral és més uniforme); així és que, durant les ratxes, m'arrapo a la roca i, quan hi ha una relativa encalmada, l'aprofito per a grimpar. Tot va prou bé!

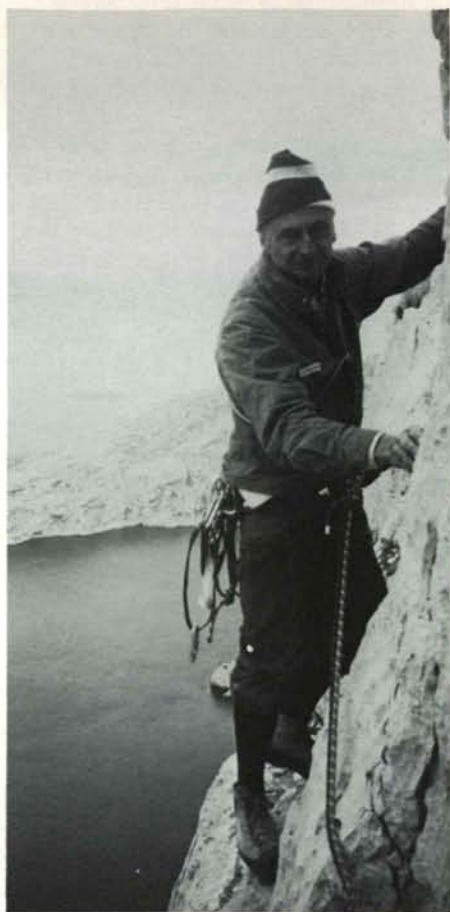
Anem encordats a 42 metres, com de costum; però, avui, les tirades són de 20 o 30 metres solament i acaben invariablement en terrasses confortables per a dues o tres persones.

Als dos terços de la via enfrontem allò que n'és el segon pas difícil, que cal superar per la banda esquerra, tot sortint a plena paret per sobre d'una gran «timba». No arriba a ésser pròpiament un sostre, però sí que és una convexitat de la roca amb uns tres

Aresta de Marsella a la Gran Chandelle. (Foto: Joan Quintana.)

Aresta de Marsella a la Gran Chandelle. (Foto: Joan Quintana.)

metres d'inclinació negativa, just a la sortida d'una reunió. A mig pas s'hi veu un bon pitó de paret. «Home, Joan, si allí hi posessis un estrep...» li suggereixo. Però el meu guia em fulmina amb la mirada, tot aturant-me les paraules a la boca. Com a resposta, ataca la dificultat, progressa amb el cos en tensió i se l'empassa en un no res.

Jo l'he seguit atentament amb la mirada, procurant fixar-me i retenir els punts on ell ha trobat les preses. Flanquejo, doncs, cap a l'esquerra, i m'enfronto amb l'extra-plom. Pujo un metre i quedo sostenint-me sobre la punta dels peus, agafat amb la mà esquerra al pitó de paret per no caure cap endarrera; però, per a la mà dreta no hi trobo res: les preses utilitzades per en Joan s'han fet fonedisses. Cal arriscar-me: al cap i a la fi, tinc una corda per endavant. Faig contracció sobre el pitó i m'enlairo, ajudant-me amb les puntes dels peus aplicats a pressió contra la roca. Amb la dreta torno a cercar més amunt una presa on agafar-me; és inútil! En aquesta posició, no puc restar-hi gaire, el braç esquerre que, contret, em sosté ja es fatiga i comença a tremolar. Recorro a una petitíssima presa que havia menyspreuat, a la meua dreta: sols hi entren els caps dels dits, però és al nivell adequat per a fer-hi tracció. Pujo, afegint-hi l'ajuda dels peus: abandono el pitó i, més amunt, trobo una «bústia». La roca va passant a poc a poc per sota del meu cos; ara, la paret ja és vertical; una altra presa per la dreta i la paret s'aplan... Ja és meu! Aquests són els grans moments de l'escalada.

La resta de l'aresta és bastant vertical i potser més afilada encara que la primera part. Sabent que el final s'apropa, procuro pujar-hi tot assaborint l'exercici, com si es tractés de les darreres glopades d'un got de vi exquisit.

Al cim, l'aresta s'eixampla i esdevé completament horitzontal. Hi caminem pel damunt i en baixem per una mena de queixal. Ara, si tiréssim cap a l'esquerra, per un petit bosquet, s'hauria acabat l'escalada: però optem per la dreta, on es presenta un espectacular flanqueig d'uns 10 metres. Molt per sota hi ha la *Calanque de l'Oeil de Verre*, amb l'ona de la mar aplanada com un mirall per les ràfegues del mestral que incideixen de dalt a baix sobre l'aigua, mentre que, al lluny, la maregassa omple el blau de crestes blanques. El flanqueig val la marrada: és molt aeri, però no és difícil. Fins i tot hi fem unes fotos.

L'aire és sec i transparent. Des del cim gaudim d'una extensa panoràmica: uns 30 quilòmetres de relleu turmentat d'est a oest entre Cassis i Marsella, amb agulles, corregades, parets, penya-segats sobre la mar, illetes, caps,

cales, enmig de la vegetació mediterrània i –aparentment– separats de tota civilització.

Davallem desencordats, en direcció est, fins que arribem a l'indret dit del *mauvais pas*, on es presenta una desgrimpada possible, però no gens atractiva. Descobrim, en canvi, una bona instal·lació de rappel amb una gran escàrpia cimentada en una esquerra i, en vista d'aquestes facilitats, optem per rappelar. Un cop a la base, girem quasi 180° a l'esquerra, cap a l'oest, fins atènyer la roca dita *Le Candellon*, que és una espècie d'apèndix adossat en paral·lel a la cava nord de la *Grande Candelle*.

Le Candellon té no pas més de 16 metres d'alçada, poc més que un *boulder*, però hi ha tres o quatre vies, totes difícils, perquè la roca és molt llisa. Anem bé d'horari i ens decidim per la *fissure du dièdre*, marcada «D» a la guia, enterament en lliure. En Joan puja, posant-hi tota l'atenció i, en assolir la cresta, em crida i em diu que allí podré revenjar-me de les meves cuites, patides a la xemeneia inicial. Es tracta d'un diedre obert, i l'atac decidit a fer-hi una bona oposició; ho aconseguixo i pujo impecablement. «Llàstima», em dic, «que ara no m'hagi vist la cordada austríaca». A dalt, una sorpresa: no hi ha cim; solament una aresta, estreta com el seient d'una bicicleta, on cal estar-hi muntat en equilibri amb les cames penjant a banda i banda. Sortosament que el mestral ha minvat. És ben curiosa aquesta configuració del *Candellon*; és, ben bé, un full de roca calcària posada en vertical. Desgrimpem, seguint l'aresta avall, sense dificultat.

Iniciem el retorn, i baixem ràpidament

per petites tarteres i per corriolets, entre mates de llentiscle. Tot és absolutament net; es nota que som en un parc natural. Endarrera va restant la *Grande Candelle*. Amb la perspectiva que proporciona la distància, podem admirar-ne millor l'esveltesa: ara, la llum del sol en llepa la cara nord i hi fa visibles les nombroses vies existents. Creuem el bosc de pins i ens reunim, a l'aparcament de la ciutat universitària, amb la meua dona i el gos, l'Struppi, que han gaudit també d'una diada lluminosa, recorrent els caminets per sobre de les cales.

El joc ha finit i cal pensar en la tornada a Barcelona. Entre l'alternativa de prendre l'autopista el més aviat possible o bé de prendre-la després de Nîmes, tot passant primer per Marsella, la Camargue i Arles, triem la segona. Considerem que serà un xic menys ràpida, però més interessant. I no ens equivoquem.

Creuem Marsella de sud a nord, quasi sempre vora la mar, passant pel *Vieux Port* (enguany, un magnífic port esportiu) i el *Port Moderne* sense entrebancs, ja que anem per vies de circulació ràpida, amb alguns túnels per sota dels encreuaments principals. Tot sembla bastant net, espaiós; no són aparents les barriades sòrdides que feren la «llegenda negra» de Marsella. Més endavant, per la dreta, deixem el gran *Étang de Berre* i, tot seguit, Port-de-Bouc i Fos, importants nuclis industrials amb llurs ports, canals, fàbriques, torres metàl·liques, etc.

Anem entrant en el límit oriental de la regió de la Camargue, reserva zoològica i botànica. Cap a llevant, tenim la plana de la Crau, que cantà el poeta occità

Frédéric Mistral. És un altre món, en l'espai i en el temps. Una plana dilatadíssima, infinita, els límits de la qual es confonen amb l'horitzó. Canyars, aiguamolls i sèquies...; alguns arbres aïllats inclinats en la direcció del mestral, excepte els xiprers, sempre drets, impertorbables. De tant en tant s'albiren uns puntets: ara negres –els braus–, ara blancs –els típics cavalls de la Camargue. Som al capvespre i la llum minva, tot fent confondre la color i les perspectives. Els records vénen i se'n van. Al davant d'un fons de cel rogenc, passa a contrallum una cabana amb la teulada de boix, i una ermita mig enrunada...; malenconioses imatges del passat, però imatges estranyament reals nogensmenys. «Tot això m'és quelcom familiar», em dic... I és que són paisatges ja vistos en els olis del nostre Modest Urgell, pintats a les embocadures del Llobregat o del Besòs cap a començament de segle.

Grans aus marineres solquen el cel, rumb al sud. De quines costes nòrdiques hauran baixat, obeint llur instint d'emigració, obscur però infal·lible? Cap a quines terres càlides volen, a la recerca de niu i menjar? A l'interior del cotxe s'ha fet un silenci respectuós: el temps hauria d'aturar-se, en moments com aquests. Cau la fosca. El parabrisa del cotxe es va omplint de mosquits.

Fem un sopar sumari en una taverna d'Arle, vora les pedres venerables del circ romà. Després, l'autopista, monòtona però eficaç, ens posa a casa en menys de quatre hores. «Què us n'ha semblat?», ens pregunta en Joan, en acomiadar-nos. «Gràcies Joan; hi tornarem. Les Calanques són quelcom més que un recurs».

PAISATGE I VIVÈNCIA D'UN BIVAC

Antonio García Picazo (*)

Feia dies que buscava una via escaient a la meua manera d'ésser per repetir-la en solitari; i no parava d'escorcollar en els arxius del meu cervell. Quina seria la serra que trencaria la meua inactivitat?

I em mormolava a mi mateix:

—Potser una primera a la Torre del Bassiero?

—No!, em sembla una mica curta.

—I al Midi?

—El Midi deu ésser punyent a l'hivern; a més a més, és un enrenou anar-hi sense vehicle; i tampoc no el conec prou bé, per identificar-me amb ell; i per tant, no m'agrada aquesta idea.

—Que faig?

—Al Pedraforca fa poc temps que hi vaig obrir una via en solitari; a Montserrat fa dues setmanes que vaig fer-hi tres «solitàries».

—On vaig, doncs?

D'aquesta manera passo més d'una setmana expriment-me el cervell per trobar una via per repetir o per obrir en solitari. Fins que, en el moment més inesperat, se'm va «encendre la bombeta».

—Ja ho tinc!

No em sé explicar com és que, tractant-se del Mont-rebei, he tardat tant de temps a recordar-me de repetir en solitari la via «Casiópea», si, a més a més, el seu fascinant recorregut fa molt de temps que ja el tenia més que previst.

No heu experimentat mai el complex de talp del tren, a Tarradets? Llàstima que m'hagi deixat «llançat» a l'estació

d'Àger, a més de 20 km del meu destí, sense ni «un duro» (com de costum) a la butxaca, i amb «l'armari» de motxilla a l'esquena que em fa cruir els ossos. Aconsegueixo fer-ne nou en autostop, i els altres onze els faig a peu, pendent amunt; per tant, són un veritable calvari.

Quina aproximació! Ni tan sols els meus amics, els rèptils, se'm creuen pel camí (en aquells moments encara ignorava que aquestes simples murmuracions no serien res, comparades amb les que m'esperaven)

L'endemà de la petita aventura del meu viatge, deixo ja equipades dues tirades a la paret. Em penjo al final de la primera, refiat de la meua tècnica i confiant que la «divina Providència» em sigui generosa, i amb queviures per tres

dies.

De bon començament la via és difícil, i realment bonica.

—Ah, ah, ah! He fet molt bé de venir ací.

—Quin pas més «ben parit», el d'aquest bloc.

—Òndia! El tascó que he posat a baix, per assegurança, ha saltat!

—Aahhh! Una altra escàrpia casolana amb filferro. Merda!

—A qui se li pot ocórrer, encara avui, deixar una assegurança com aquesta. (És la quarta amb què em trobo.)

—Caram, amb la propera tirada!

Com que estic sol, em parlo a mi mateix, de la mateixa manera com si tingués un company; i em dic totes aquestes coses.

Al capvespre, i durant la llarga nit del

A l'aresta Ribas, del Puntal de l'Aubarda Castellera (Foto: Joan Quintana).

(*) Traducció de Josep de Tera i Camins

(Relat del recorregut de la via «Casiópea» fet per l'autor els dies 13, 14 i 15 d'octubre de 1984.)

meu primer bivac, experimento ja tota mena de velles i madures soledats.

Però és en el segon bivac, després d'una altre fatigosa jornada d'escalada, i també a causa de l'intens moment que estic vivint, que no vull renunciar a explicar detall per detall allí que... Oh! Oh!

Just a la mateixa alçada del bivac veig com, quasi per art d'encantament, surt del seu cau (ja de llum gairebé borrosa) el planeta Venus (almenys aquest crec que és el «col·lega» que està sortint); després surt un estel, i un altre, i un altre, i un altre... Al cap d'una hora, tot el meu sostre està foradat de brillants estels, per on van caient tots els meus somnífers pensaments...

...Oh, oh, oh! Que abatut que estic! Ho estic tant que no puc dormir. Hi ha moments en què m'inquieta tanta solitud; però això és, principalment, pel lloc on em trobo, i no per cap altra cosa. És, doncs, un temor. També hi ha moments en què em quedo mirant fixament l'infinit, i aconseguixo una perfecta identificació amb ell: arriba a fer-me oblidar la presència de la Terra, talment com si no existís.

Al moment de percebre aquesta absorció, ens diem: «Que lluny que estem tots, i, en canvi, amb quina claredat ens entenem!»

...però la por també torna, i llavors hi ha instants en què comento:

—I si demà tingués un lamentable accident, i no pogués baixar?

—Quan de temps tardarien a trobar-me?

—Ningú no sap que sóc ací, en una petita lleixa, situada entre la reunió 10^a i 11^a de la via «Casiopea».

Això fa que em trobi encara més desamparat.

—Bé; però, al cap i a la fi, ningú no m'ha obligat a posar-me en aquesta situació. Així, doncs, serà millor que tracti d'eliminar del meu cap aquestes divagacions, perquè si no...

Però, és que és tan forta la impressió que em produeix estar aquí dalt.

Ja se'n pot tenir, d'imaginació. En aquest cas, no serveix per a res. Realment cal viure-ho per creure-ho! Empoltronit a la meua habitació, que curt em vaig quedar!

Una ombra de cent metres i escaig santifica d'incertesa el bivac (és justament els metres que em separen del cim); amigablement, entre malmirroses incògnites, li «dic»:

—Deixareu que demà dormi a la cabana, al costat de la meua novel·la i dels meus assossecs melangiosos?

Un mussol, cada vegada que passa fregant-me, em distreu dels meus pensaments.

En cap dels bivacs que he fet, no he notat tan intensament aquests sepulcrales, profunds, temor i abandonament que ara pateixo!... No puc deixar d'estar impressionat! És tan remot aquest aïllament que sofreixo ara, que em produeix un gran respecte!

Sort que el temps és, ara, més esperançador que mai; ni un alè de vent, ni un núvol, absoluta pau a plena ànima de l'espai que m'envolta.

—Almenys, això sí que és un al·licient! —em dic, en aquest sol·liloqui que fa quatre dies que dura.

I ja en ple ensonyament, en el bivac, produït per l'«atrafegada» jornada, continuo amb l'«autoconversa», i em faig el recompte de les «tirades» i dels moments crítics de l'ascensió. De la que més es recorda el meu cos i la meua «mollera» és del llarg que hi ha just a

de col·locar a la fissura de l'octava tirada!... I l'«encigalada» de la novena!

—Bua!!

—No t'ho dic jo, Antoni!!!

... i així em passo una bona estona.

—Eh, boe, boe! —crido.

—Boe, boe, he! —molt fort.

—Que és estrany, no?

Torno a cridar una altra vegada.

—Eh!!

... un volàtil eh? Que ràpidament queda condensat en el més pur silenci de momificació!... M'agradaria poder veure la cara de boig que dec fer, reapareixent de dins del sac de dormir, igual que un pollet...

... la Via Làctia travessa la nit, com si fos una immensa, gegantina espasa galàctica; i els resplendors metal·litzats que desprèn son produïts pels estels de la nit.

Al cim del Cavall Bernat (Foto: Joan Quintana).

sota del bivac...

—Quins quaranta metres!

Primer, superar-los; després, rappelar i tornar-los a pujar per desequipar-los; i, quan arribo de nou a la reunió, encara em resta a pujar l'«hipopòtam» de la motxilla.

Ja vaig sortir de la reunió en un lliure delicat i molt exposat; als sis metres, vaig poder col·locar, aguant-me en equilibri amb una sola mà, un pitó; després van seguir 25 metres d'autèntic extraplom, en els que només hi havia un recargolat clau, que em permeté fer dues «ridícules sortidetes» en lliure.

Bé, això és el més normal que et pot passar —em digui—, perquè estàs fent la segona ascensió, i, a més, en solitari.

Els metres que em mancaven per arribar a la reunió van ser més «humans»... I no parlem dels passos en lliure, entre tascó i pitó, que he hagut

Avui, els estels fugaços no m'impressionen; ja n'he vist tres... Són les nou menys deu, és el 14 d'octubre, i el cansament em convida a fer una «becaineta» en aquest bivac de semihamaques... Noto com els dits, en refredar-se, em costa de tancar-los del tot; estan una mica «tovets»... (la vida en el bivac continua, però d'una altra manera).

L'alba de la lluna em desvetlla, i veig com va ferint de claredat els estels; mentrestant «ressopo» una mica de codonyat, galetes, xocolata, pa, fuet... Per si no en tingués prou, he somiat que... escalava!

—Ironies de la vida! —em dic.

És la una! Fa ja cinc hores que em diverteixo en aquest balcó «cosmopolita».

—Òndia, no vegis!

Encara em fa mal el cop de martell

que se m'ha escapat, a sobre del pòmul dret, en intentar desclavar l'últim pitó que havia col·locat; el toco, uhuumm!: s'ha inflat i, a més a més, noto que s'hi ha fet una petita crosta.

El cos em demana de fer les seves necessitats i, per estalviar-me maldecaps, en aixecar-me per «apuntar», prefereixo no fer «rucades» per la lleixa, perquè dormo sense talabart i només mig assegurat a la corda que em passa pel pit. Així, doncs, dins un pot petit, que porto expressament per aquestes ocasions, micciono mesuradament dins del sac... i, evidentment, a dins del pot.

Ni tan sols si puc sentir els grills; lentament, van deixant de cantar. La calma, el silenci, l'abandonament que pateixo i d'altres ganduls pensaments van essent vençuts a poc a poc pel son... De tant en tant, escolto el crit d'un malastruc duc que deixa a l'abisme

de la nit un insondable buit de secrets!!!

—Ui!! Quin ploricó pessigolleix de dolors gravita per tot el meu cos... zzzz (torno a dormir) zzzz...

Dues hores més tard em desperto i, instintivament m'inunden més o menys els mateixos pensaments d'abans... Que si temors; que si em passava res; aquell pas on vaig saltar-me el burí, que bé me'l vaig treballar; i ...no podia faltar-hi! Faig un recompte de bivacs...: total, comptant-hi el d'avui, pooorto feeeetss 25 bivacs en aquesta paret.

—Només en aquesta paret!? «Ah, ah!» —somric en pensar-ho.

—Humm, no està gens malament!... no hi ha «lleixa dels horrors» que no em conegui i que jo no la conegui.

De vegades, mentre estic escalant, durant el dia, em distrec mirant-les i m'adono de les seves amables

salutacions...

—Hola, Antoni! Quant de temps sense veure't!

Però, oh!, el més curiós del cas, és que m'ho diuen com si em coneguessin de temps ancestrals... Això, en altres ocasions, m'ajuda a no sentir-me sol, i em dóna més confiança... Vint-i-cinc bivacs! Per això tinc la necessitat d'explicar-ne almenys un... el «d'avui», ja que, en molts aspectes, s'assembla als altres...

La paret d'Aragó, que tinc al davant, sembla un vaixell cuirassat que ressorgeix des del fons del Congost, que ni tan sols arribo a veure. No fa ni fred, el temps continua acompanyant aquesta vetllada, i això em té robat el cor.

Em trobo molt bé, ací. I per això sé que hi ha quelcom superior, en aquesta via, que em pertany; sinó, no hauria vingut, de la manera que ho he fet, a repetir-la en solitari, tan convençut que la faria.

És increïble la «corda» del pensament! No paro de parlar, imaginar, somiar, veure, escoltar, sentir i «al·lucinar-me!»

Al començament, quan vaig arribar en aquesta lleixa, em semblà un bon xic dràstica: i ara que ja hi porto una «pila» de quartejades hores, fins i tot em sembla còmoda. Potser que, un dia, la trobi a faltar i tot.

Com que els peus em pengen al buit per un forat de la lleixa, he clavat dues puntes de clau a cada costat, i així he pogut tensar l'hamaca, i ara tinc els peus repenjats.

I em dic:

—Almenys, aquest bivac és més confortable que el que vaig fer ahir, també d'hamacues.

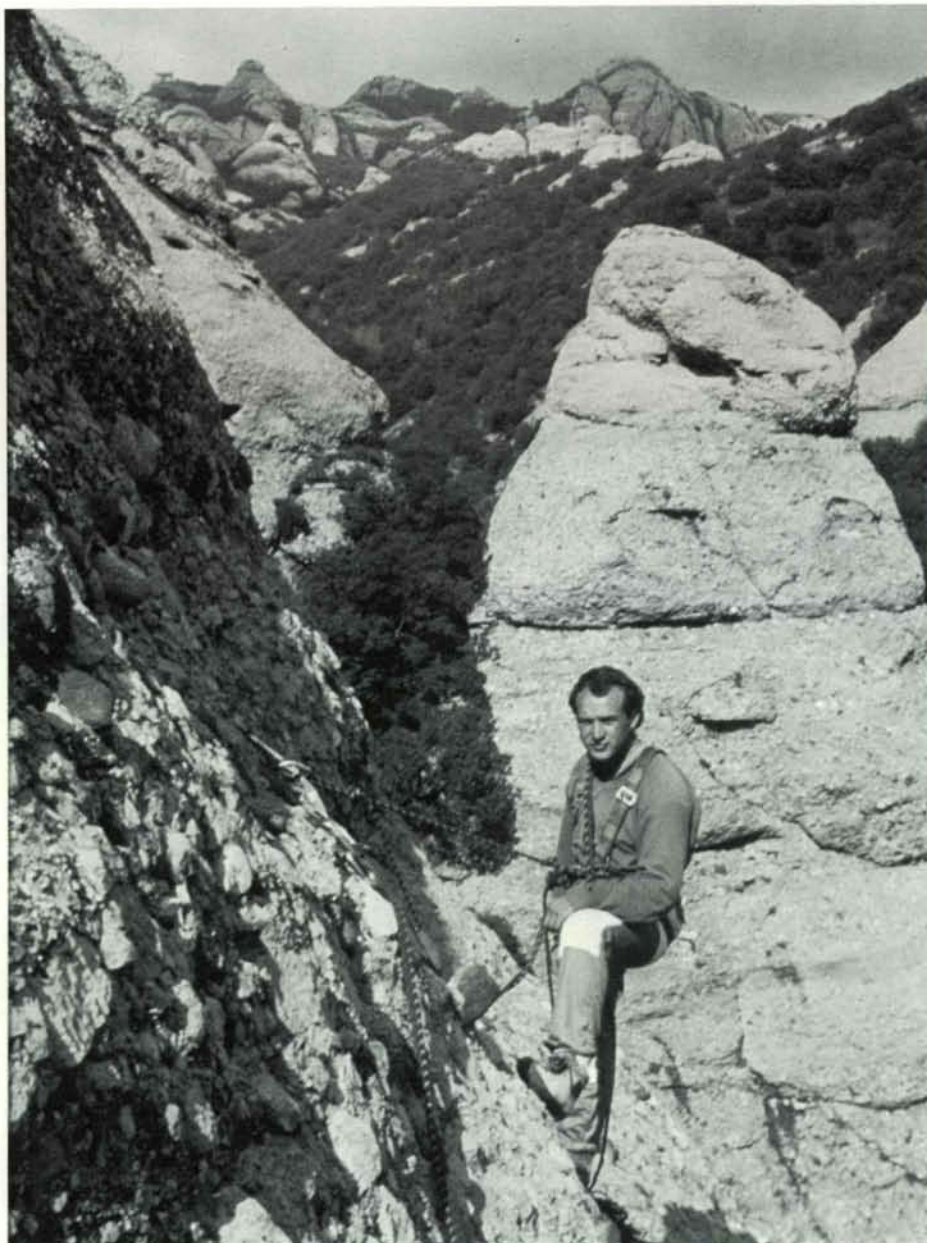
...Hi ha una calma, una quietud que exaspera. Em sembla que no existeixo a causa del profund silenci que impregna l'ambient. I és que estic tan sol que només semblo ser una espurna, o un instant, en el pensament d'aquest univers... O, potser és veritat? Abstret en la més exagerada contemplació de la nit, començo a divagar amb pensaments molt, molt, molt, llunyans. Però, què puc fer-hi, si sóc «estèril d'estels!»

Sento el grallar d'un corb; submergit a dins de la foscor del sac, no distingeixo l'alba.

—Segur que s'està fent de dia, perquè fa una mica de fred i, a més a més, s'ha aixecat un lleuger ventet.

... Trec el cap de dins del sac,... És veritat! L'esquerdada ombra de cent metres que ha presidit el meu bivac, també badalla. És l'hora de reprendre el camí, perquè el plomatge daurat del jorn ja s'ha aixecat.

Reunió a la via del davant de la Panxa del Bisbe (Foto: Joan Quintana).

La importància de la preparació física i psíquica de l'alpinista per a resistir llargues i continuades jornades de marxa o escalades, com també la capacitat de reacció contra les inclemències del temps o bé les situacions compromeses imprevistes, és ben coneguda i ha estat tractada per notables experts en aquest tema; però poques vegades aquesta atenció s'ha desenvolupat envers el nostre punt de vista: el dels fisioterapeutes. En els treballs literaris especialitzats, són ben pocs els casos que esmenten la Fisioteràpia, la qual, en les seves diverses variants, ajuda l'esportista de diferents especialitats a mantenir-se en la seva millor forma física, i a fer la total recuperació després d'haver sofert una lesió.

Diferentment d'altres esportistes, l'alpinista dedica poc temps a la seva preparació muscular diària, encara que reconeix (i n'és conscient) que, una bona preparació, li reportaria un millor rendiment de les seves facultats, en retardar, sens dubte, l'aparició de l'inevitable cansament físic.

L'entrenament de l'alpinista ha d'unir la preparació física amb la psíquica, perquè, juntes, l'ajudin a suportar les contrarietats i els sofriments propis de la seva activitat que, possiblement, li sorgiran.

Preparació muscular

El fisioterapeuta, per assolir la fita anhelada, orientada a uns objectius ben concrets (en aquest cas, la preparació muscular de l'alpinista), ha de dissenyar els exercicis que, practicats amb la deguda periodicitat, ajudaran a aconseguir l'òptima «posta a punt».

Mitjançant llargues caminades i/o exercicis actius adequats, l'alpinista pot enfortir la potència muscular de les extremitats inferiors, principalment dels grups musculars psoas, quàdriceps i tríceps sural, tan importants com són en les llargues caminades, així com ha de fer exercicis destinats a l'enfortiment dels grups musculars de les extremitats

LA FISIOTERÀPIA APLICADA A LA PREPARACIÓ I TRACTAMENT DE L'ALPINISTA

M. Riera Ferrer

superiors, bàsicament bíceps, flexors de l'avantbraç i pensors, que resulten essencials per a proporcionar una funció muscular més fàcil i eficient a l'actuació de l'alpinista; és convenient distingir si la seva activitat serà l'escalada sobre roca o bé sobre gel, ja que això últim necessàriament incidirà en la selecció dels exercicis més convenients.

Preparació hemodinàmica

Les maneres de realitzar l'hemodinàmica són moltes: des de les variades possibilitats que ens ofereix un gimnàs, fins al tan popular *footing*, o la participació en curses i partits de mini-futbol, ciclisme, natació, etc.

En practicar l'activitat esportiva escollida, s'ha de tenir sempre present que l'esforç físic s'ha de desenvolupar, en tots els casos, d'una manera progressiva, per aconseguir gradualment l'augment de la resistència física, sense que s'hi produeixin situacions extenuants.

Tractament. Quan l'alpinista és atès per primera vegada, després d'una lesió, la Fisioteràpia és aplicada, equivocadament, en la majoria dels casos, d'una manera sistemàtica i fins i tot diria que inconscient, com fregar amb neu unes zones congelades, fer massatges a les parts lesionades, practicar la respiració artificial violenta existint un problema toràcic, etc., tot això basant-se en unes pràctiques ancestrals.

Ocasionades per la calor. Per a insolacions i calorades tenim la possibilitat de la crioteràpia, mitjançant

Expedició Manaslú 82.

l'aplicació de compreses humides i fredes sobre el front i la nuca.

Ocasiones pel fred. En un capítol tan important com és el de les congelacions i hipotèrmies, l'ideal seria preparar-se prèviament contra el fred, encara que ja sabem que es tracta d'un objectiu difícil d'assolir.

L'aplicació de la termoteràpia és primordial en els casos d'hipotèrmia i congelacions.

La hipotèrmia és la disminució del ritme metabòlic a causa del fred. És un refredament general del cos, cosa que, a més, pot originar congelacions que poden localitzar-se en les extremitats, si bé no sempre hi van associades.

Als individus hipotèrmics cal proporcionar-los calor amb els mitjans que tinguem a mà, fent pujar llur temperatura a uns 37°, quan més aviat millor, ja sigui mitjantçant calor humida, com són els banys d'aigua calenta, o bé amb calor seca, segons siguin els mitjans de què disposem.

Si el pacient presenta símptomes de congelació, són indicats els banys d'aigua calenta. Hi ha dues formes d'aplicar-los: submergir l'afectat directament a l'aigua, a una temperatura de 37° a 40°, o bé submergir-lo de primer en aigua freda i, en successives submersions, augmentar la temperatura de l'aigua, fins arribar als 40° abans

esmentats.

Cal evitar que l'escalfament del pacient assoleixi una temperatura que no sigui possible de mantenir, ja que, en abaixar-la novament, podria esdevenir-se una recongelació de les zones afectades, amb veritables possibilitats d'un agreujament de les lesions.

Passat un temps, i quan ja es van definint els contorns de la part congelada, és important la pràctica, de manera progressiva, d'exercicis actius en la zona dels voltants de la congelació: això ajudarà la reactivació del reg sanguini i farà més breu la recuperació del pacient.

Encara que la crioteràpia y la termoteràpia no es poden incloure específicament dintre d'aquest grup d'agressions tèrmiques, com que en paràgrafs anteriors s'ha mencionat l'eficàcia d'aquests tractaments en alguns casos, ara farem referència a altres situacions, entre les diverses que podríem citar, en les quals la seva aplicació és aconsellable pels bons resultats que se n'obté.

Agotament físic. El pacient sofreix vasodilatació, motiu pel qual, evidentment, perd calor; i és en aquesta circumstància quan la termoteràpia, acompanyada d'un bon repòs, assolirà la recuperació del pacient.

Àlgies. L'aparició d'àlgies pot ocórrer

per diferents causes; i per fer menció d'una àlgia de la qual encara no se n'ha determinat l'etiologia, ens referirem a les que apareixen a la regió de la planta dels peus, quan persones aclimatades a grans altituds descendeixen, tot caminant, aproximadament de 8.000 a 4.000 m. En aquests casos, si bé no s'ha demostrat que l'acció de la crioteràpia sigui terapèutica, sí que ho serà com a antiinflamatòria i analgèsica.

Aggressions mecàniques. Contusions, distensions, trencament de lligament, fractures i luxacions.

En aquest altre grup de lesions, tenim la simple contusió, que requereix, preferentment, l'aplicació de la crioteràpia per evitar l'aparició de l'edema o de l'hematoma, o sigui, de senyals inflamatoris: i tot seguit, en el cas d'haver aparegut aquests símptomes, s'aplicarà la termoteràpia que n'ajudarà el millorament i la posterior desaparició.

En les distensions o trencament de lligament, fractures i luxacions, després del tractament i la consegüent immobilització de l'òrgan afectat, l'objectiu principal ha d'ésser la recuperació funcional de les parts afectades, cosa que es pot assolir tot emprant la combinació de diferents branques de la fisioteràpia, con són: moviments passius i actius durant el període d'immobilització (per tal d'impedir l'atròfia de les parts afectades) i també iniciar el conjunt d'exercicis adequats per a recuperar-ne la funció i la potència. Una vegada finit el període d'immobilització, aquests exercicis poden complementar-se o ampliar-se, si el cas ho requereix, amb l'electroteràpia, la hidroteràpia i la masoteràpia.

Resum

D'una manera molt esquemàtica, hem descrit diverses situacions i teràpies en les quals l'ús de la Fisioteràpia ofereix uns resultats molt satisfactoris. Tant en el camp de l'alpinisme en concret com en el cas de l'esportista en general, la Fisioteràpia té per ella mateixa, i com a complement de la labor mèdica, unes possibilitats o alternatives ja ben reconegudes en moltes ocasions, però malauradament desconegudes en altres, les quals, i malgrat tot, sí que tenen una veritable vàlua.

BIBLIOGRAFIA

GUÍA DE PRIMEROS AUXILIOS DE MONTAÑA

Dr. J. R. Morandeira

Dr. A. Ucar

MEDICINA DE MONTAÑA

VI Jornadas de Medicina de Muntanya

EMERGENCIAS EN LA MONTAÑA

Weller/Neureuther

MÉDECINE ET SPORTS DE MONTAGNE

Dr. Jean-Louis Étienne

Expedició Kara Korum 80.

Peu gelat. (Foto: Enric Lucas.)

Tractament dels peus gelats. (Foto: Enric Lucas.)

UN DIA MEMORABLE I UN «DESCENS» INOBLIDABLE

Pere Acarín

El jeep ens ha deixat a la mateixa porta del xalet. Això sol ja és un esdeveniment, sobretot per als vellets. Aquests artefactes, descendents d'aquells matxos que ens portaven el «fato» (tot el bagatge propi d'un campament), són magnífics, sobretot per als avis. Veig que estan ben acostumats a transitar per aquests camins d'alta muntanya.

Bé! Ja som davant el xalet. Personalment, crec que respon molt bé a allò que se'ns havia dit que seria. El trobo molt encaixat en el paratge. Molt pragmàtic: tant en estil com pel que fa a la instal·lació. S'hi endevinen experiències d'altres indrets, i això ens ho confirmen els directius del Centre. Sense allò d'un copiar estricte, crec que és bo per a tothom d'aprofitar

experiències alienes.

Tot seguit t'adones que hi ha gent a tot al voltant del xalet. Hi trobo molts amics, familiars, coneguts... Una gran família, tanmateix. En els semblants s'endevina la sensació d'estar vivint un dia memorable. Aquesta vegada, tot ha coincidit perquè sigui així. Sembla que, com si fos per premiar els homes que amb llur esforç han fet possible aquesta realització, la Providència hagi disposat que avui no hi hagi núvols, ni faci fred ni calor. Fins i tot els molts que hi hem vingut, tot col·labora en aquest equilibri de les coses: ni poc ni massa. Tot plegat hi crea una certa harmonia espontània i natural.

Pots mirar allí on vulguis: hi trobes algú sempre que contempla l'espectacle que va des de la carena del Basiero fins

al Peguera, passant pel Portarró d'Espot i Els Encantats. Quants de records i quantes anècdotes ens guarden, de tots, aquests paratges. Fins i tot hi ha un moment de recordança envers aquells amics, companys de caminades i ascensions en aquest cim, que ja ens han deixat per sempre. Les màquines de fotografiar no paren; fins i tot, algú pinta una excel·lent aquarel·la... I, amb els vells amics, quantes abraçades entre els qui no es veien ja feia temps!

La inauguració pròpiament dita la vaig trobar francament bé. Sense cap afany de protagonisme. Uns mots molt ajustats als fets, discrets i sentits. Confesso que em vaig haver d'eixugar un parell de llàgrimes; i n'estic content; em sembla que no era l'únic a fer-ho!

El dinar fou un davasall d'atencions,

El nou refugi d'Amitges. (Foto: Albert Oliveras.)

Les agulles d'Amitges des del refugi. (Foto: Albert Oliveras.)

sobretot envers els veterans. Confesso que em va embadalir de veure qui ens «servia» a taula. Quina delicadesa! Quin goig de fer allò que feien! Tots per un igual, però, en aquella família on gairebé hi eren tots. Quin exemple d'eficàcia i de modèstia..., i pensar que aquells joves eren tots universitaris... No; no en vull dir els noms: llur modèstia se'n sentiria. Quant a l'esplendidesa, ho deixo per als cronistes de debò. No hi va mancar res!

Cal fer ressaltar l'esforç que, indubtablement, han d'haver fet tots els qui han intervingut en la construcció d'aquest xalet; sobretot, si tenim present l'indret on és emplaçat. És una bella lliçó feta per persones que treballen amb gran il·lusió i interès per al bé d'altres. Que per molts anys!

* * *

I heus ací un «descens» que, per a mi, serà inoblidable!

L'amic Albert va voler baixar a peu des del xalet al llac de Sant Maurici. Això em va donar l'«excusa» de baixar amb ell. Només havíem fet unes passes i ens vam posar a parlar, sobretot ell, mirant aquelles muntanyes que li són tan conegudes: «amigues», jo diria! La màquina de fotografiar no parava!

De cop, vam començar a parlar del famós i inoblidable Estasén, company i amic –sobretot– de l'Albert. Mentre me'n parlava, anava mirant aquells cims que, de segur, havien «fet» tots dos. L'esguard de l'Albert tenia una cosa de sentiment, gairebé goso a dir que de melangia o una certa nostàlgia. Uns sentiment del qual jo, modestament,

també participava, tot recordant excursions i anècdotes que el temps s'ha endut, com les fulles seques.

Anem baixant i molt sovint ens hem d'aturar a fer la foto i el comentari del que veuen els nostres ulls. Tot canviava a mesura que deixàvem l'alçada, i que el sol també davallava. Les Agulles d'Amitges ja havien canviat el magnífic i alterós aspecte del matí. Des d'on érem, i per les ombres que hi feia el sol, ara semblaven un orgue monumental.

Ara ja som a l'estany de Ratera, un indret que sempre arrenca grans exclamacions d'admiració, perquè té la sort de tenir Els Encantats com a fons. Fotos a balquena i tornem a caminar més de pressa per aprofitar la claror. Els adjectius brollen a cada passa. Ara ens ha passat el grup de francesos que hi havia a la inauguració: un d'ells havia parlat en un bon català. Ara no ens han dit res, però es veia bé que copsaven la bellesa del moment.

Les clarors al damunt del Encantats no paren de canviar. Vistes enmig del fullam, quins colors: verds, ocre o grocs hi fan un joc cromàtic que et deixen amb la boca oberta. Som conscients que tot allò és efímer, que només durarà uns breus moments... Ho contemplem per recordar aquesta jornada per sempre més. L'Albert no deixa reposar la màquina: se n'aprofita, i té raó! Ens queda el consol de pensar que allò es pot repetir altres vegades, però sabem que difícilment es podrà millorar: és el gran misteri de la naturalesa, que, encara que es repeteixi –ho crec, modestament– mai no torna a ser igual.

No hi va faltar la poesia de l'aigua. Ens acompanyà molta estona, entre els rocs que trepitjàvem, tot jugant també amb els reflexos d'aquella claror capvespral. Feia la seva remor, volent acompanyar-nos, però sense mullar-nos els peus...: de cop, se n'anà per un caient a la dreta del camí, fent un cant que venia a ser un «adéu!».

Al llac de Sant Maurici ens esperen mullers i amics, companys del jeep. Temiem una escandalera –per l'estona que havíem trigat. Però, en veure'ns tan satisfets, resten «desarmats». El xofer i tot, d'un posat ferreny passa a fer-lo somrient.

Com a anècdota final: l'Albert (és l'Oliveras –m'ha permès de dir-ne el cognom, si no n'abusava–) m'ha dit, mentre caminem per l'asfalt de la carretera fins on és el jeep: «Noi, que n'és d'avorrit, de caminar per ací».

Per a mi, aquest «descens» serà inoblidable. Fer aquest camí, gaudint d'aquest fabulós espectacle, i en companyia de l'Albert, sentint-li fer aquells comentaris amb aquell to tan seu, amb què parla de les coses grans o de les petites, ha estat per a mi una diada ben completa que, gràcies a Déu, he pogut viure en tota la plenitud. Inoblidable!

El nou refugi d'Amitges i la serra d'Amitges. (Foto: Albert Oliveras.)

«No ha estat tan dur aquest apropament», rumio, mentre que, a la dolça tebior d'aquest solet matiner, vaig enllestint un dels magnífics entrepans de mantega, pernil i formatge que la Montse ens va preparar ahir. L'últim glop de cervesa, un raig de sol i la roca per damunt de la minúscula rimaia coincideixen en un sol instant, com donant la senyal de marxa.

Mentre les mans d'en Ramon deixen corda amb la cura de costum, assoleixo un primer replà i, tot seguit, la primera *fessura strapiombante* em fa pensar que un bon café doble després de l'entrepà m'hauria vingut molt bé. Ataco aquesta dificultat amb decisió i sense tants miraments com els que acostumo a emprar; damunt nostre hi han vuit-cents metres, en desnivell, de dificultat sostinguda i cal anar per feina; al menys, aquest és el desig immediat.

Però, ja en el tercer llarg, tinc un petit entrebanc d'orientació, per un defecte d'atenció a la ressenya. Així i tot, malgrat la pèrdua de temps que ens ha significat, ens hem estalviat el dur pas de la xemeneia balmada. Damunt d'un aeri balconet, observo la primera de les *traversates* que m'esperen: segons la relació, un dels pas-clau de l'ascensió. La sortida es a pitó, amb un final d'un fi V; traslladat a la dreta, resolc el primer *dülfer* després d'un parell de tempteigs previs i amb menys dificultats de les suposades; però..., continua el flanqueig. Un altre pitó assenyala el punt de despenjament per aquesta segona travessia a la corda: una plaça d'uns sis metres, endimoniadament llisa i compacta.

El 15 de juny de 1912, un austríac es trobà en una dificultat similar al cor del Wilder Kaiser; les lloses que mig any abans havien rebutjat el millor escalador de l'època, Hans Fiechtl, foren testimoni de la primera vegada que es posà en pràctica la intel·ligent maniobra de corda que, amb diverses variants, han perdurat fins a avui, i que porta en nom del seu inventor: Hans Dülfer. La cara est del Fleischbank i aquesta escalada, amb la companyia de W. Schaarschmit, posaren una fita i obriren una nova etapa en el terreny de l'alta dificultat, en una època en la qual no tan sols era inimaginable l'us del burí, sinó que la utilització del pitó era fortament controvertida. Una època en què la intel·ligència i el respecte eren les formes d'acostament a la muntanya.

MARMOLADA DI ROCCA VIA GOGNA 1.ª Ascensió Nacional

Jordi Lluch

Jo aquí, encara, davant d'aquesta llosa!...

Precisament, i en parlar de respecte, així podríem considerar l'estat d'ànim amb què Luigi Micheluzzi i els seus companys emprengueren, el 1929, la primera ascensió al vessant SO de la Punta di Penia, d'aquesta Marmolada, justament més a l'esquerra d'on ens trobem ara. Sis-cents metres de desnivell, trenta hores, un bivac... la primera via de VI sup. italiana, una fita històrica. I, per què, respecte? Doncs, sí: per emprar en tot el recorregut tan sols 6 pitons! Meditem, germans!

Qui ha de meditar com resoldre la llosa sóc jo. El punt de sortida del pèndol no es pot posar gaire alt, i l'angle s'obre tant que, per més que forci l'adherència, sembla que sortiré

rebotat enrera. En un darrer intent, baixant un xic i al límit de la desadherència, puc fixar una microclavilla on anul·lar la llei de la gravetat i, restablint-me, assolir la incòmoda reunió. Els companys passaran un a un, en auto-tirolina.

Aquestes maniobres han ralentit l'ascensió. Evidentment, aquesta escalada nostra no passarà a la història com una gran gesta, sobretot si tenim en compte l'horari que farem. Hem estat conscients d'això ja en planificar el sistema d'ascensió, i reunir-nos en una sola cordada de quatre, i repartir-nos el cap de corda segons les preferències de cadascú; em correspon quasi el primer terç, on hi ha concentrades les travessies; l'Armand i en Ramon es repartiran la part intermitja i deixem per en Carles el difícil *spigolo* final, perquè per alguna cosa ell és el «Bachar» del grup.

Vista de R-3 i la «grande traversata» anterior (Foto: Jordi Lluch).

No hi ha cas per a tanta història en una via on una bona cordada de dos posa una mitjana de deu hores, però no hem vingut ací a «fer horari» (potser tampoc no en sabriem), sinó a passar-nos-ho bé, a gaudir de l'escalada i de la mútua amistat. El pes de quatre, repartit en tres motxilles, i el fet d'haver de «donar la cara» tan sols en un tros, fan l'ascensió molt més còmoda, psíquicament i física.

Vénen ara tres tirades més fàcils i, tot seguit, dues fissures més, on torno a tastar el V; aquesta darrera fissura, prou atlètica, deixa en una llosa molt inclinada, on s'ha de pendolar, ara cap a l'esquerra. De tota manera, en flanqueig quasi horitzontal i mitjançant un bon pitó, assoleixo la canaleta per damunt del punt d'arribada del pèndol. Encara una darrera travessia, ara a la dreta, ja més fàcil, on poso massa assegurances; possiblement, perquè començo a trobar-me un xic cansat. De tota manera, ara toca a l'Armand qui, d'entrada, se les ha de veure amb una fina fissura que supera sense grans dificultats aparents.

Allò que aparentment es posa

Vista de R-7 i travessia següent (Foto: Jordi Lluch).

«macarrònic» és l'ambient que ens envolta. Els fils de boira que (tot jugant, jugant) s'anaven formant als nostres peus, s'han espessit i han acabat embolcallant-nos totalment, fins a començar a deixar caure alguna goteta. L'Armand ha d'aturar la seva cursa per una placa de III, perquè les cordes s'han embolicat a la reunió com tan sols elles saben fer-ho; a més, el normalment pacífic Ramon, vint metres més avall, bramula fortes imprecacions sobre certs «inútils que no saben encastar tascons». El tascó s'enfada i li diu «que no surt», i l'increment del plovisqueig sembla que vulgui contribuir a fer sortir més nusos de la gran bola que en Carles i jo anem passant d'un cantó a l'altre, sense gaire convicció, mentre l'autor d'ambdós embolics crida, per allà dalt, com si digués que no pot estar més estona, quiet on es troba... («Exagerat...!»).

Aturant el nerviosisme, parem a posar-nos la jaqueta, perquè no ens podem permetre d'arribar molls al bivac. Per anar lleugers, hem sacrificat el sac i tan sols anem amb la roba posada i unes fundes de niló per a la nit. Tenim informació que, a la vira, hi ha varies petites balmes on hom pot aixoplugar-se en el cas d'una eventual pluja nocturna.

Aquesta vira (o gran feixa) talla per la meitat, encara que de forma discontinua i sense escàpols, quasi la totalitat d'aquesta gran muralla que és el vessant sud de la Marmolada. D'uns vuit-cents metres de desnivell a la part central i uns sis-cents a les bandes, i amb una amplada total d'uns tres quilòmetres, és, després de la Civetta, la paret més important de tots els Dolomites, tant per la seva constitució arquitectònica (d'una gran verticalitat, amb rocam llis i compacte) com per l'elevada dificultat de quasi tots els seus itineraris, amb tan sols un de IV.

La banda de la dreta, o Marmolada d'Ombretta, recull extenses *placconate* de roca excel·lent i molt compacte, on es concentren molts dels itineraris moderns de caire «extrem». A la banda esquerra, la Punta Penia (el punt culminant del massís) es presenta sota l'aspecte de potentíssimes columnes enganxades unes a les altres, amb profundes i verticals gorges per on s'escolen les sortides de la major part de les rutes. A la punta central (o Marmolada de Rocca) s'alternen els dos sistemes morfològics esmentats. I, a la mateixa punta, d'una forma molt elegant i mitjançant un bellíssim i esvelt *spigolo*, arriba el nostre itinerari: la via Gogna, considerada arreu com la ruta més bella de tota la Marmolada.

Aquesta, va ésser la raó principal d'incloure-la en els objectius de vacances, del qual, posats ja sobre el terreny, no ens hem hagut de penedir;

Després del VI inf. i entrant al «canalone» (Foto: Jordi Lluch).

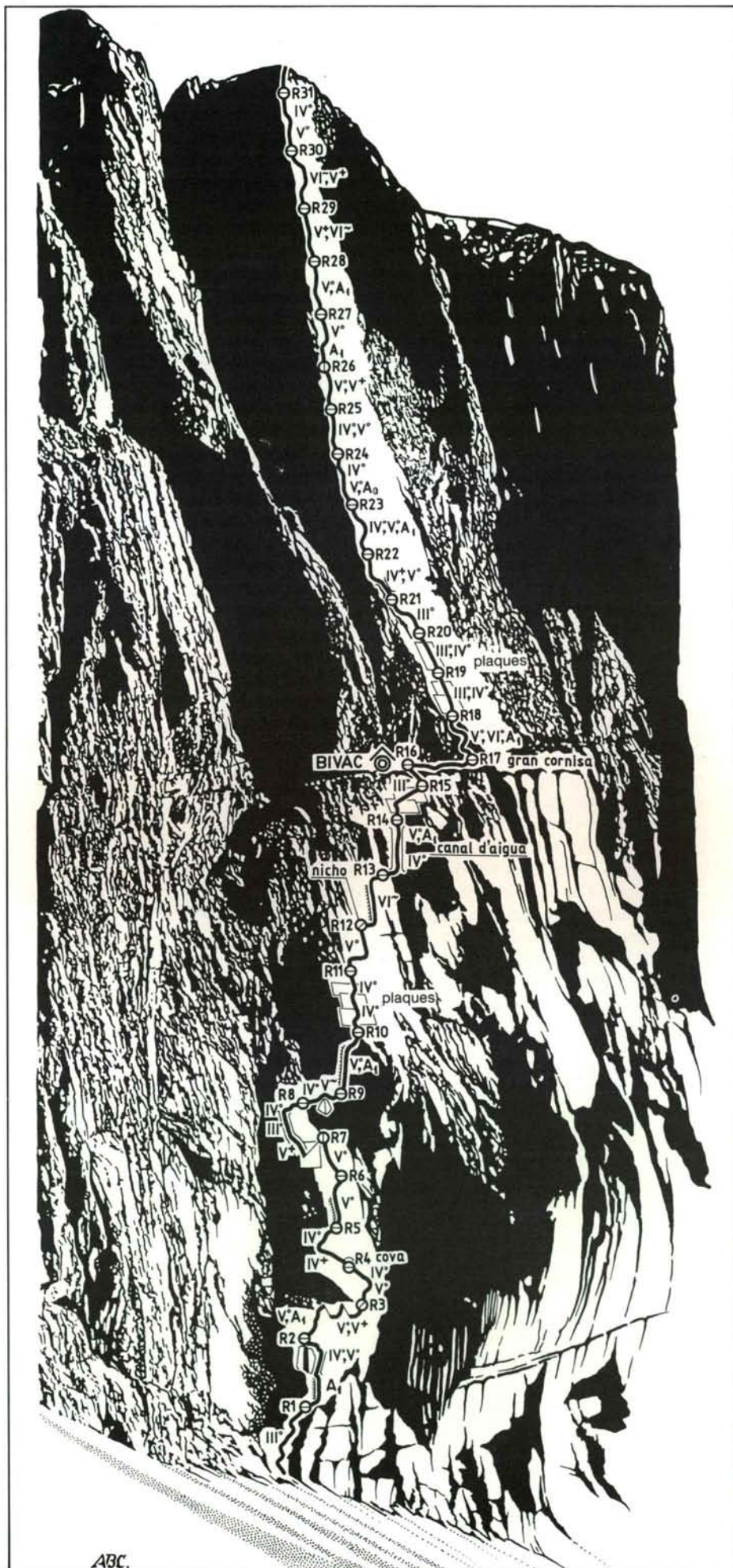

després de les insistents pluges d'aquests darrers quinze dies, és potser l'itinerari més adient de tota la muralla, ja que és un dels pocs que, en la segona part, no transcorre per les humides gorges de moltes altres sortides.

Mentrestant el tascó ja s'ha quedat, els nusos s'han desfet i som al peu de la vertical fissura de VI inf., que l'Armand resol amb decisió, i ens posa al peu del *canalone*, la darrera dificultat per arribar a la feixa. No hi fa res que el plovisqueig vagi cedint de forma intermitent: la cascadata que s'escola per la canal posa el toc final en aquests darrers metres que, a les palpentes, ens condueixen a la beneïda feixa.

Ens arrecerem sota un pronunciat sostrinyol que forma balma i que és protegida del buit per un muret de pedres, cosa que ens permet de jeure-hi desencordats.

Mentre l'Armand, entre queixalada i queixalada no para de xerrar, penso en la quantitat de mans anònimes que, en el decurs del temps han anat construint aquest mur... Quantes il·lusions, quantes

Dos llargs per damunt del «Risalto Griallo» (Foto: Jordi Lluch).

DADES TÈCNIQUES

Marmolada di Rocca (3.309 m)

Via directa Gogna.

Punt de Sortida. Malga Ciapela

(1146 m). Estació de telecabina.

Aparcament: a la carretera Alleghe-Canazei.

Base d'atac. El mateix

aparcament esmentat o, eventualment, el refugi Falier (2.080 m), a una hora i mitja de Malga Ciapela.

Apropament. Des del refugi,

seguir el sender del Paso Ombretta, fins a peu de via: 45 minuts (al refugi, cal agafar aigua).

Dificultat. Actualment ED inf., en 800 m de desnivell.

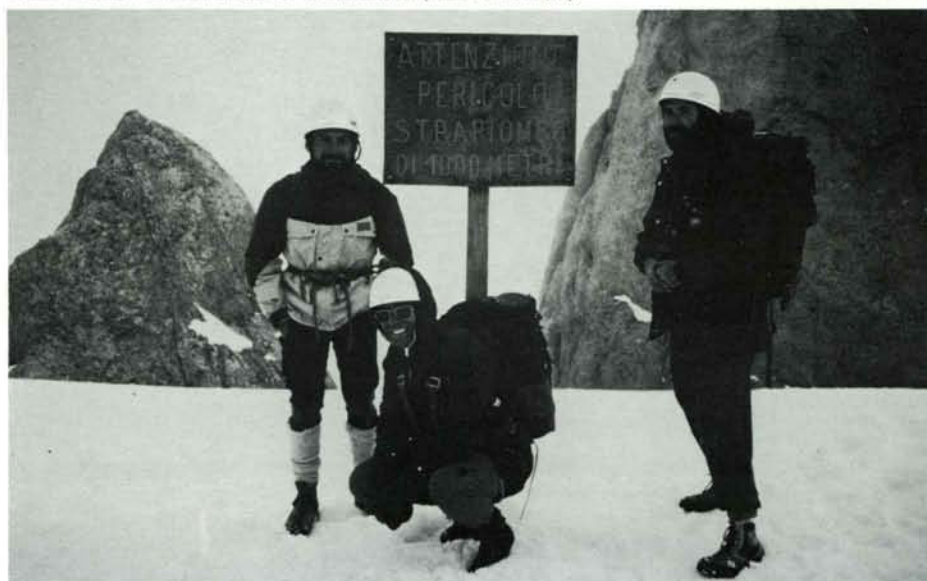
Horari. De 8 a 12 hores, per a una bona cordada de dos.

Material. Uns sis pitons, un joc complet de tascons i 30 mosquetons.

Descens. A la sortida, cal davallar a la glacera, en fàcil desgrimpada. Carenar a l'E fins l'estació de telecabina (vint minuts). És permesa la pernòctació en el bar, i hi ha calefacció. L'endemà, el descens a Malga Ciapela és gratuït.

1.ª Ascensió Gogna, Dorigatti, Giambisi, Allemand els 27/28 d'agost de 1970.

Repetició (1.ª ascensió nacional) per: C. Bausà, R. Sammara, A. Cobo i J. Lluch, l'agost de 1984).

angoixes en els sorpresos pel mal temps! Quantes hores de vida s'han escolat al llarg d'aquesta muralla! la gesta de Micheluzzi a la qual abans feia esment, i a la qual hom es refereix en qualsevol treball que tracti sobre la història del sisè grau; les dues ascensions següents, també de caire excepcional, la Soldà-Conforto i la Vinatzer —aquesta, molt a prop nostre, aquí a la dreta, considerada la via dolomítica més dura fins després de la Segona Guerra; oberta amb 27 hores d'escalada i protegint-se del fred del bivac...amb papers de diari—. Giovanni Battista Vinatzer, l'home de la directa nord de la Furchetta, una altra fita històrica, a la qual els entesos en el tema s'han referit com a la primera ruta oberta en els Alps on es pugui aplicar la graduació de VII. Marmolada: veritablement, una paret que regalima història!

«Jordi, això que aquí regalima em sembla que no es història». És la veu d'en Ramon, amb qui comparteixo la funda bivac. En efecte, de les esclatxetes del sostre, unes gotes cauen espaïades però implacablement, s'embassen en els replecs del niló i ens humitegen a la més lleu bellugadissa. Humitat a desgrat de la qual ens costa d'abandonar la posició de repòs, quan l'habitual línia encesa de l'horitzó ens recorda que, ací, no ens hi podem pas quedar a viure. La boira s'ha quedat condensada allà baix, i fa un fred vivísim.

A l'altre cantó de l'esperó, hi arriben ja els primers raigs de sol; després de menjar un bocí de res, al seu escalf ataquem el primer llarg de sortida de feixa, dret i, fins i tot, un xic balmat. En Ramon pren el cap de la cordada, a través d'unes tirades de placa de moderada graduació. S'ho havia muntat molt bé en Ramon! Però la cosa se li

complica quan les boires, tipus de jeure a la vall, pugen a ballar amb els cims: en cosa d'un quart, tot s'enfosqueix i no es veu res a més de quinze metres.

Precisament, la facilitat d'aquesta zona de la paret fa que, en la penombra, el camí a recórrer sigui molt inconcret, i els dubtes hi són constants a cada pasa. A fi de no perdre'ns sota uns llocs infranquejables, optem per anar a l'esquerra, a frec d'esperó, on tard o d'hora trobarem la bona via. Ens fiquem, així, en una canal-diedre de roca no gaire bona i prou difícil, fins a una corniseta on instal·lem una reunió precària. Vint metres més amunt, en Ramon crida que es troba de nou a la bona ruta: la millor roca i alguns pitons així ens ho indiquen. Malgrat tot, el rellotge també ens indica que hem perdut massa temps divagant enmig de la boira; caldrà afanyar-nos...

Fa molts anys que escalem junts, nosaltres quatre. Quan, al grup, decidim que «cal afanyar-nos, mirem al Carlitos amb aire de complicitat...», i en Carles s'afanya per tots quatre. Justament ara ve la part del *spigolo* més dreta i més difícil, amb un parell de seccions d'artificial i tres murs amb dificultats de V sup. i VI.

Precisament aquesta ruta, conjuntament amb la Messner-Renzler, varen donar un bon «toc» als sisègrauistes dels anys seixanta. Amb posterioritat a les grans rutes dels trenta que obriren la paret, l'any 1963, Scheffler-Uhner traçaren, enmig de les Soldà i Micheluzzi, un itinerari que, encara que amb majoria d'escalada lliure, necessita 150 pitons i 15 burinades. El 1964, la gran cordada Aste-Solina, a la dreta de la via Vinatzer, l'emprengueren amb «el darrer gran problema», duríssima via directa a través de la compacta i impressionant paret d'aquest sector, on empraren 154 pitons

i 14 burinades. R. Messner fou el primer repetidor, i afirmà que, de no ser per les burinades, seria, a l'època una de les vies més belles dels Dolomites. Quatre anys després, signà la seva ofrena a la paret: Messner-Renzler, V i VI, amb tan sols vint pitons. Els burins reberen l'any 1970 la darrera plantofada: Gogna, Allemand, Dorigatti i Giambisi assoliren, després de 26 hores d'escalada, el cim del cobejat *spigolo*, emprant cent pitons, set tacs i cap expansió. Ambdues rutes demostraren que la porta de «l'encara més difícil» no era tancada als mitjans tradicionals; Alessandro Gogna fou el primer repetidor, en solitari, de la Walker de las Jorasses.

«Vinga Jordi, ens toca!». Capficat en les meves cabòries, i arraulit sota la caputxa de la jaqueta per esmorteir la força del vent, no m'havia adonat que en Carles havia superat el *risalto giallo* (V sup), i que cal anar a reunir-se d'estreps amb ell. Portem ja més de la meitat d'aquesta segona part i entrem de ple a les més fortes dificultats. La boira s'ha aclarit un xic, però a canvi d'un vent fort i fred, que es fa més molest, ja que el recorregut de la via solca quasi constantment el caire de l'esperó. Llàstima de boira que ens amaga els entorns! Tan sols i durant breus segons podem entreveure les magnífiques siluetes dels esperons que ens flanquegen, i la superba visió de l'Armand, avui darrer de cordada, arrapat al caire del *spigolo*, amb set-cents metres de timba al darrera (una espècie d'Easy Rider, quatre vegades més alta!).

Els murs finals. El vent, molt fred, castiga de debò, i en Carles es queixa que, a estones, perd el tacte. La roca, compacta, no permet el pitonatge; i les assegurances en forats cecs hi són prou espaïades, tenint en compte la graduació... però el nostre «San Carles» tot ho solventa; els dos darrers *murati* de VI aviat són història i, en emergir de l'esperó i de la boira, trepitgem el nevad cim de la Marmolada di Rocca, mentre una obliqua llum rogenca il·lumina la quàdruple abraçada.

Quinze minuts de marxa planera per la vora de la glacera ens porten a l'estació superior del telecabina, on passarem la nit al recer d'una bona calefacció de gas-oil, i damunt les taules del bar.

La sortida de sol a més de tres mil metres, o el contrast paisatgístic d'un vertiginós descens de mil cinc-cents metres amb telecabina, podrien ser les darreres impressions retingudes en aquesta aventura. Doncs, no! Allò que el meu magí ha retingut, com a toc final, és el molt més vertiginós retorn al càmping dins d'aquest Citroën-barca, «conduit» per l'entranyable Carles. Ai, amic! Si conduïssis tan bé com t'enfiles...!

ACONCAGUA SOSTRE D'AMÈRICA

Josep M.ª Mèrida i Turell

El cim de l'Aconcagua és a la República Argentina, i a la província de Mendoza, que es troba a 69° 39' de longitud O i a 32° 39' de latitud S. És de sobirania argentina des de l'1 d'agost de 1776, quan el rei d'Espanya traspasà els territoris de Cuyo (que pertanyien a Xile) al nou virregnat de Rio de La Plata.

Els Andes, al llarg del seu recorregut, és replè de cims volcànics. A mesura que ens acostem a l'Aconcagua sembla que sigui un cim d'aquest tipus, però la ciència ens diu que «és un pedestal de sediments marins coberts per una massa volcànica». L'envolten un gran nombre de cims de més de 5.000 m, i a més distància en té d'altres que superen els 6.000 m i que formen una veritable serralada espessa que fa de zona fronterera entre els dos Estats.

Per apropar-nos-hi cal «atravesar el charco» (com diuen els sud-americans). Costa unes 15 hores de d'avió, en un vol *charter* Madrid-Santiago de Xile. De Santiago cal anar a Mendoza; és a dir s'ha de travessar dues vegades la

serallada andina. Arribem a Mendoza on hi ha una formidable terminal d'òmnibusos, amb un servei regular i còmode, on hom pot triar de traslladar-se a la Patagònia, o a Buenos Aires, o a les cataractes d'Iguazú, etc. Nosaltres ens interessa anar a Puente del Inca, que dista uns 180 km de Mendoza, seguint la ruta internacional que va a Santiago de Xile.

Som a Puente del Inca, obra arquitectònica i pont natural de roca de gegantines dimensions que permet traspasar sobre el cabalós riu Mendoza (pas obligat per als primitius inques aborígens. Unes runes antigues ens indiquen el moviment turístic que ha tingut. Actualment també en té, ja que gaudeix d'unes aigües termals i sulfuroses. És l'últim baluard turístic-militar abans de Santiago: un gran i modern hotel, un parell de barracons, el fortí militar i, com a tots el punts mundials d'alta muntanya, el seu característic cementiri. En un rètol podem llegir:

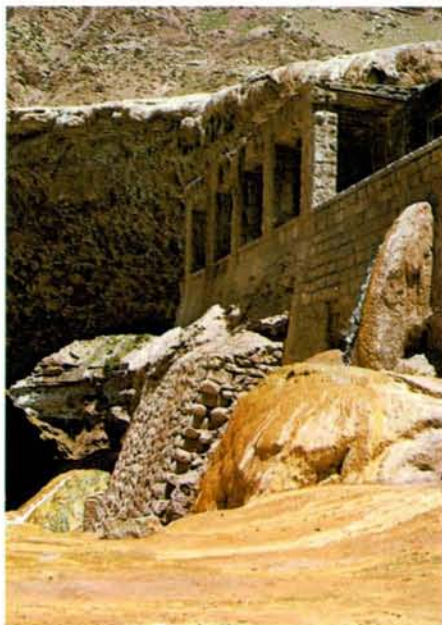
«2.727 m. d'altitud 172 Km a Mendoza

/ 1.272 Km a Buenos Aires / 23 Km a la frontera de Xile / Màxima 28° / Mínima -22° / 1 a 2 m d'alçada de neu del maig a l'agost / «CAMPO DE MULAS, campamento base cerro Aconcagua: 40 Km.»

D'ací arrenca la vall d'Horcones, per la qual, seguint la ruta nord, s'arriba a Confluencia, punt on s'ajunta al riu que davalla de l'est, provinent de la torrentada anomenada Ventisico Horcones Inferior, i punt de partida per anar a la paret sud. I, pel nord, davalla el riu de la Quebrada de los Horcones, seguint el qual arribarem a Plaza de Mulas.

L'Aconcagua té dos cims concrets: el nord, de 6.959 m, i el sud, d'uns 30 m menys. Estan units per la cresta de Guanaco, d'uns 1.000 m de llargada, molt suau per la vessant nord i que, contràriament, al sud té la famosa paret de fama mundial que es precipita al Ventisquero de Horcones Inferior. Per tot Sud-amèrica, les alçades dels cims han estat problemàtiques, com ho demostren les diferents medicions efectuades per

«Puente del Inca» Foto: J.M.ª Mèrida).

Travesant el cabalós riu de la Quebrada de les Horcones (Foto: J.M.ª Mèrida).

Cim Nord de l'Aconcagua, des dels refugis Berlin-Plantamura-Libertad. (Foto: J.M.ª Mèrida).

El Cerro Cuerno, des del camp I (Foto: J. M.ª Mèrida).

«...en treu un doble sostre de tenda i, fent malabarismes, la instal·la sota el sostre del refugi».

diverses expedicions i comissions cartogràfiques:

- L'any 1887 - Paul Güssfeldt, 6.970 m.
- L'any 1897 - Fitz Gerald, 7.035 m.
- L'any 1898 - Comissió Xilena, 6.960 m.
- L'any 1890 - Comissió Argentina, 7.130 m.
- L'any 1904 - Schrader, 6.953 m.
- L'any 1951 - Mapa Igma, 7.021 m.
- L'any 1957 - Mapa Aereonàutic, 6.959 m.
- L'any 1962 - Mapa Igma, 6.959 m.

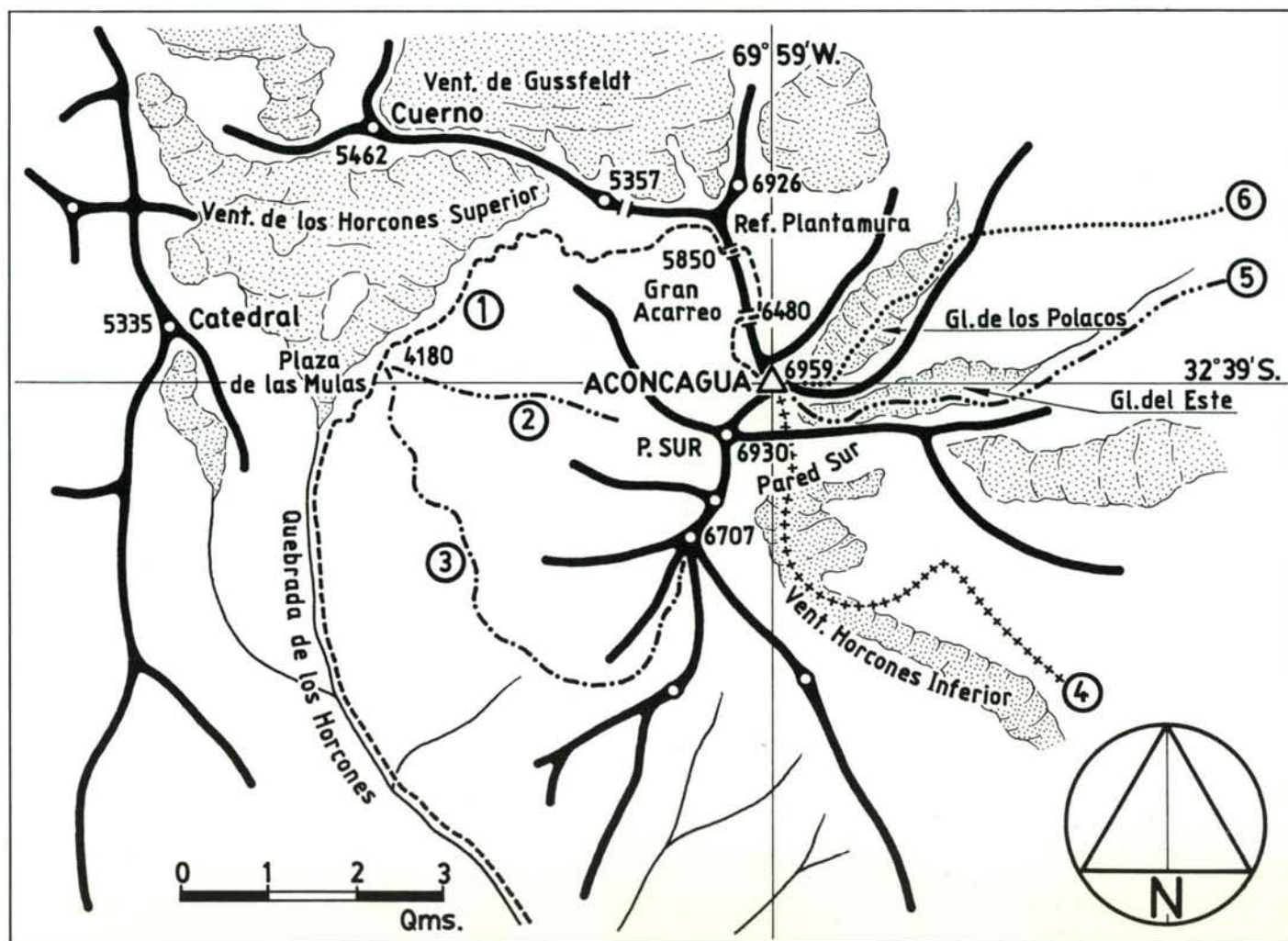
De Puente del Inca a Plaza de Mulas, la ruta és ben fressada, a causa del trànsit de turisme, trekkings, expedicions (tots ajudats per mules); però cal considerar-hi dos obstacles. El primer, és el pas del riu Horcones que, a l'alçada de Confluencia, és molt cabalós per ser l'època del desglaç (desembre, gener i febrer corresponen als mesos de juliol, agost i setembre de l'hemisferi nòrdic). Per tant, és un punt molt perillós: més d'una mula hi ha estat arrossegada pel fort corrent; nosaltres el vam passar a dalt dels muls. El segon obstacle són els 40 Km de distància i un desnivell de més de 1.500 m que, per una raó econòmica, fem d'una sola tirada, fins al refugi de Plaza de Mulas Alto (el qual, per cert, és un barracó molt petit). Un altre refugi s'hi va construir a 300 m per sota d'aquest, anomenat Plaza de Mulas Bajo, amb totes les comoditats, fins i tot amb aigua calenta, però una allau el va destrossar.

El vertader problema d'aquests paratges és el VENT. Al camí per la Quebrada de los Horcones ja ens ha atacat de valent, tot aixecant la terra sorrosa a nivell de tempesta sahariana.

Ja al pla del refugi, mentre espero el company, intento plantar la tenda, i al final ho aconsegueixo.

Quina nit! Fa unes ràfagues de vent terribles. De sobte, com si m'haguessin punxat amb una agulla, em trobo agafat al pal de la tenda, tement que ja tot volava.

Estem a 4.230 m d'altitud, i hi passem quatre dies d'aclimatació, durant els quals fem escapades, pujant amunt, descobrint l'entorn: el cim de La Catedral (5.335 m); El Cuerno (5.462 m) amb les eves penjades glaceres, que

contrasten amb la descomposta i àrida de l'Aconcagua, a la qual les postes de sol donen el característic color rogenc.

L'ambient que ens envolta és internacional: hi ha la Warner Bross, que fa documentals dels cims més alts de cada continent. No hi manca ningú, ni els gallecs i els bascos.

(Un dels grups dels bascos era dirigit per Felipi Iriarte, un gran muntanyenc que va tenir la desgràcia de no poder conquerir l'Everest per pocs metres, i que, per cert molt diplomàticament, em va preguntar: «¿Cómo es que unos habéis ido al Everest en 1982 y ahora va otro grupo, en 1983?»; i jo li vaig contestar: «Es que somos catalanes». «Ah! Vale!», em va dir.)

Carregats com muls, prenem el camí per atacar definitivament el cim. Anem superant l'alçada, en direcció NE, fins a la vessant que baixa de Cerro Manso. Arribem en un punt molt marcat com a lloc d'acampada, i hi acampem, aprofitant una de les plataformes ja preparada per a una tenda. Ens trobem a una altitud aproximada d'uns 5.000 m. Per donar-nos moral tenim enfront nostre una petita tenda, del tipus de ninxol, situada sota una gran roca. És d'un sud-coreà; un solitari que, baixant del

cim, darrera els bascos; amb molt mal temps, torb i boira baixa, no va poder arribar al refugi Berlín, a 6.000 m.

(Com tothom, ja el donàvem per desaparegut. Però en tornar, ens assabentàrem que havia aparegut per la vessant oposada, la del nord, i que uns soldats l'havien trobat mig extenuat.)

L'endemà, fent aclimatació d'alçada, intento arribar als 6.000 m, l'indret on hi ha els tres refugis esbalandrats, anomenats Berlín, Plantamura i Libertad. No ho aconseguixo i em cal tornar a la tenda. Mentre baixo, trobo alguns que abandonen. Tothom abandona pel fred, per la falta d'acclimatació o, simplement, pel terrible vent.

Pels últims que davallen ens assegurem que no hi ha ningú als refugis, per tal de no haver de tragar la tenda. Així, l'endemà la deixem plantada amb material i queviures, per poder anar més lleugers de pes; és a dir, portar només allò imprescindible. Ens decidim a traslladar-nos als esmentats refugis. Quan hi som, ens instal·lem al refugi que sembla menys destrossat. És el més petit: com una tenda de campanya, però de fusta. Ens ha seguit un nord-americà, un tipus corpulent i de

molta aparença: de la seva voluminosa motxilla en treu un doble sostre de tenda, i fent malabarismes, la instal·la sota el sostre del refugi. I, així, intentem que ens entri menys neu, fred, etc.

Quatre nits de torb, neu, vent i més VENT! L'americà treu una cassola de plàstic per fer-hi les seves necessitats. Jo, amb una sortida lenta i insegura, clavo un cop de cap a l'extrem d'un ferro que sortia del sostre del portilló, i ja em tens amb un trau a la closca. La sang, escandalosa, baixa per tota la cara.

(En tornar a entrar, l'americà se'm va espantar: el meu mocador no donava prou per a l'eixugada. Vaig veure que remenava a la seva motxilla i em donà paper higiènic; m'ho mirà i, per l'expressió, va fer que era un senyor trau. Tornà a remenar a la motxilla, en tragué unes tisores plegables i em féu senyal de tallar cabells. Amb l'expressió li vaig dir que tirés endavant, i sortí en vaig tenir. Entre les meves reserves, jo duia una sola tirta grossa. Em va fer un pegat que, junt amb el paper higiènic, va resultar oli en un llum!)

El cinquè dia a la tarda, de sobte s'obre el portilló de la barraca i entra,

esverat i mig mort un gallec. Venia de la glacera dels Polonesos, per on, flanquejant per la vessant nord, volia fer el cim en solitari. «¡Por poco dejo la piel!», foren les seves primeres paraules. Ens féu l'explicació de la seva aventura... Ell, tenda i VENT: «¡Qué terrible viento!» En el seu abandonament, va haver de pujar expressament a recollir material i queviures que hi havia pujat anteriorment. L'americà, ja fatigat del seu captiveri, en veure la davallada del gallec, no s'ho pensa gens i aprofita aquella companyia per abandonar.

Els queviures s'esgoten. Per contra, augmenta l'aclimatació, i arribem a un punt d'excel·lència. Per fi l'altímetre baixa de sobte: marcava uns 6.300 m, i ara es posa a 6.000 m. No falla! ha canviat la cosa; fa bon temps! El comentari és si serà bon temps per una estona, per hores o bé... La moral s'aixeca i la decisió és clara. Demà,... amunt!

De bon matí, molt lentament, encetem el camí; és excel·lent. La ruta no és tan fressada però hi trobem alguns senyals de ferro d'uns 20 cm d'alçada. Anem superant alçada per un camí tortuós i una mica desorientador, i arribem a l'altitud de 6.000 m., on hi ha quatre fustes que fan de paret a un refugi sense teulada, anomenat Independència. És el pas obligat per fer aquesta ruta. Ja som a la part superior del gran «acarreo»: un tarteram immens que es desploma fins a la Plaza de Mulas. El dia continua molt bo, la visibilitat de muntanyes és immensa. El camí es divideix ben fressat, ja que és de tartera fina i molt assolellat. Tot seguit es travessen unes grans congestes, a nivell de glaceres; anem superant alçada fins a trobar la Canaleta (un nom no gens apropiat perquè és una CANALASSA: té

Refugi de «Plaza de las Mulas» a 4.180 m (Foto: J.M.ª Merida).

uns 400 m de llargada i un immens rocam inestable. És un tros molt esgotador, ja que li manca molta glacera i la poca que hi queda fa més perillós el camí: en entrar i en sortir-ne, els grans blocs de pedra són inestables, de tal manera que, en posar el peu sobre d'un, se te'n belluguen quatre, et fan perdre energia debades i confiança, ja que l'alçada és a prop dels 7.000 m. La soledat és total, i ja s'hi divisa l'objectiu, el cim nord, amb la creu mig tombada. El dia ja no és tan bo: surten núvols per l'horitzó.

Els ànims són totals en conquerir la cresta, puix que, de sobte, com una aparició, es veu el cim sud, i es deixa entreveure la cresta de la paret sud-est, que sembla tallada per un ganivet: hi fa un contrast inoblidable. En comptes d'anar directament al cim nord, canvio de direcció i descendeixo cap al sud,

tant com és possible, per gaudir de la immensa bellesa d'aquella verticalitat il·luminada pel sol, que li dona un relleu òptim. Així, puc deixar constància amb la màquina fotogràfica del punt culminant de la bellesa d'aquests contorns. A continuació em dirigeixo al cim, a posar la petita creu dreta. Són les tres de la tarda, i estic esperant el company, tot mirant la vessant nord, que està carregada de núvols negres: una boirada que, en aquestes alçades, inquieta molt. Havíem acordat que l'hora màxima de fer retirada seria les quatre de la tarda. Havent conquerit el nostre objectiu, fem ràpidament el descens, i arribem a la nostra barraca-refugi, a les vuit del vespre. Ha estat una jornada molt dura, però inoblidable.

L'endemà, recollim tenda i queviures, i emprendem el descens fins a Plaza de Mulas. Hi descansem un dia, amb la companyia del «gallego» i un seu company que tornava de la convalescència, ja que s'havia trencat un peu en passar d'un salt el cabalós riu que va cap a Puente del Inca. Aquest m'aconsella la manera de traspasar el riu sense trencar-me cap os: consisteix a fer un salt mortal d'alguns metres des de dalt d'una immensa pedra fins a l'altra banda de riu. L'endemà fem el descens cap a Puente de Inca, on hi ha el punt crític per a la pràctica del salt mortal sobre el riu, cosa que aconsegueixo amb èxit.

El company s'espera per passar amb els muls. Les forces són justíssimes per arribar a Puente de Inca. Sort que l'hotel roman al seu lloc i que el restaurant ens hi espera.

(Efectuada pel gener de 1983 per Josep M. Mèrida i Ramon Solanes.)

Aconcagua, cim nord (Foto: J.M.ª Merida).

Pòster:
Cara Oest de l'Aconcagua (Foto: J.M.ª Merida).

MUNTANYA

CERCLE DE BABORTE

Josep de Tera i Camins

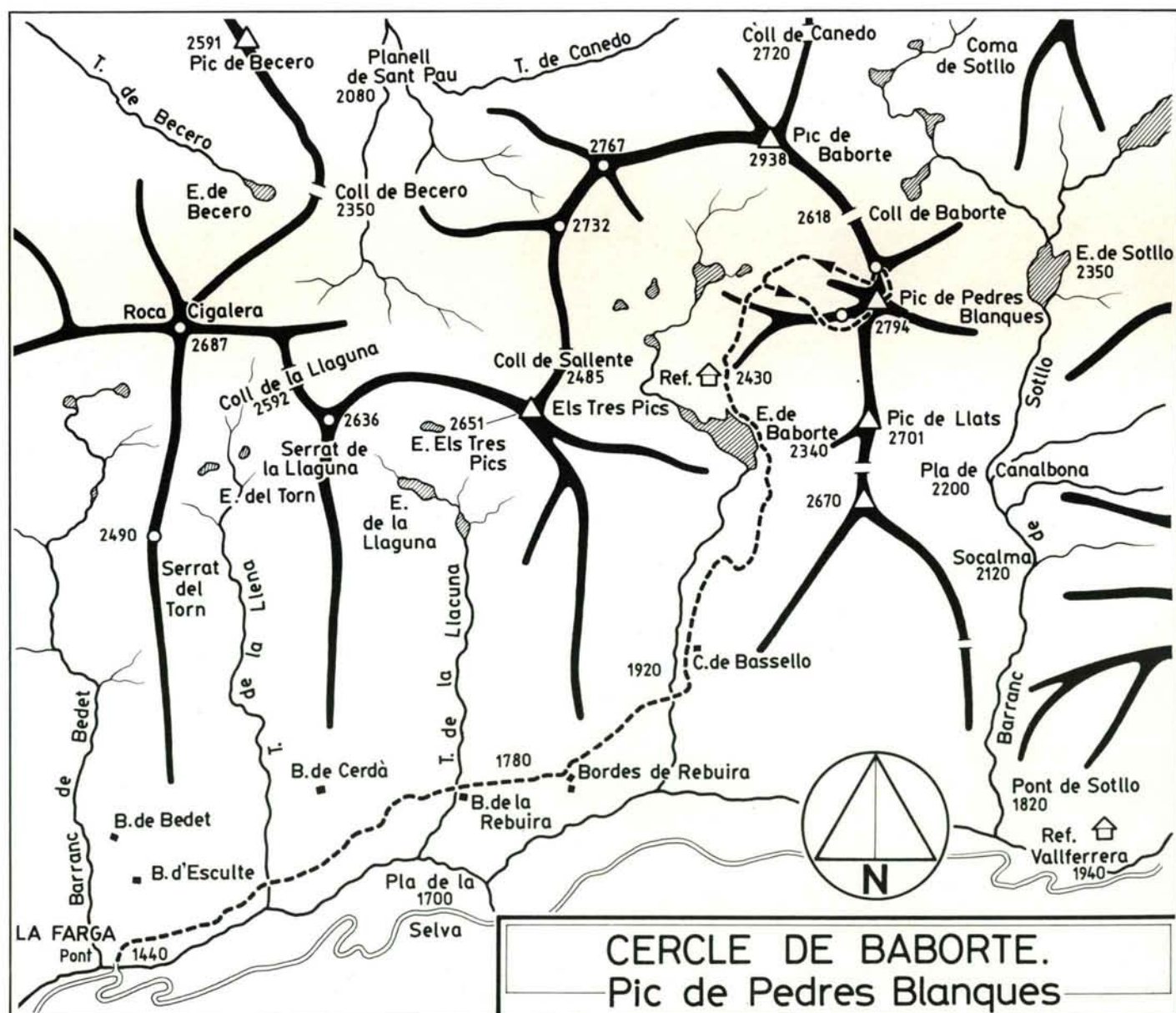
13 d'agost de 1968. Una colla d'amics, en ple campament d'estiu, al pla de Boet, desmunten la tenda i comencen la pujada vers l'estany de Baborte, amb la intenció de pujar el mateix dia al coll de Sallente i davallar vers els plans de Boavi.

Dos dies abans, han pujat a la Pica d'Estats; aquest fet, i el feixuc pes de les motxilles, fan que el seu pas sigui més aviat lent.

Pel volts de migdia arriben a l'estany de Baborte (2.340 m); el lloc els deixa meravellats; de tal manera que varien el

programa, i decideixen acampar en l'acollidor prat que hi ha a prop de l'entrada d'aigües de l'estany.

Una vegada descansats, i veient que el dia s'ha arreglat (no era massa bo, de bon matí) dos d'aquells joves excursionistes decideixen «estirar les

cames». I, sense pensar-s'ho dues vegades, pugen al pic de Lari (2.670 m), continuen vers el pic de Llats (2.701 m) i, per acabar, pugen al pic de Pedres Blanques (2.794 m), baixen al coll de Baborte (2.618 m) y tornen al costat de la tenda.

No en tenen prou amb això. Així és que «engresquen» un dels dos companys que s'havien quedat i, tots tres, continuen «estirant les cames». Ara pugen al coll de Sallente (2.485 m), i fan tota la carena fins arribar a dalt del pic de Baborte (2.938 m); durant aquest últim trajecte, veuen l'amagat estany de Canedo (que aquell any, a mitjan agost, encara està mig glaçat).

Això els deixa fortament impressionats. A més a més, poden gaudir d'una extraordinària posta de sol, des del cim estant. Després, i amb les llums del capvespre, baixen per segona vegada aquella mateixa tarda fins al coll de Baborte i, finalment arriben, gairebé a les fosques, a la tenda. Clouen, així, un jorn de muntanya inoblidable.

de juliol de 1975; car, junt amb un altre company, hem pujat al Sotllo per la cresta SO, des de Boavi; baixem al coll S., per travessar el cercle de Sotllo fins el coll de Baborte, i flanquegem el cercle de Baborte, per assolir el coll de Sallente. És, doncs, aquesta la màxima aproximació que torno a fer a l'estany de Baborte.

Pel setembre del 1981, els de la J.E.C., per celebrar el seu 50e aniversari, tenen la felicitat iniciativa d'inaugurar un refugi-bivac a l'estany de Baborte.

Un nou refugi-bivac, instal·lat en un lloc inèdit i feréstec, obra unes noves perspectives per assolir per diferents itineraris uns cims als quals sempre anàvem per un altre costat, ò bé no hi anàvem perquè quedaven massa lluny. Aquest raonament és particularment vàlid l'hivern.

Per exemple, el refugi de Baborte fa molt accessible, l'hivern, el pic de Sotllo; només cal pujar al coll de Baborte i flanquejar fins a un marcat coll que hi ha a la carena Sud del Sotllo (coll S), i

entre ells destaca d'una manera preeminent Llosars; i d'altres, com Coma de Vaca, fa pena de veure'ls amb la teulada foradada i sense fustes per dormir-hi (car les han cremades).

Tornant al refugi de Baborte, una vegada inaugurat era qüestió de visitar-lo. I la oportunitat va escaure's pel maig del 1984.

Després d'un hivern de poca neu, i d'una setmana santa amb un temps excepcionalment bo, van caure, quan no s'ho esperava ningú, en plena primavera, intenses nevades; i durant gairebé tot el mes de maig va estar fent mal temps.

La mandra d'arrossegar els esquís a coll fins per damunt dels 2.000 metres va fer que els deixéssim a casa; però, la veritat, és que hauríem fet més feina amb esquís que sense.

Així, doncs, el 26 de maig de 1984 sortíem de Barcelona. I ben aviat va començar a ploure; com més pujàvem, més plovia. Arribats al Pont de la Farga, més amunt d'Àreu (1.440 m),

Refugi de Baborte. (Foto: Josep de Tera.)

L'endemà, aixequen la tenda, pugen al coll de Sallente i al Pic dels Tres Pics (2.651 m), i baixen fins els plans de Boavi. Allí hi ha, acampats, un grup d'holandesos que tenen molts instruments de medicació plantats en els prats de Boavi i en el de Sant Pau. També pugen al pic de Sotllo, i donen nom així a l'anomenada «via dels holandesos», a l'esmentat cim.

* * *

És fàcil d'endevinar que jo sóc un dels dos joves de disset anys que ens passem la tarda «estirant les cames». Aquella excursió em va quedar molt gravada a la memòria.

Vull tornar a l'estany de Baborte, però, a la vegada, el fet d'haver pujat a tots els cims del cercle «en una sola tarda», fa que sempre el deixi de costat.

Només hi faig una aproximació, el 19

remuntar-la fàcilment fins assolir el cim. El refugi de Baiau, l'hivern, obra les portes dels cims de Lavans, Medacorba, Roca Entravessada, etc. Aquests dos refugis-bivac, més els de Molieres i Besiberri, són els únics quatre refugis-bivac que hi ha en el nostre Pirineu.

En el moment de sortir a la llum aquestes ratlles, ja haurà estat instal·lat i inaugurat el refugi-bivac del Mont-roig, a l'estany inferior de la Gallina. BENVINGUT! I enhorabona als membres del Comitè Català de Refugis. Aquests refugis-bivac, juntament amb els xalets del C.E.C., van constituint en els darrers anys una àmplia xarxa d'aixoplucs dignes d'aquest nom i del nom dels qui els construeixen.

Però la tasca és molt àmplia encara. Queden molts llocs del Pirineu sense, inexplicablement, cap mena d'aixopluc;

contemplàvem a través dels vidres mig entelats del cotxe el «gris i humit» panorama. El «panorama» gairebé era com per tornar-se'n. Però, ja que havíem fet el viatge, vam decidir caminar una mica per veure si mentrestant, la pluja parava; ens vam proposar arribar fins a les bordes de la Rebuira, o fins la cabana de Bassello.

Ben aviat, i amb les capelines regalimant aigua per tots costats, arribem a les bordes de la Rebuira (1.780 m); continua plovent, però no amb tanta intensitat. Així, doncs, després d'un curt canvi d'impressions, vam continuar pujant fins la cabana de Bassello (1.920 m, aprox.). Són les tres de la tarda quan hi arribem, i... continua plovent! Decidim de fer-hi una llarga estada, per tal de veure com evoluciona el dia; i, a les males, ens hi quedarem a dormir (idea que en el fons no agrada a cap dels tres companys). La forta pujada

ens ha fet entrar en calor; pero, aviat, la inactivitat, tancats entre aquelles quatre parets, ens fa començar a tremolar de fred. Reaccionem de pressa, entre la roba que ens posem i un te ben calent.

També molt de pressa va reaccionar un ramat d'isards que pasturaven a prop de la cabana. Van fugir ràpidament, en veure arribar tres fantasmagòriques figures, sota unes voluminoses capelines.

El temps va anar millorant. Ja no pluvia sempre i, a més a més, ara bufaven dos vents: un del sud, que duia la pluja, i un altre del nord, que volia aclarir el cel.

No ens resignàvem a maldormir en aquella cabana. De manera que, a les cinc de la tarda, ens posàvem novament en marxa cap a l'estany de Baborte. Només deixar la cabana, ja vam començar a trepitjar neu..., i a somiar en els esquís.

La neu no es caracteritzava precisament per la seva duresa; però tampoco no era molt tova; de manera que la nostra marxa no era excessivament pesada.

En arribar al collet que fa pas a l'estany de Baborte, feia estona que no plovia, i els núvols semblaven a punt de trencar-se.

Feliçment, el sol ens va agafar travessant el glaçat estany; i el refugi, penjat en la seva estratègica talaia,

brillava intensament sota aquella llum esperançadora.

Per sort, tot l'esforç de caminar durant molta estona sota la pluja es veia compensat finalment pel sol, brillant per sobre del proper coll de Sallente.

Després de remuntar l'últim tirapits, arribem a dos quarts de vuit de la tarda al refugi de Baborte (2.430 m), de construcció pre-fabricada, igual que els esmentats anteriorment; amb l'única diferència, a part de la teulada de dues vessants, d'un «rebedor» on cal deixar les motxilles i tots els estris que no s'hagin d'entrar necessàriament a dins de l'habitable del refugi. Hi érem sols. I, al llibre-registre, l'última signatura datava de setmana santa, és a dir, més d'un mes sense cap visita. A mi, interiorment, que no m'agraden els llocs massificats, aquest fet sempre em produeix una íntima sensació de benestar.

En arribar al refugi, tota la vall Ferrera, és a dir, el S, era totalment tapada, i no es veien els cims dels Tres Pics, el de Baborte i el de Pedres Blanques, mentre que els de Llats i Lari eren a la frontera de «ara em tapo, i ara em destapo». Però això no va quedar així; i, com si fos el teló d'un teatre, la nuvolada es va anar retirant amb «ordre»; de primer, va aparèixer el Monteixo, i, després, tots els altres cims de la carena: Norís, Gerri, Palomer, etc., fins els llunyans cims del

Punta S del Pedres Blanques, des de la punta N. (Foto: Josep de Tera.)

cercle de Baiu. Ja negre nit, tot era completament estelat; i un fred molt viu, que va glaçar ràpidament tota la neu, feia presagiar que l'endemà faria un dia preciós.

Previsors com som, ens vam fer un pla per al dia següent; si feia un dia fantàstic i la neu era dura, intentàriem

Sotllo i Pica d'Estats, des de la punta S del Pedres Blanques. (Foto: Josep de Tera.)

pujar al Sotllo; si la neu era tova, aniríem al Baborte; i si feia mal dia, pujaríem al pic dels Tres Pics.

Dia 27 de maig. El despertador aconpleix la seva desagradable missió a les sis en punt del matí; completament confiats en un bon dia, obrim la porta del refugi amb l'única incògnita de saber si la neu serà dura o tova. Però..., oh sorpresa! Durant la nit ha nevat, i la nevada ha tapat gairebé les nostres petjades d'ahir; a la teulada del refugi hi ha un gruix considerable de neu nova i tova; i, a més a més, el dia promet no ésser massa bo. Davant de «l'exit», decidim pujar al pic de Baborte i deixar el Sotllo per una altra oportunitat; amb aquesta intenció sortim del refugi a les set.

Lentament, i trepitjant la neu nova, anem pujant vers el coll de Baborte. El

nostre punt de referència per al temps és el coll de Sallente, i, a mesura que anem guanyant alçada, veiem que el dia no s'aclarirà i que, tant el pic de Baborte com el de Tres Pics van quedant tapats per una nuvolada general, que ve de la regió d'Espot.

Estem ja a punt de començar una flanquejada vers el coll de Baborte, des d'un estrep que baixa del pic de Pedres Blanques. En aquest punt, decidim canviar el pla tan minuciosament planejat; deixem el pic de Baborte i optem pel Pedres Blanques: ens sembla que hi tenim més possibilitats que, a dalt, ens hi faci bon temps.

Començem, doncs, a remuntar lentament l'esmentat estrep que baixa del pic de Pedres Blanques. La forta pujada, sense dificultats tècniques, ens

porta, tot trepitjant neu tova, a sota del cim.

Fem una flanquejada per la nostra dreta, per tal de superar uns ressalts massa verticals, i, girant novament a l'esquerra, superem, per una curta canal de neu fonda, els últims metres que ens separen del capdamunt de l'estrep que hem anat seguint. I, així, a les nou del matí arribem al cim de Pedres Blanques (2.794 m).

Cim de dues puntes ben diferenciades, ja que, més al N, hi ha una altra punta que té vistes sobre l'estany i cercle de Sotllo; mentre que la punta S, que és on hem arribat ara, té millor panoràmica sobre l'estany de Baborte i sobre el pla de Canalbona.

El nostre canvi d'objectiu ha estat encertat: no han passat ni cinc minuts de la nostra arribada a dalt del cim quan, la boira, comença a tapar definitivament els pics de Baborte, Sotllo i Pica d'Estats; només ens ha deixat el temps just per poder-los fotografiar. La nuvolada no arriba al Pedres Blanques, ni als cims situats a la nostra dreta (E i S). De manera que podem fruir durant molta estona d'una dilatada panoràmica, la qual, malgrat ésser només a tres setmanes de l'estiu, ofereix un aspecte totalment hivernal. Tot passejant, ens arribem a la punta N, gairebé de la mateixa alçada, i ens sorprenem de l'esvelta silueta que té (pel seu vessant N) la punta que acabem de deixar.

Durant curts instants, quan la boira s'alça una mica, podem contemplar en primerísim terme la Pica d'Estats.

Però la boira més aviat tendeix a tapar-ho tot que no pas a destapar-ho; i poc abans que arribi al pic de Pedres Blanques, nosaltres el deixem (són gairebé les deu del matí), reculem fins un petit collet que hi ha entre les dues puntes i, per una pala de neu, baixem fins arribar al fons de la coma, gairebé al peu del coll de Baborte.

Baixem penosament, per neu fonda, i arribem al refugi de Baborte a les 10,50 h., quan novament comença a nevar.

Estem satisfets de l'excursió que hem fet; i, a la vegada, ens resistim a abandonar el refugi. Així, doncs, «anem fent temps»; finalment, i aprofitant que ha parat de nevar, deixem el refugi a les 12.25 h.

Desfent el nostre camí d'ahir, arribem al pont de la Farga a les 14,35 h.

Aquesta vegada, l'objectiu de l'excursió era visitar el refugi de Baborte, i el cim era un objectiu secundari. Amb un temps no gens bo, hem aconseguit l'objectiu principal i, a més a més, hem tingut la sort de poder aprofitar els 50 únics minuts de bon temps per gaudir de la panoràmica del pic de Pedres Blanques. Després de 16 anys d'haver-ne gaudit per primera vegada! Massa temps lluny del petit, però bonic, cercle de Baborte!

Estimo més un arbre que un home. No hi ha cap home que pugui estimar tant com jo la Naturalesa. Només els boscos, els arbres, les roques retornen l'eco que es vol sentir!
Beethoven. (Del seu quadern de notes)

La Sisena simfonia, «Pastoral», és una obra mestra de la música. La seva intenció descriptiva conté una expressió més profunda que la bellesa d'un paisatge; senzillament, perquè no hi ha imitació directa, sinó transposició sentimental d'allò que no es veu a la Naturalesa.

Escrita el 1808, no ha envellit ni creiem que envelleixi mentre els homes siguin sensibles a les coses senzilles i als sentiments que pot inspirar la Naturalesa. Beethoven encapçala cada temps d'aquesta simfonia amb el motiu de la seva inspiració. Qui hagi conservat una idea de la vida camperola, del nostre pas per boscos i muntanyes, pot tornar a trobar en ell mateix, sense gaires indicacions, sense rascar gaire en el seu interior, allò que el músic ha volgut expressar amb la seva Pastoral.

L'home entén i expressa les coses per la força i el sentit d'evocació que ell mateix posseeix, a causa de la seva pròpia experiència. Podem imaginar-nos, segons la riquesa de la fantasia de cadascú, l'ambient o el significat del que ens diuen, i treure'n una interpretació més o menys velada. Però, per tal d'evocar i representar un ambient ens cal, de primer, conèixer-lo; ja que en tindriem una visió irreal, equivocada, si no fos així. Si volem pensar en un bosc, en un rierol, en un prat ple de flors silvestres, en un cim, haurem d'evocar, recordar, tornar a fer presents altres boscos, altres rierols, altres cims i altres prats i flors que ja hem vist i hem viscut en llur marc i temps propis. És veritat que la Natura no té fronteres, i que aquest sentiment instintiu d'amor a ella és igual arreu. Cadascú sentirà més endins, més viva, la visió i el record d'un ambient de la pastoral que ens és pròpia i que coneixem, que no és purament inventada per la fantasia.

Un pastor serà per a nosaltres «aquell pastor» que hem vist en tal lloc i en tal ocasió, i no pas la síntesi poètica i romàntica d'un pastor. Això mateix s'endevina amb indrets i situacions que coneixem. Altres latituds, desconegudes, seran estranyes per a

LA PASTORAL I NOSALTRES

Joan Posa i Molné

nosaltres, encara que amb l'ajuda de la fantasia puguem agençar-nos-en o compondre'n unes escenes boniques i poètiques. En canvi, allò que ha estat un bell record viscut és una realitat pretèrita. Qui més indicats que no nosaltres, excursionistes, que per aqueixes muntanyes hem deixat tants trossos de la nostra vida! Quantes felices pastorals no hem cantat i conviscut amb amics!

Sols intentarem de donar una mostra, una manera nostra, de com situar les escenes amb què el mestre intitula el començament de cada part de la seva simfonia, les quals poden tenir una analogia per al temps musical.

No cal que sigui, com ell diu, davant d'un bell racó d'un paisatge propi del seu país i de l'època en què ell visqué. ¿Cal que, quan diu «Escena de pont», necessàriament, en el nostre record o, encara, en la nostra fantasia, cerquem un pont o un rierol? No; perquè seria lligar-hi les nostres pròpies sensacions íntimes. Allò que té més força, i val més en nosaltres mateixos, és allò que ens pertany o que sentim.

Hem triat unes evocacions, unes pinzellades, d'unes vacances (fulls estimats del gran llibre propi que tots tenim) per tal de donar una idea de com va íntimament lligada aquesta música amb el nostre sentiment envers la Naturalesa; en aquest cas, la Muntanya.

1er temps: «Despertar de dolces sensacions que inspira la contemplació d'un rialler paisatge camperol»
(*Allegro ma non troppo*)

El sol toca la tenda a les vuit. La llum del sol ve a trucar a la porta de la nostra tenda, i la tela, en pocs moments, s'encén tèbiament de llum. Això és significatiu: el primer despertar en aquest paradís de pau. A les vacances

que s'enceten ara. I això solament m'emociona en considerar la riquesa de què dispo; de què disposem la dotzeneta d'il·lusionats acampadors en aquest encisador racó pirinenc de Conangles.

Trec el cap a fora. Llum de cosa nova. Fa un dia magnífic. Pel cantó del Port de Viella –pel nord– un cel blau, rabiosament blau, es retalla en el perfil de la muntanya abastable amb la mirada. A la terra, l'herba a penes és mullada.

Surto a fora de la tenda i, descalç –ben lliure–, m'allunyo a poc a poc de les tendes, sense fer fressa i sense saber on vaig. Tot jo sóc ulls per a guaitar: tot m'omple d'una alegria immensa. És el moment que allà baix, a ciutat, hom s'imagina ideal i que hom tant espera: el somni, el retrobament, fets realitat.

Lentament arribo fins al naixement del rierol: la font d'aigua generosa que ens donarà el millor beure que hom pot desitjar. Agenollat, col·loco les dues mans en forma de bol, i bec amb delectança l'aigua freda i forta, de muntanya, que corre gorja avall, com en la dilecta cançó «La font del pastor».

A pocs passos d'aquí, i a uns cinquanta metres de les tendes, hi ha l'avet més proper. Pujo en una de les roques que l'envolten i que em permet d'atansar-me'n una branca. Em plau, com si fos un descobriment, admirar la simetria i la finor d'un cap de brot més tendre que la resta de la branca: la brotada novella d'enguany, i el testimoni de renovació i de vida d'aquests poderosos arbres gegants. Veig també, a centenars, les puntes verdes dels avets alterosos del Bosc del Comtessa que miren al cel, i que, com les branques d'aquest avet, de mica mica han anat estenent els braços enlaire.

Aquest passeig és la salutació a la Muntanya i la meva presa de possessió d'ella. Fa temps que ens coneixem. Sigui ací o en un altre lloc, és la mateixa. Aquests moments, feia temps que els esperava. La meva expressió, el meu llenguatge són els meus passos incerts, vagorosos, amb el pensament lliurat a les sensacions que m'entren pels ulls. Diuen que els nostres gustos formen part de nosaltres mateixos. Res no és més agradable que aquest passejar sense camí, aquesta pausa del pensament, aquest pensar en no res de les nostres habituds ciutadanes, aquesta cura de neguits, el contrast de llibertat sense disciplines ni rellotges. El viatge i l'arribada d'ahir semblen ja una cosa llunyana.

Vagarejo per l'herba lentament, badoquejant d'ací d'allà. No sé per què els passos em porten a la gran roca que senyoreja el pletiu. Mirador magnífic que domina la vall i les tendes ara enxiquides, arrecerades al gran bosc de llegenda.

M'assec al cim de la penya, content davant d'una visió tan radiant. Em costa d'imaginar aquestes soledats pirinenques dominades per la duresa de l'hivern. Penso en aquesta poderosa vegetació, adormida sota la neu, on la vida segueix latent amb una missió i un destí propis. Em costa un esforç imaginar aquest cercle de Conangles (ara verd i rialler, amarat per aquest brillant sol) cobert per la neu i les boirades del llarg hivern. Tanmateix, m'aconhorto en pensar que ha de ser així: és la llei de vida, de la qual els homes mateixos tampoc no ens n'escapem. Llum i ombra...; però ara no vull pensar massa endins. Em plau d'estar, en aquest moments i aquests dies, a la llum..., i això és tot!

A l'altra banda, al lluny, al fons de la vall s'endevina, diminuta a la llunyania, la cascada de la jove Noguera: el sol bat ara en la seva blanca cabellera. Al capdamunt, presidint el decorat de

fons, la fina línia, allargada amb graciosa ona, del cim del Molieres, guarnit amb el blanc pitet de les congestes de neu, orgullós de ser un tres-mil. Si guaito enlaire, s'alça el Comtessa, altiu i ferreny des d'ací. Faig amb la mirada l'imaginari camí que jo faria per pujar-hi, tot seguint l'herbei i esquivant les roques. Tot és molt gran i molt alt. Què dec ser, jo, en aquest pletiu de Conangles, vist des d'allí dalt? Un puntet imperceptible, no res. I més encara, amb aquesta mitja nuesa amb què sembla que em vulgui confondre amb el paisatge. De què poden servir els meus pensaments dintre la meva petitesa, en aquest grandios pais de muntanyes? En aquesta immensitat, dintre un petit cervell i un petit cor poden glatir petites o potser grans idees que no són res, que no alteren res del que ací és incommovible.

Al damunt mateix, el Pas de l'Escaleta, que sembla convidar-nos a pujar-hi per descobrir-nos els estanys de Rius i com, pas a pas, es van alçant els llunyans cimals de la Maladeta.

Baixo de la talaia, tot saltant de roca en roca, i els peus deixen l'aspre granit i, de nou, l'herbei amorós n'amoixa la seva nuesa. I, així, tinc la sensibilitat a flor de pell i l'esperit continuament en aquesta alternativa: aspror i dolcesa, pedra i herbei. Això és el Pirineu!

I en mi, que no sóc una orquestra, que no sóc un instrument, esclata dins meu la comunicació de joia que sols la música pot expressar. És la felicitat melodia d'aquest «Allegro» del primer temps de la *Pastoral*, que és com una dansa d'exaltació joiosa, d'alegria serena plena d'harmonies; són els sons de meravella que surten a raig, que em broten espontanis. No és ni —obertament— xiulet, ni cançó plena, però sí que és música sorgida de la meva emoció davant de les dolces sensacions que estimo. No sona l'orquestra: no la tinc! Però la vibració que em produeix és una llunyana

aproximació —pobre de mi!—, estrafeta i barroera, però sincera, d'allò que seria l'emissió sonora dels motius, de les frases musicals que flueixen constantment, una rera l'altra, com si aquí sonés una veritable orquestra, una grandiosa orquestra invisible i vibrant que entreteixís tot el matis a què són sensibles els meus sentits oberts aquests moments. Aleshores, tot jo sóc un instrument que emet l'encisadora i feliç melodia amb què el mestre ha volgut plasmar l'emoció humana davant la Naturalesa.

Sóc al davant d'aquest torrent que salta escumejant en mil reflexos, el qual m'atreu i em recorda el mar sempre en moviment, sempre inquiet i variant. Un bany, que convida més als ulls que no pas al cos, em retorna amb la seva frescor i em fa recordar que haig de tornar al campament, on ja les veus i l'animació omplen de vida aquest paradís de Conangles. Sento que formo part del conjunt d'aquest grapat d'infants, noies i xicots, amb les petites tendes sota els primers arbres del Bosc del Comtessa, on el fil de fum puja suaument, en aquesta hora matinal, en aquest racó de món on tot és tan resplendent.

Hi vaig, amb al meva joiosa *Pastoral*, a ajuntar-la a la d'ells, i a encomanar-los la meva alegria.

2n temps: «Escena del rierol» (*Andante molto mosso*).

Baixem per la dreta de la Vall de Salenques. El darrer tros ha estat molt dolent. Hi havia tanta vegetació, esgarriada entre els blocs, que ens calia anar baixant amb molt de compte els pendents de nerets, paranyes constants per a les cames. Cerquem un lloc on fer estada i «enllestir» el menjar que ens queda a les motxilles. El bany ansiat fa estona ens reposarà i ens deixarà com nous. Aquí..., més avall...: no ens hi pensem més; tot és prou bonic!

Una veritable joia ens fa encetar aquest nou aspecte de l'excursió. El torrent i l'aigua. L'aigua que, amb la seva presència, senyoreja l'ambient. És la darrera parada que farem; i, de nou, al campament on ens esperen. Vam sortir fa tres dies de Conangles, amb la incertesa d'una matinada no gens prometedora, per fer la travessa somniada: Molieres —Pic de Salenques— Barrancs (bivac) —Gelera amunt—, Aneto —Corones, Llosars (cabana)— Vallhiverna... I, saltant d'un estany a l'altre, ara ens trobem en aquesta feréstega vall, a punt d'acabar la gran volta que hem fet, plens de satisfacció pel magnífic temps i per l'èxit. Un full lluminós del nostre viure.

El riu baixa tot saltant, impetuós, per

Aquí el cel és barrat per l'espessor... (Foto: Jaon Posa.)

la roca massissa; l'aigua es llença avall, per mil braços. A cada pas, gorgs on vessen blanques escumes que vénen, fressoses, de més amunt. Ací, l'aigua llisca tranquil·la, per saltar de nou, més avall, amb més força. La cançó de l'aigua ho domina tot, insistent: cada racó és una verda transparència, vorejada d'escumalls i moviments, d'aquest moviment que mai no para. Si et fixes, més amunt, en un punt d'aigua que baixa, i el segueixes amb la mirada com llisca ràpid avall, de seguida el perds per mai més. És com el temps que passa: un instant!

Sense les pesades sabates, ens sentim més lleugers, encara més lliures. Cridem i saltem com infants. I, amb compte, traspassem un a un el braç d'aigua que baixa impetuós, amb força per endur-se'ns, i ens enfilem entre les esmolades roques al mig del torrent, voltats de cascades i mil jocs d'aigua. Contrasta el brogit del lloc amb la calma i el gaudi que vessa de dins nostre en aquestes estones de ben guanyat repòs. Cada capbussada al transparent gorg és un esdeveniment: l'aigua és molt freda, i les ganyotes i els esbufecs de qui es banya fan esclafir de riure els altres. Bé que freda i tot, ens mullem una i altra vegada, pel doble goig que ens fa el veure l'aigua tan transparent i el sentir-nos tan lliures. Ajaguts, cerquem la tebior de la roca, i sentim recança quan un nuvolet ens fa quedar sense sol.

D'aquí estant, veiem al davant el gran mantell de bosc que cobreix la vall del Besiberri. Emmarcat pel Comtessa i per la Punta Senyalada, s'endevina l'estany i, al capdamunt, l'alteròs cim. Una tènue corona de blancs nuvolets completa el decorat. Les llums de la tarda cauen de ple: és un quadre ideal per a retenir-lo. Quin omplir la mirada d'aquest paisatge!

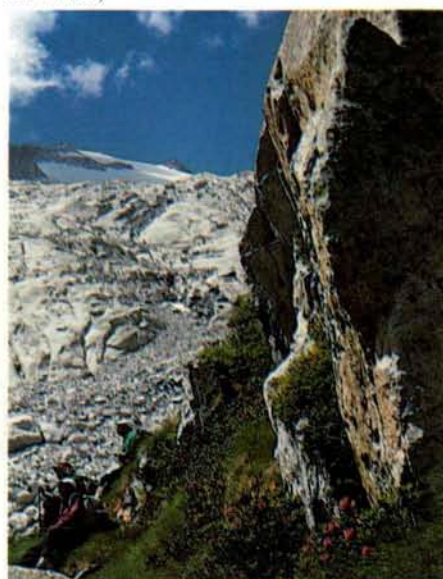
Sobre nostre hi ha els drets lloms de roques que pugen al Feixant, i, al nostre entorn, el magnífic i feréstec bosc de la Vall de Salenques on la vegetació és exuberant. Hi són tots els genuïns representants del boscatge de l'alta muntanya: avet, pi negre, faig, bedoll, freixe, avellaner...; elements de l'orquestra cromàtica de la floresta pirinenca, on cada branca, cada fulla, són una frisança de so i de bellugueig, on cada arbre és un cantaire que sona al vent, que s'ajunta a la fressa del torrent i repeteix la música de l'aigua escumejant, que va i ve, saltant constantment, formant en l'ambient aspre i viu un sol cant: el cant del bosc.

Els estadants naturals d'aquest palau immens són els ocells, les aus de tota mena, escadusseres però sorprenentment presents en el seu espai. Si de cas s'escau una refilada o un cant, tot són orelles.

Vagarejo per l'herba lentament. (Foto: Joan Posa.)

...Barrancs, (bivac), gelera amunt, Aneto... (Foto: Joan Posa.)

...convidar-nos a pujar-hi per descobrir-nos els estanys de Rius... (Foto: Joan Posa.)

...la fina línia allargada amb graciosa onda del Molieres... (Foto: Joan Posa.)

D'aquesta pau sorgia, de primer timidament cantussejada, després tota lliurada, la bella melodia, el cos d'aquest «Andante» reposador, dolç, tranquil, sense presses, com una veu amorosa que amoixa el fill estimat...; frases musicals que la boscúria bressa; remors de l'aigua, que l'aire s'emporta per tornar-les de nou. Ara si que voldria, doblement, «aturar aquests moments», com diu el poeta.

(Ara m'afiguro que no tenim nom, que som quatre: quatre xicots, i res més. Per uns dies ens hem després de tot lligam. No hi ha venedor, ni comptable, ni químic, ni mecànic: som quatre nois, simplement, que hem jugat i jugarem encara amb la muntanya. En aquest racó de món alpestre, ara ens sentim lliures i contents; sabem que aquesta felicitat finirà, com tot, i que d'aquí a un temps recordarem amb recança, amb enyor de cosa llunyana, aquests moments que ara vivim. Tenim consciència que, aquesta llibertat, és excepcional.

Associar la grandesa de la muntanya que tant estimem amb les figures dels amics amb els quals hi hem trespasat, és una imatge que ens queda molt profunda. Sempre, en tornar d'unes vacances ideals amb amics, se'ns en reforça l'estimació.)

Prosseguint el retorn, ja camí enllà, travessat la Ribagorçana, en endinsar-nos al grandios Bosc del Comtessa per pujar al campament, persistia encara la bella música que ens duia, lleugers de cames i esperit, camí amunt, entre la fantasia d'un bosc de meravella, d'un bosc monumental on encara queden peces centenàries d'avets i de faigs. Si poguéssim aplegar les nostres veus, el bosc mil·lenari recolliria tota la ressonància de la cançó. Dins d'aquesta immensa catedral de faigs i avets gegants, el cel no s'hi veu; ni el cel, ni res més que els pilars del temple al Creador, que hi sostenen l'abundosa vegetació. Aquí, el cel és barrat per l'espessor; i els raigs de sol s'hi filtren en una verda i suau intimitat.

Quin contrast, amb el d'unes poques hores abans, més amunt, on els grans espais oberts i llunyans, dels cels i dels cims, i on els grandiosos ulls blaus de tants estanys ens deixaren enlluernats! Aquí hi ha tota la gamma de verds i grisos tirant a foscs, fins a l'ombrívola molsa de les roques que, arreu, imposen una gravetat i una certa basarda. És el llenguatge sever de l'imposant boscatge dels baixos del Comtessa, on el mot ombrívol pren tota la doble significació.

Allò que més impressiona encara, és haver de superar aquests gegants que

jeuen aterrats, sigui per la vellúria sigui pels llamps, i que ben sovint us barren el pas. Aquí sí que es podria dir, amb tota la intenció, que aquest bosc no és ara ni l'ombra d'allò que era anys enrera.

Pas a pas, el bosc s'aclareix a mesura que ens acostem al campament, i els nostres crits són respostos alegrement pels acampadors que esperen la nostra arribada en el plàcid racó pirinenc de Conangles.

Després de les efusions pròpies del joïós moment, ens cal explicar amb detall la facècia de la travessa. El sol, justament aleshores, s'amagava darrera el Molieres.

3er temps: Festa camperola, trons, tempesta, himne dels pastors. Sentiment d'alegria i d'agraïment després de la tempesta. (*Allegro. Allegro. Allegretto.*)

Sorprèn, a qui arriba pel camí enlairat de la carena, per entre la roureda de fulla novella pel damunt de l'ermita de la Mare de Déu de la Calm —o de la Cau—, en aquest dilluns de Pasqua Granada, trobar-se de cop amb un aplec muntanyenc. Avesats a veure l'ermita tan solitària al caire de la serra, només en companyia de tantes muntanyes al davant, avui és un espectacle nou i d'ambient evocador: l'home hi és protagonista. (Fa uns deu anys que l'aplec es traslladà al primer diumenge de juliol. Per Pasqua, sempre pluvia.)

Formant una carenada neta de bosc, el prat en pendent llueix, verdejant, al sol. Mirador magnífic de les muntanyes del Berguedà i del Lluçanès, amb teló de fons del petit Pirineu, tot proper.

Escampats per la gran jaça del prat, colles disperses fan parada ací i enllà, amb els cistells de la minestra. Es pot dir que cada grup de figures forma part del corresponent caseriu, amb els veïns i convidats, vinguts de lluny molts d'ells en aquest aplec que, d'un any a l'altre, els uneix en il·lusionada festa, pròpia per a la gent senzilla d'aquestes muntanyes.

Al costat de l'ermita hi ha un guarniment fet de ramatge on, en aquesta diada, és col·locada la imatge de la Verge.

Preferim gaudir de l'espectacle bo i enlairats al capdamunt del prat, al començament del bosc. Des d'ací, la visió té més esplèndida visualitat, més color; el conjunt forma més part del tot harmoniós de muntanyes i cel.

El verd maragda, que hi domina, contrasta amb el negre de molts vestits —que en diuen de diumenge, de mudar— de la gent gran, asseguda al voltant de la taca blanca de les tovalles esteses.

Les noies són notes de tons vius, esclats de color: estridents grocs,

vermells encesos, verds llampants...; coloraines al sol i a l'aire. Corren, jugen, criden, xisclen i fan tabola. Que n'és de bonic, veure aquestes figuretes multicolors, animades de tant moviment i vida!

Els xicots, aplegats la major part en un grup, resten drets, parlen, riuen i bromegen al costat de l'ermita, i miren el sacerdot, el qual, seguit d'un grapat de noies amb mantellina, ha sortit de la capella. Arran de cingle, beneeix el terme amb gest ampli i paraules que ningú no entén.

Arriben més colles, amb més quitxalla: menuda i violada; més cistells, sacs i paraigües. Més animació en el quadre. Tot és escampat: cada família, cada grupet en gresca, és una nota de color i moviment propi en el gran aplec, i on les muntanyes i els núvols completen el bigarrat ambient campestre.

Quan decauen aquest moviment i aquesta cridòria sota d'un sol ardent és a l'hora del tec. Només trenca el daurat repòs una clara veu o l'espiguet d'una rialla fresca. Moltes colles han cercat recer a l'ombra minsa d'algun roure de fulla tendre.

El cel és tot negre pel cantó de Camprodon. Els núvols juguen amb el sol, que treu curtes ullades que donen un aspecte nou a l'aplec. Claps de llum i ombra que semblen jugar també amb la gent escampada pel prat.

Hi ha un grup de pastors que mengen silenciosament. Per a ells és una festa major fugissera, posada a casa, a la muntanya. El ramat d'ovelles resta als baixos del pla, sense escampar-s'hi massa. El rabadà conversa amb uns homes, i l'esquelleria i el bel del bestiar s'ajunten a la brillant música dels colors que un ventet insistent fa bellugar arreu.

A la tarda, quan les llums han canviat les ombres, la gent s'aplega en un punt on es fa ball. Un acordió i poca cosa

Un acordió i poca cosa més és tota l'orquestra condensada... (Foto: Joan Posa.)

més és tota l'orquestra condensada, la qual, amb repetit i popular repertori, fa donar tombs al jovent, entre la cridòria. És una festa de gent de muntanya, de persones senzilles sense gaires complicacions. Una i altra vegada reprèn la música. Sembla que cada cop hi ha més animació i més crits. Uns voltegen esborrajadament; d'altres, no tant. Ens arriba la música tan clarament que el cor se'ns n'hi va. És una mena de dansa rústega, elemental, més de gatzara alegre que de rigor.

Encara que l'atenció haguí quedat centrada a la dansa, arreu hi ha figuretes que es mouen i que juguen. Les que fan més bonic són les que es retallen plantades, just al cap de la serra, amb els núvols i el decorat per fons. Els qui no ballen fan gresca i juguen esbojarradament, com pertoca en un aplec a l'aire lliure, on es menja i beu d'una manera no acostumada.

S'ha sentit rondinar un tro no massa lluny. La vall roman, ara, amagada per una cortina compacta i grisa; però, al lluny, pel cantó de migdia, el sol domina molt de país.

La tronada ve de muntanya i ens arreplegarà. Hi ha gent que s'en va; el ball i la gresca continuen. Venteja; i, en l'ambient, convenç la resplendor d'un llampec, que precedeix quatre gotes. Paraigües que s'obren, i crits i corredisses cap als arbres. La negror del cel s'ha menjat la llum i l'alegria de la terra, i la gotellada arriba amb força. La música dels homes ha emmudit i és el brogit que ve del cel el que marca ara el ritme del seu concert. Un esclat de llum queda uns moments suspès en el buit de la fosca vall, seguit d'un tro que esberla mil ressonàncies per tota la muntanya. L'aigua cau furiosament, i no permet la visió a quatre passes.

La petita ermita aguanta el xàfec i protegeix els qui s'hi acullen, mig mullats. Molts d'altres, sota paraigües i

arrecerats als arbres, paren l'aigua com poden. Per un instant espeteguen a l'espai, com xurriacades, uns llamps que trasbalsen l'entorn amb el simultani bram eixordador. La tempesta rabenta de nou, amb tanta fúria que la terra tota tremola.

Arriba el moment en què a poc a poc l'aigua deixa el mal geni; para de ploure. El tro s'allunya, rondinaire, com un monstre que transita per l'espai, fatxenda del seu poderós esvalot. Encara hi ha resplendors i grunys darrera la tronada, que se'n va enllà de la muntanya, mentre a la plana llueix el sol, plenament i netament.

La gent surt de l'ermita i dels amagatalls, i guaita el prat moll, on brillen, al reflex del sol, mil perles d'aigua.

Hi resta una gran calma. Mentrestant, per diferents camins desfilen, dispersos, grupets que davallen tot cantant. Desapareixen les figuretes, les coloraines i les veus. El ramat i els pastors s'allunyen pel fil de la carena, pel prim camí entre el verd i esponjós glevatge, tot fent via mansament vers el castell de Milany.

I aquí dalt, en un capvespre rogenic, esclatant, resten tornaveus d'una jornada primaveral d'il·lusió col·lectiva, d'una diada anyal en la qual els homes posen, en un aplec de muntanya, la solemnitat rústega de la gent poc avesada a les festes i, en certa manera, una, per ells, ignorada poesia.

Després del temps musical tan descriptiu de la tempesta, Beethoven acaba la simfonia d'una manera eloqüent: hi canta el retorn a la bonança amb un senzill himne que concreta l'estat de l'home enamorat de la Naturalesa. Després de tota tempesta, simbòlicament, ve el premi del cel blau: darrera les inquietuds, ens esperen hores més serenes. No es podria trobar cap altra música tan ben aplicada per

finalitzar tota la idea pastoral de la darrera part: «Himne dels pastors després de la tempesta». Els pastors –aci idealitzats– simbolitzen la contemplació, la simplicitat, la tutela dels animals inferiors, les alçaries, la vida de cara al cel i al sol.

Comença la marxa alegre que promou la nova llum. Augmenta el ritme més vibrant, més insistent en la dolça melodia presa per l'aire de dansa que joiosament salta. Refilets de flauta, per tal de recomençar més dolçament, amb sincopes joioses, una barreja de melodies sobre el mateix tema, amb un nou ritme ràpid i fi. La fermança de l'himne, ja esplendent i desbordat de joia, amb pauses de dolçor, on el tema és exposat amb tons baixos, per reconvertir-lo de nou, a tota orquestra, i acabar-lo amb un decaïment dolç i amb un curt i eloqüent solo de violi que imita discretament la veu humana.

* * *

Us convidem, amics, a què cadascú evoqui les seves més sentides Pastorals. Aquelles impressions més fondes –que tots tenim– d'estades llargues o de pas, dels dies magnífics de sol, de carenes airejades a l'infinit, junt amb estimada i amical companyia, pastors d'altures com nosaltres, que en l'alegre marxa hi deixàvem la millor il·lusió nostra. Nosaltres som, excursionistes, qui millor podem cantar aquest himne i, més encara, portar latents dins nostre, a punt d'esclatar, l'expansió sentimental i tots els altres estats d'eufòria que l'ambient i la bellesa de la naturalesa ens poden motivar.

És dedicat a tots els qui saben veure-ho i que, per viure'n allunyats, en senten més la necessitat.

És el cant del retorn i del davallar, sadollats, un cop vist el cel i la terra. És la tornada plena d'alegria; és el retorn que sempre ens dol, i és endur-nos a casa –que vol dir: dintre de nosaltres mateixos– tota la llum i l'atractiu de la Muntanya.

* * *

Nota informal:

Avui, quan hom disposa de tants elements audiovisuals, cassettes, vídeos, discos, Hi-Fi, etc., us recomano que proveu aquest «gaudio-record-mental» no patentat encara. El procediment és molt senzill i de molt rendiment nostàlgic: engegueu la Pastoral i, ben asseguts, tanqueu els ulls. I, bo i escoltant aquella indiscutible i genial música, passeu in mente la vostra (o les vostres) Pastorals viscudes. Ben segur que en teniu i que són personals e intransferibles.

...fent via mandrosament vers el castell de Milany. (Foto: Joan Posa.)

VIATGE D'APROXIMACIÓ I ESTADA ALS ALPS FRANCESOS

Joaquim Bordons i Serra

Com ja vam dir en el nostre escrit sobre la Gàl·lia Narbonesa publicat a Muntanya⁽¹⁾, després d'uns dies de rodar pel Llenguadoc i la Provença, tot saturant-nos de monuments antics i admirables, la nostra ruta es va dirigir als Alps, la gran serralada europea que, per primera vegada, anàvem a conèixer *in situ*, tot procurant desviar-nos alguna vegada del camí més recte per apropar-nos a zones d'especial interès, i també perquè l'anada i la tornada no coincidissin totalment en els mateixos llocs. La monumentalitat creada per les arts humanes de fa vint segles va deixar pas a l'espectacle dels grandiosos paisatges originats per la dinàmica de la Terra al llarg de milions d'anys.

En aquest article no es descriuran gestes alpines ni d'escalada (com podria semblar adient sempre que es parla d'una serralada tan rica de cims de gran alçària, d'agulles gairebé inaccessibles i de glaceres importants), ja que unes tals proeses no han estat mai de la meua especialitat, i em limitaré a fer-ne una descripció més aviat turística: des de peu pla, quasi sempre. Però, això sí, serà la «visió» d'una persona acostumada a recórrer muntanyes i que ha après a contemplar els paisatges, i que, per tant, no és capaç de fer turisme sense parar-se ara i adés per anar admirant les múltiples bel·leses que surten al pas tot travessant la geografia d'un país.

Des d'aquest punt de vista general, no recordo que a MUNTANYA s'hagi escrit gaire sobre els Alps, ni que s'hi hagin destacat els atractius que ofereixen algunes de les rutes que s'hi apropren.

Després de deixar enrera els terrenys suaus de la Provença, el nostre primer contacte amb muntanyes autèntiques va

ésser en arribar als primers contraforts dels Alps, a les muntanyes de la Chartreuse, que presenten un paisatge forestal i verd força variat i de gran vistositat, amb engorjats impressionants. La Chartreuse és un massís calcari, cretaci, afectat per profunds plecs i altes falles. Aquest massís calcari, especialment aïllat, fou escollit per sant Bru i els seus monjos per a fundar-hi, el segle XI, la seva orde dels cartoixans en ple retir, i aquesta casa matriu ha passat a ésser coneguda com la Grande Chartreuse. L'edifici actual és del 1688.

A VOIRON, vila comercial d'uns 22.000 habitants situada al peu del massís, visitem les caves i les destil·leries del famós licor «Chartreuse», que es fabrica exclusivament a la Cartoixa segons una fórmula secreta. Ara bé, des del 1903,

aquella fórmula és coneguda també a Tarragona, on els pares cartoixans mantenen una destil·leria que assorteix el nostre país d'aquell licor. Les caves d'envelliment de Voiron tenen un recorregut de 164 m, i la interessant visita acaba amb degustació.

Després de Voiron, i havent pres una ruta secundària que penetra en el massís de la Chartreuse, amb 15 km arribem a SAINT LAURENT-DU-PONT, centre turístic de 3.700 habitants, situat a 416 m d'altura, de pintoresc aspecte i amb bonics indrets. Més endavant, i després de passar pel petit caseriu de Berland, ens introduïm per les Gorges dels Guiers Vif, on trobem en un revolt l'impressionant pas del Frou, paratge extraordinàriament tancat i salvatge, que presenta una paret vertical, molt espectacular, de 150 m; s'hi ha arranjat un petit mirador que facilita la contemplació de l'indret, amb el pas del riu a gran profunditat. A la sortida de l'engorjat, som a SAINT PIERRE-D'ENTREMONT, que compta amb 840 habitants i es troba a una altitud de 640 m: lloc de repòs engrescador, en una vall tancada a l'est pels escarpats del Mont Granier.

Abans de continuar endavant, fem una reculada al col del Cucheron, a 1.140 metres, que permet gaudir d'un esplèndid recorregut de muntanya entre boscos. I havent baixat novament a Saint Pierre-d'Entremont, ens dirigim al Coll del Granier (1.164 m), dominat pel pic (a 1.938 m) i anem passant de la Chartreuse a la depressió de Chambéry, per una ruta que, a la sortida d'un túnel, ofereix una bona panoràmica del proper llac del Bourget.

CHAMBÉRY, capital de la Savoia, bé mereix una parada; és una ciutat de més de 70.000 habitants, força elegant i tranquil·la, amb una interessant part antiga. El monument més popular que hi ha és la Font dels Elefants. A Chambéry va viure uns anys el gran filòsof

En una agradable vall del massís de La Chartreuse hi ha Saint-Pierre-d'Entremont (Foto: Joaquim Bordons).

(1) Número 736, del mes de desembre.

Mégève, estació d'hivern i lloc estiuc de descans, d'alta categoria (Foto: Joaquim Bordonas).

Rousseau, l'autor del *Contracte Social*. En canvi, AIX-LES-BAINS, a 14 km, que té uns 20.000 habitants, és una població més mundana: és una estació termal i turística de les més completes dels Alps, junt al llac del Bourget, que és el més gran de França⁽²⁾, amb animats passeigs i platges molt concorregudes. En aquesta vila es celebren importants manifestacions de temporada. En el seu poema *Le lac*, Lamartine li dedica unes emocionades estrofes.

Si el llac del Bourget és el més gran i profund de França, el d'ANNECY, a 48 km de distància, encerclat de muntanyes, és potser el més bonic⁽³⁾; i la població, de més de 60.000 habitants, situada a 448 metres, és una de les més belles de França. La part antiga

d'Annecy és d'un gran atractiu: hi ha carrers estrets, cases molt típiques i petits canals travessats per graciosos ponts, tot adornat amb testos plens de flors; és un encis, que ens fa recordar algunes petites poblacions suïsses del pla. Un dels edificis més característics d'aquesta part és el palau de l'Isle, del segle XII, que forma com una proa de cara al canal. El carrer de Santa Clara, el principal del barri antic, és d'un gran tipisme, amb les cases d'arcades força antigues. Des del Castell, al qual es puja per carrerons de fort pendent, s'assoleix una bona vista. Annecy edificada sobre un primitiu emplaçament lacustre, és coneguda com la Venècia francesa. La part moderna, en canvi, és la d'una ciutat activa, amb amplis carrers.

La nostra estada a Annecy va coincidir amb les festes de Juliol, que s'animen amb vistoses parades de venda de productes típics i amb una animada cercavila pels carrers vells. La situació de la població, a la mateixa riba

del llac, les aigües blaves i les muntanyes que l'envolten, hi formen un quadre bellíssim. I els recorreguts que s'hi poden fer pels voltants són meravellosos. A més, Annecy, que és la capital de l'Alta Savoia, té una gran importància econòmica i industrial. Sant Francesc de Sales hi fou prevere, i relíquies seves són venerades a la basílica de la Visitació, als afores de la ciutat.

Sortint-ne per la carretera del coll de Bluffy, es recorre una part del llac i es poden obtenir excel·lents panoràmiques del conjunt que forma amb les muntanyes properes, d'una gran bellesa. Passat el coll, ja s'entra en terreny força accidentat i boscós, que forma part del massís del Aravis, i s'arriba a THONES, uns quilòmetres més amunt. Aquesta població s'agrupa al voltant de la seva església, d'estil barroc i de campanar airós i punxegut, en una agradable vall en la qual conflueixen dos riuets; es troba situada a 630 m d'altitud, al cor dels Aravis, que assoleixen els 2.752 m en el punt culminant. Thones és un centre de boniques excursions i la seu del formatge Reblochon.

LA CLUSAZ, a 13 km, situada a 1.100 metres i amb uns 1.600 habitants, és una altra localitat típica d'aquest contrafort dels Alps, agrupada també a l'església de campanar alterós i massís, de l'estil que predomina a la regió, que surt al nostre pas abans d'arribar per un seguit de giragonses al col dels Aravis (1.498 m). Al coll hi ha una capelleta i algun bar, i des d'allí apareixen per primera vegada a la vista els cims del massís del Mont Blanc i les Agulles de Chamonix. La baixada del coll és impressionant fins a La Giettaz, llogarret situat a 1.200 m d'altitud, amb 480 habitants, des d'on tot seguit s'entra a les gorges d'Arondine.

A 29 km de La Clusaz, i a 1.113 m d'altitud, hi ha MEGÈVE, que té uns 5.000 habitants i és una important estació de descans, amb escoles d'esquí de primera categoria. Situada ja als Alps pròpiament dits, presenta un moderníssim complex esportiu que inclou pistes de tennis, piscines, etc., i abundants xalets, hotels i restaurants que atreuen el turisme. Les seves pistes d'esquí són considerades de les més segures i assolellades, amb un complet servei de telefèrics i telecabines. La verdor que ofereixen, l'estiu, les seves prades suaument inclinades, invita a l'excursió fàcil i a la passejada relaxant.

SAINT-GERVAIS-LES-BAINS, a 11 km, i situat a 900 m, amb gairebé el mateix nombre d'habitants, és també un important centre de descans i una destacada estació d'hivern, amb bona xarxa de telefèrics i ferrocarrils de muntanya. La població s'allarga prop de la carretera i presenta un escampall

(2) El llac té 4.500 Ha. i 145 metres de profunditat. Una ruta de 50 km fa la volta al llac.

(3) El llac d'Annecy té 2.800 Ha. i 45 metres de fondària. Una ruta de 60 km, de gran bellesa, el circumval·la.

de xalets que s'enfilen força amunt. Pel fons de la vall, les aigües del Bon Nant circulen bastant amagades, en direcció a l'Arve. Les muntanyes, cobertes de bosc, acaben en prades de gran verdor i fortament inclinades que arriben a les cases. I, per damunt de tot, sobresurt la silueta del Mont Blanc.

De Saint-Gervais surt una de les vies més tradicionals d'ascensió al cim culminant del Alps, facilitada en estiu pel ferrocarril del Mont Blanc, que arriba a 2.386 m d'altitud en el Niu d'Àliga. La pujada en aquest tren de muntanya permet també, als qui no practiquen l'alpinisme, de poder contemplar el glaciari de Bionnassay, dominat per espectaculars agulles rocalloses, així com veure grandioses panoràmiques dels cims del massís del Mont Blanc.

Le Fayet és un nucli que forma com un agregat; i la vall de Sallanches, que s'obre més avall, ofereix de lluny la seva gran amplada i la forma d'«U», característica inconfusible d'una vall d'origen glacial. Per als afeccionats a la muntanya, es pot dir que Saint-Gervais-les-Bains és un lloc privilegiat com n'hi ha pocs.

Per la magnífica carretera N-506, al cap de 25 km s'arriba a CHAMONIX, la capital de l'alpinisme francès i una de les més acreditades escoles de guies del Mont Blanc. El seu emplaçament, a 1.037 m d'altitud, en una ampla vall per la qual discorre l'Arve, ofereix uns atractius naturals extraordinaris. Amb més de 9.000 habitants i uns equipaments completíssims i de tota mena, des del seu nucli es pot assolir tot allò que l'alpinista més exigent pot desitjar i que el turista de muntanya pot arribar a veure. Des de la mateixa població, les vistes ja són extraordinàries fins al mateix Mont Blanc (4.807 m), el cim més alt d'Europa, i a les superbes agulles granítiques que s'aixequen sobre la vall i que han estat l'objecte de difícils escalades des de fa més d'un segle. El 1924, a Chamonix s'organitzaren els primers Jocs Olímpics d'Hivern.

El túnel d'11,5 km obert el 1965 per sota mateix del Mont Blanc va revalorar encara més aquesta estació, en posar-la en comunicació directe amb la vall d'Aosta i la gran estació italiana de Courmayeur, amb un recorregut de menys de 20 km, que poden fer-se a una velocitat de 70 km per hora. Tinguem present que el pas més baix per la carena, en aquesta part, era el coll del Gegant, a 3.369 m d'altitud, cosa que feia inviable qualsevol altre sistema d'enllaç entre ambdues importants estacions.

Entre les grans curiositats naturals de Chamonix figura la facilitat de poder contemplar diverses glaceres sense cap esforç físic. La dels Bossons, de 7 km

La carena del Mont Blanc i, al centre, la glacera dels Bossons, que arriba a Chamonix mateix (Foto: Joaquim Bordons).

Des del mirador de Montenvers es contempla la Mer de Glace i un extraordinari panorama alpi (Foto: Joaquim Bordons).

de llargada, baixa del mateix Mont Blanc i, per enmig del bosc, arriba al peu de la carretera, amb una visió de blancor enlluernadora. Havent pujat pel cremallera de Montenvers, des del mirador final, a 1.913 m, es pot contemplar l'espectacle únic de l'enorme Mer de Glace, la més gran glacera del Alps, de 14 km de llargada, 1.200 m d'amplada mitjada i 200 metres de profunditat o espessor del glaç; i completa el quadre l'altíssima Agulla Verda (4.121 m) i la del Dru (3.754 m), ben pròximes i, al fons, les Grans Jorasses, que sobrepassen els 4.000 m: s'hi gaudeix d'un extraordinari panorama alpi, de primera magnitud. Del mirador de Montenvers es pot baixar, caminant, a trepitjar la glacera i a visitar la curiosa gruta excavada sota la superfície glaçada, o bé pujar al Zoo, que guarda diferents espècies de la fauna de la muntanya. A Montenvers s'inicien les grans ascensions.

Arribats a Trélechamp, una estreta vall de pasturatges a 11 km de Chamonix i

en direcció a la frontera suïssa, si ens girem a mirar enrera podem veure la impressionant glacera d'Argentière, d'11 km de llargada que queda suspesa abans d'arribar a la vall, després d'un pendent formidable, i obtindrem a la vegada una magnífica panoràmica de tot aquest costat del massís que, d'esquerra a dreta, s'estén des de la glacera del Tour a la de l'Argentière, l'Agulla Verda, el Dru, les esveltes agulles de Chamonix i fins al Mont Blanc. Val la pena de desplaçar-s'hi. Les panoràmiques que es poden obtenir, així que hom s'eleva una mica sobre el fons de la vall de Chamonix per qualsevol ruta, i especialment des de diferents indrets del vessant dret de la vall sobre el gran massís que es troba a l'esquerra, són extraordinàries.

Allò més impressionant, però, és pujar a l'Agulla du Midi (3.800 m) pel telefèric que surt del mateix Chamonix i que salva un desnivell de 2.800 m. El recorregut és una cosa inoblidable; però encara ho és més si hom aprofita la

completa xarxa de telefèrics i telecabines existents i arriba a La Palud, a la sortida italiana del túnel del Mont Blanc: hom fa un veritable vol sobre el massís: un vol que no es pot descriure en paraules. Una primera parada del telefèric, al Pla d'Agulla, a 2.300 m, sense aquella grandiositat, serveix per a efectuar una fàcil passejada pels replans que s'hi formen i arribar, en poca estona, a l'estany Blau, així com obtenir diverses i properes perspectives de la glacera dels Bossons, amb els séracs que que es formen a la seva superfície.

En aquest gran massís de la zona axial dels Alps occidentals que limita amb Itàlia i Suïssa (que va començar a ésser conegut a mitjan segle XIX), si bé la primera ascensió al Mont Blanc l'efectuaren, el 1786, els francesos Balmat i Paccard, formant part d'una expedició científica, s'hi apleguen cims i agulles que han estat l'escenari de grans gestes alpines, de les quals tots els qui n'hem llegit relats de llurs protagonistes n'hem sentit els noms, com el Mont Blanc de Tacul, l'Agulla de Bionnassay, l'Agulla del Gegant, les Grans Jorasses, l'Agulla Verda i la del Dru, l'Agulla del Mig dia, l'Agulla Negra de Peutère, etc. i Tots aquests gegants poden ésser vistos des d'accessibles i segurs miradors.

De tornada d'aquests memorable viatge, vam passar novament per Megève i, més avall, per ALBERTVILLE, el nus d'algunes rutes turístiques i de bonics paisatges i, finalment, arribarem a GRENoble, la gran capital dels Alps francesos, situada a 214 m d'altitud, en una extensa plana junt a la confluència del riu Drac amb l'Isère i als peus d'un esperó rocallós on hi ha el *Fort de la Bastille*. És una ciutat de més de 200.000 habitants (el nom de la qual prové del romà *Gratianopolis*), moderna, d'amplis passeigs, industrial i rica, en un emplaçament privilegiat. EL 1868 s'hi van organitzar els Jocs Olímpics d'Hivern i

d'aquesta manifestació esportiva li han quedat: un bell Palau dels Esports, les pistes de patinatge, el nou Ajuntament i l'estació actual del ferrocarril, i els edificis de Correus i Palau d'Exposicions. Remarquem que, a Grenoble, s'hi va fundar el primer club alpi, el 1896.

Llocs destacats de la ciutat són l'esplèndida avinguda de Jean Jaurès i el boulevard Gambetta. I, a la part més moderna, el magnífic Parc de Paul-Mistral, en el qual hi ha l'Ajuntament, el Palau dels Esports i altres instal·lacions esportives, i s'hi aixeca la punxeguda «Torre Perret», construïda el 1925, de 87 metres d'altura. Forma una agradable zona verda, ben atesa i amb escultures modernes. El Museu de Belles Arts és molt important, i el Museu Stendhal guarda els records d'aquell escriptor, que va néixer i viure en aquesta ciutat.

La principal atracció de Grenoble és la pujada al *Fort de la Bastille*, en un còmode telefèric que té l'estació inferior entre el riu Isère i el Jardí de la Vila. Des de dalt, la vista sobre la ciutat sencera i sobre la confluència dels dos rius, així com envers les muntanyes properes, és magnífica; les dues parts de la vila ofereixen un marcat contrast: la vella, més propera, agrupada, ofereix les teulades de tons rogencs; i la moderna, molt més extensa, té àmplies avingudes i espais verds. A la terrassa superior del restaurant del Fort hi ha una completa «taula d'orientació» que ajuda a localitzar els diferents punts dels voltants i, en dies clars, deixa veure el Mont Blanc. Grenoble es a 156 km de Chamonix.

Els grenoblesos tenen fama d'haver sabut defensar en més d'una ocasió les llibertats de què gaudeixen.

A Grenoble, sense que ens ho haguéssim proposat, vam anar a dormir a l'Hotel Napoleón, situat al darrera mateix del Jardí de la Vila i a poca distància de l'animada plaça de

Grenette. L'emplaçament d'aquest hotel ho té tot, menys el d'ésser silenciós, ja que el trànsit pel carrer és molt sorollós. Però el fet curiós és que, en aquest vell hotel, de grans cambres, es va aturar Napoleó en tornar de l'illa d'Elba. Segons diu una placa col·locada a l'entrada de l'edifici, l'*Empereur* s'hi va allotjar els dies 7, 8 i 9 de març de 1815, camí de París, on arribà el 20 de març i on començà l'últim període del seu regnat, conegut com el d'«Els Cent Dies». Grenoble va rebre'l amb les portes obertes i amb crits de «Visca l'Emperador!».

El camí que va seguir Napoleó després de desembarcar a *Golfe Juan*, minuciosament escollit per ell per raons de seguretat, fou el dels Alps, tot evitant el més fàcil per la vall del Roine. L'itinerari, reconstruït turísticament, és conegut com la «Ruta Napoleó» que, amb uns 325 km, va de Cannes a Grenoble, seguint gairebé l'actual traçat de la N-85 i passant per les localitats de Sisteron, Gap, Corps i Laffrey que també el van acollir amb entusiasme.

Sortim de Grenoble per la carretera més pròxima al riu, anomenada Cornisa del Drac, que el va remuntant per terrenys d'abundant vegetació, mentre s'asoleixen excel·lents vistes de la cresteria de Le Vercors, un massís de roques calcàries, travessat per diverses rutes de gran interès, que presenten trencalls i enyorjats de difícil recorregut. Durant els anys de la resistència contra els nazis, aquest massís va constituir una fortalesa natural per als combatents francesos, fins que hi van ésser reduïts. Al centre del massís, en el poble de Vassieux, s'aixeca un monument «Als màrtirs del 1944», i a poca distància hi ha el Cementiri Nacional del Vercors.

La ruta que portàvem ens encamina al *Col de la Croix Haute*, a 1.179 m, envoltat de pasturatges i de bosc. Pels voltants de Serres, rústica i petita població situada sobre el Buech, a 109 km de Grenoble, es veuen camps d'espigol, cada vegada més seguits, i el terreny adquireix una uniforme tonalitat blavosa i després després la flaire característica de la planta, fins que a NYONS (uns 6.000 habitants) s'arriba al centre més important de fabricació de l'acreditada aigua de colònia «Lavande».

De nou pels camins de la Provença, deixem definitivament allunyades les muntanyes, i podem dir que els Alps ja no són per a nosaltres solament noms i referència de llocs extraordinaris i gairebé mítics, sinó que, després d'uns dies inoblidables, la grandiositat d'aquells paisatges ha passat a formar part dels nostres records i a enriquir els nostres coneixements sobre les muntanyes.

Nota: Viatge efectuat el juliol de 1983.

LA FIRA DE LA TARDOR A ESTERRI D'ÀNEU

Ferran Pella i Toro

Aspectes parcials de la Fira d'Esterrí d'Àneu (Foto: Ferran Rella).

Alta muntanya. La verdor deslluïda dels pasturatges, el sol que s'esmunyia darrera les altes muntanyes, les nítides aigües de la Noguera Pallaresa reflectint els esmorteïts raigs de sol i la remor llunyana del picarol de la vaca, converteix aquella tarda d'octubre en un dia especial. Els pagesos-ramaders de les Valls d'Àneu havien tingut un dia dur. Cercar el bestiar que tenien aviat a muntanya no era cosa fàcil. Aquella nit els animals dormirien a cobert després de quatre mesos; alguns, però, s'haurien de tornar a buscar l'endemà. No podrien exhibir, a la Fira de la tardor d'Esterrí d'Àneu, la forma física aconseguida a muntanya.

Any rera any, ritualment, els pagesos de les valls preparen els animals per marxar a la muntanya. Entre el 15 i 25 de juny, s'observa el pas tranquil i alegroï dels animals tot enfilant-se cap a les altes serres on els espera la pastura fresca. Vaques fetes, jònegues, nollles, vedells, eugues, sobranys, pollins, ovelles, cabrits, reposaran plàcidament sobre la verda catifa emmarcada d'estels.

No tots els pobles de la vall poden fer péixer els animals en el propi terme municipal; alguns d'ells els porten a Coll-Lloc; lloguen l'indret on les bèsties transhumaran, i en paguen de 2.200 a 2.600 pts. per cap.

Es produeix un fort moviment ramader a totes les valls. Prop de 4.200 animals —repartits entre vaques (760), eugues i cavalls (200) i ovelles 3.200—, es desplacen a l'alta muntanya. Imatge idíl·lica i evocadora que troba l'excursionista quan s'endinsa pels paratges muntanyencs. Són moltes les cases de les valls que envien animals a transhumar, des de les més modestes fins a les de potencial ramader més important, entre les quals cal assenyalar: Carrera, d'Esterrí d'Àneu; Poldo i Carrera, de la Guingueta; Quica, de València; Farrera, d'Isavarre; Capo i Surp, de Berrós; Cabré, de Son del Pi; Foixenc, Paraire, Pericle, Alberto i Marxant, d'Isil; Sastre i Eugènia, d'Alòs; Sastrada, Armengol, Cairilla i Andreueut, de Sorpe; Mauris i Riu, de Jou; Coix, Pauet i Galantet, d'Escalarre; Batlle, de Servi; Cinto, de Burgo; Felip, de Gabàs; Ton d'Esteve, d'Espot; LLarg i Marquetó, d'Escart; Agneta, d'Unarre.

El desplaçament d'animals per contrades aneuencques pot ser, grosso

modo, el següent⁽¹⁾:

INDRETS	caps	entre ells:	
		vaques	ovelles
Esterri d'Àneu	994	128	800
La Guingueta	127	98	
València-Sorpe	260	180	
Isavarre-Borén			
Arreu-Isil-Alós	1.373	275	1.000
Espot-Estahis	250		
Escalzarre-Unarre-			
Servi-Gabàs-Burgo	373	340	
Son del Pi-Jou	90	96	
Berrós	35	35	
Escarl	1210	10	1.200

Cal precisar, no obstant, que l'estadística ací exposada reflecteix únicament els animals aviats a muntanya i no la totalitat de caps de bestiar de la vall.

Diversos són els indrets on pasturen aquests animals; aquests darrers anys, la distribució ha estat la següent⁽²⁾:

- *Vall d'Aran*: Beret, Aiguamotx i Ruda. En aquest indret conflueixen animals d'altres contrades. Es calcula que hi pasturen prop de 1.000 vaques i 200 eugues. Hi porten el bestiar: Esterri d'Àneu (Carinyo, Bessolí, Carrera, Salito i Cinto); La Guingueta (Poldo); Jou (Mauris i Riu); València (Andreu).
- *Bosc de Bonabé-Perosa*: Port d'Aulà, Pilàs, Rasos de Bonabé, Rocablanca. Hi pasturen vaques i eugues d'Esterri (Nando); Coix (Escalzarre). Les ovelles van a Moredo (on s'hi apleguen més de 2.000 caps), Clavera i Mongosso (amb 4.000 ovelles); hi porten el bestiar, a més de d'altres contrades, Isil, Alós i Berrós (Surp).
- *Montanyó*: Borén i Àreu amb un total

de 35 vaques i 3 eugues.

- *Bassibé*: Isavarre, Esterri (Anton). 300 vaques, 80 eugues i 500 ovelles.
- *Muntanya de Gabàs*: Cadius i Mascarida: Gabàs, Barrós (Capó) 50 vaques i 5 eugues.
- *Teso i Cendrosa*: Son del Pi, València d'Àneu, Esterri (Moleres). 250 vaques, 10 eugues.
- *Campirme*: Unarre, Escalzarre, Burgo, Berrós (Capó), Llaborre, Esterri (Teixidó). 300 vaques, 125 eugues, 800 ovelles.
- *Muntanya d'Espot*: Quatre Pins, Ratera, Ribera Sant Maurici. 250 vaques.

Als voltants del 15 d'octubre, dia de la fira d'Esterri, els pagesos van reunint els animals escampats per la muntanya. Es preparen per «anar a Fira».

La fira d'Esterri és una de les típiques fires de tardor que se celebren arreu de Catalunya i que tenen el significat original, provinent del llatí *feria*, que vol dir dia de festa⁽³⁾. Aquestes fires de tardor documentades ja els anys 1163 i 1295, tenen una llarga tradició històrica des de les antigues Grècia i Roma, on aquestes reunions coincidien normalment amb solemnitats religioses; entraren en crisi en el Baix Imperi Romà, on la ruralització de la vida féu desaparèixer aquesta mena de reunions, però tornaren a adquirir una gran importància amb la represa de l'activitat comercial, a partir del segle XI; una importància que continuà ininterrompudament fins a la mecanització i automatització de les feines agrícoles. A poc a poc, les fires s'anaren diferenciant dels mercats, ja que aquests tenien una celebració més assídua i un àmbit d'influència reduït a una comarca⁽⁴⁾.

Que les fires tenien un ranci sabor popular ho demostren els moltíssims

refranys que il·lustren plàsticament la llarga tradició firera catalana⁽⁵⁾:

- Portar algú a fira.
- Fer fira.
- No ho duria a fira!
- No hi ha fira sense garbes!
- Lo que es guanya en molts mercats, es perd en una fira.
- Qui va molt a fira i a mercat, quan és vell no té ducat.
- A la fira no vages si no tens diners; veuràs moltes coses i no et firaràs res.
- Tothom diu de la fira segons li va en ella. Lògicament, a més d'aquesta saviesa de caire popular, les fires crearen un nou lèxic, un vocabulari especialitzat, derivat d'elles:

Firal: Lloc on se celebra la fira.

Firaire: Qui freqüenta les fires per a vendre-hi.

Firandant: Qui va de fira en fira.

Firador: El qui fira o adquireix en el mercat

Firar: Adquirir en la fira.

La fira d'Esterri, no exclusivament ramadera, car era compartida amb els marxants, era una de les fires punteres del Pallars.

Els alumnes del Col·legi de B.U.P. d'Esterri han realitzat una excel·lent tasca periodística, de recull de vivències, de records, contrastant-los amb la fira actual.

Antigament se celebraven a Esterri quatre fires:

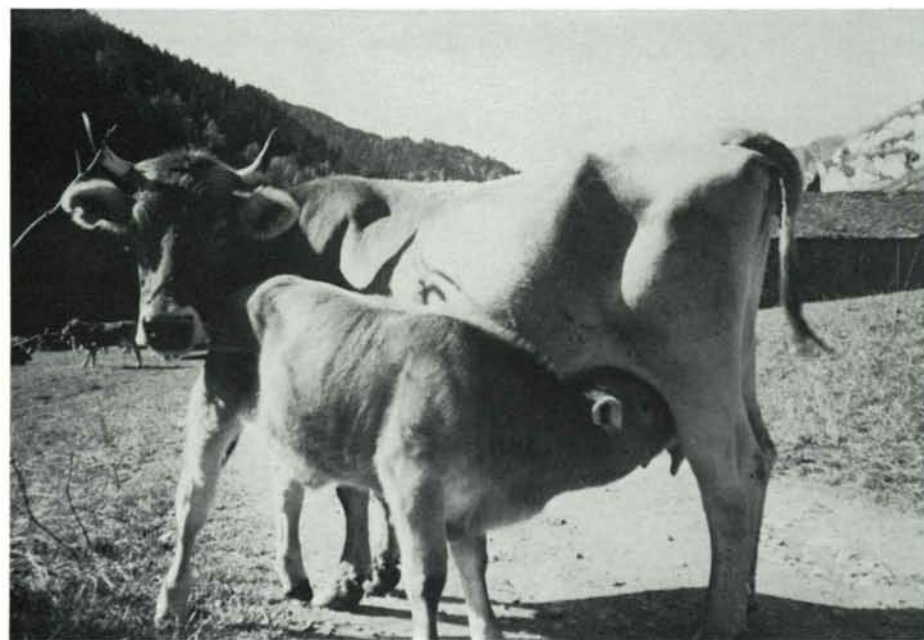
- 15 d'octubre,
- 20 de novembre,
- la de Pasquetes; després de Pasqua.
- la del 20 de juny, per Sant Joan.

La del 15 d'octubre era la més important; hi havia: vaques, vedells, mules, matxos, eugues, cavalls, pollins, ovelles i porcs. La fira durava tres dies i, si coincidía en divendres, s'allargava. S'hi aplegaven al voltant de 1.500-2.000

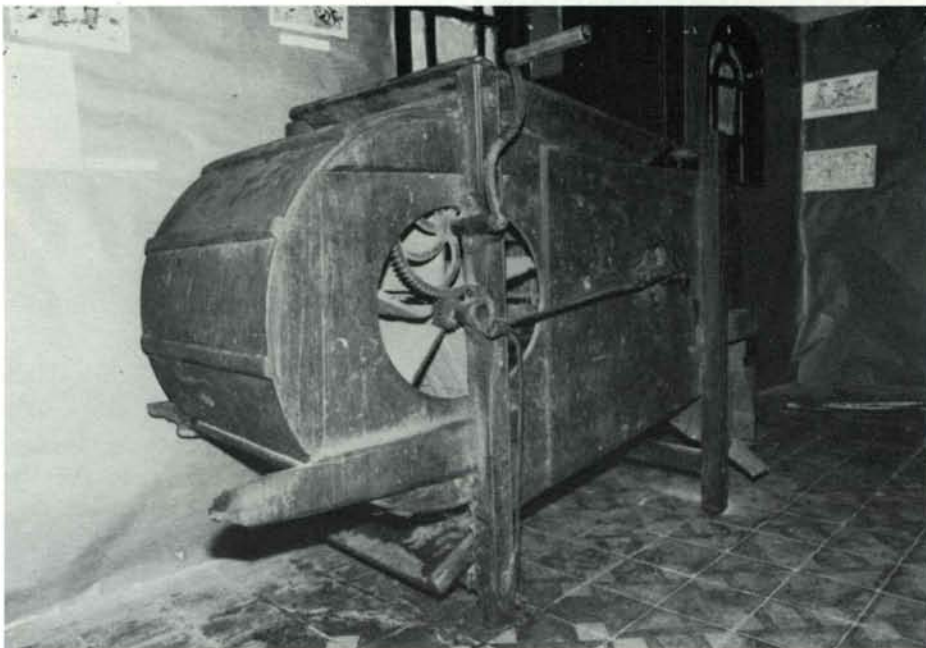
Bestiar cavallí (Foto: Ferran Rella).

Bestiar vacum (Foto: Ferran Rella).

Ventador: Eina bàsica de tria del forment (Foto: Ferran Rella).

animals.

El primer dia s'hi venia el bestiar de peu rodó i el vacum. El segon i tercer dies, les ovelles, el porcs, i també, els animals que no s'havien pogut vendre el primer dia.

La fira se celebrava al firal, emplaçat on avui hi ha la central d'HECSA; anava des de la terra de Marxant fins a la de Gassia, tocant al camí d'Escalarre; del prat se'n deia «Prat de la Mola» i s'hi firava el bestiar vacum i els porcs. L'altra part de fira es feia a l'Areny, i hi tenia com a protagonistes les mules i els matxos.

Els firandants més importants de la vall eren: Gallimó i Carrera, d'Esterri; Tort i Pubill, d'Alòs; Ignàsia, d'Isil; Carrera, de Borén; Visa, d'Isavarre; Armengol i Andreuet, de Sorpe; Senyora

i Cortina, de València; Moreu, Arnaldo i Cortina, de Son; Coix i Pauet, d'Escalarre; Presso, de Burgo; Maiora, de Llaborre; Andreuet, Capità i Sevilló, de Servi; Felip, de Gabàs; Agneta, d'Unarre; Rumbo i Carrera, de la Guingueta.

Com a tractants, hi destacaven, en animals de pota rodona: Eduardo, de Gallimó, i el Jepet, de Morrerres. Quant als de vacum: Fauto, d'Alguaire, i el Ritort, l'Andorrà, els Clements i els Góssols.

Josep Badia «Tausi», de la casa Serraller, d'Esterri, ens explica que, immediatament abans de la darrera guerra civil, els vedells més cars que s'havien venut eren a 1.000 ptes: animals per criar. Se n'havien venut tres: dos eren d'Espà, de Sorpe, i se'ls

va quedar Llinatge, de Llaborre; i l'altre era de Bigatà, d'Esterri, i el va comprar Serraller. Comenta, a tall d'anècdota, que eren les primeres mil pessetes que veia juntes. Després de la guerra, continuà, els preus es van desaparar.

Hem comentat abans que, juntament amb la fira ramadera, s'hi feia la fira comercial. Els marxants es col·locaven al llarg del carrer major: torronaires, venedors de mantes, els que venien remeis per a la salut (greix de serp), venedors de roba, marxants de bitxos (pebrots per a confitar). Les parades de torrons s'anomenaven «Alcatxos»⁽⁶⁾, el venedor cridava els firaires: «veniu a fer un catxo!», un joc que consistia a jugar sobre cartes, que valen 10 cèntims. L'afortunat s'enduia un bon grapat de torrons. El poble s'omplia d'alegria, de color i de soroll, que transformaven la monòtona quietud de sempre. La gent pujava, baixava i s'enfilava; els bars s'omplien de gom a gom; més d'un celebrava les típiques rifalles, sinònim pallars d'alifares; el comprador invitava el venedor a beure, senyal inequívoca del tracte realitzat.

A la tarda, els fadrins i fadrines organitzaven el ball, que se celebrava a la casa Agustí. Era un moment que s'aprofitava per a lligar tractes de casament (firmant, fins i tot, el dot que corresponia a cada nuvi). Les cases de pagès feien el tracte dels mossos per a l'any vinent. Aquests balls eren molt animats: hi havia gent de tot arreu, especialment de la vall d'Aran, que eren bons firandants.

El ball cloïa la fira, i més d'un anava a dormir amb un gat com una casa de pagès; és clar que eren «coses de la fira»⁽⁷⁾.

A poc a poc, la fira anà perdent importància: la mecanització, l'automatització, la facilitat de desplaçament. Actualment, els tractes es fan ja a casa i molts animals es carreguen a Esterri el dia de la fira. No obstant i això, cal dir, que les fires d'aquests darrers anys han estat fires atractives, però, amb una modesta participació de bestiar: prop de sis-cents caps, només!

Vocabulari:

Nolla.— Vaca d'un any.

Jònega.— Vaca jove de menys de dos anys.

Sobranya.— Bèstia cavallina o mular des que té un any fins que en té dos o tres.

NOTES

(1) Josep Carrera — Casa Carrera, d'Esterri.

(2) Josep Castellarnau — Casa el Coix, d'Escalarre.

(3) Diccionari Etimològic. Joan Coromines Vol III.

(4) Enciclopèdia Catalana, Vol. VII, pàg 484.

(5) Diccionari Català-Valencià-Balear. Alcover-Moll. Vol. V, pàg 891.

(6) Josep Castellarnau — Casa Juanblau, d'Esterri.

(7) Carme Badia — Casa Sabaté, d'Esterri.

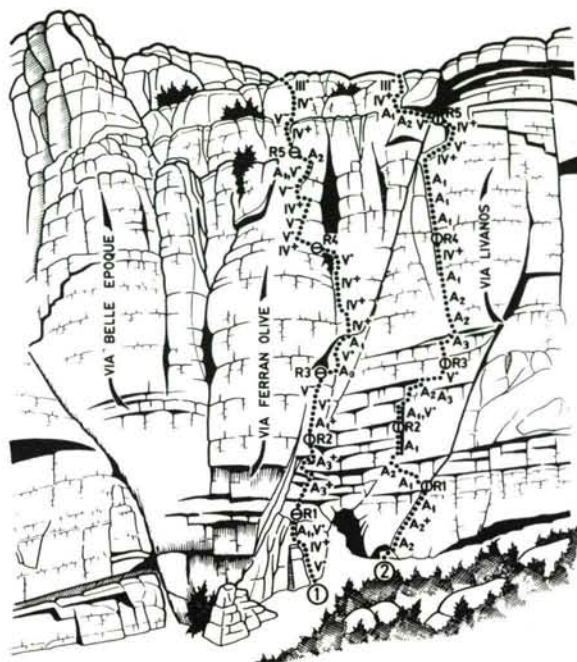
Bestiar vacum a les contrades aneuénques (Foto: Ferran Rella).

CRÒNICA EXCURSIONISTA

MONTSEC

(Vilanova de Meià)

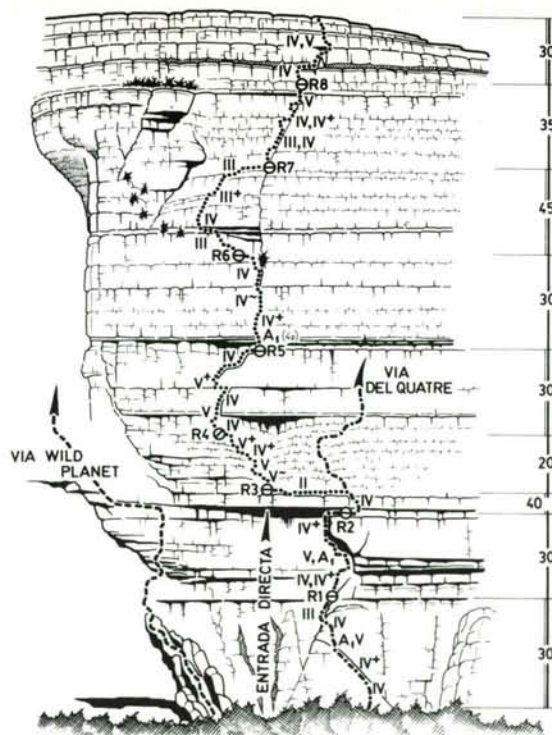

- 1) Via «Okapi» 130 m. MD, A3⁺
- 2) Via «Història interminable» 130 m. MD, A2⁺

1.ª asc.: 2 i 3 febrer 1985
1.ª asc.: 16 i 17 febrer 1985
Per: Fernando Lertxundi, J. Lluís Moreno i J. Lluís Sasot

MONTSEC

(Vilanova de Meià)

Via «Marco Polo»
250 m. MD

1.ª asc.: 4 gener 1985
per: Antonio Garcia Picazo
i Armand Ballart

MONTSEC

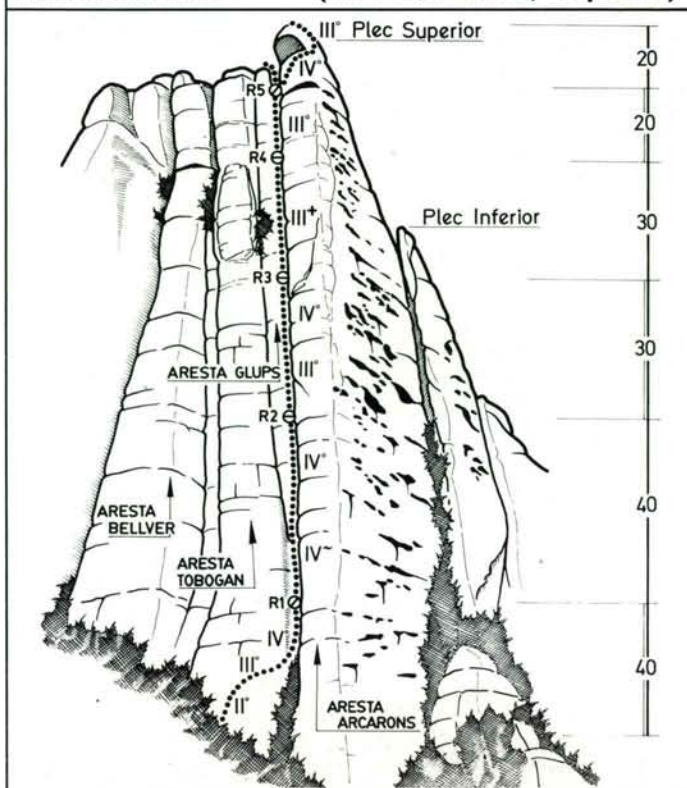
(Terradets. Roca Regina)

Via «Ball de Rams»
375 m. ED, A1

1.ª asc.: 31 març 1985
per: Pepe Pinar, Jordi Muñoz,
Àlex Baldillou, J. Lluís Sasot
i Joan Olivé

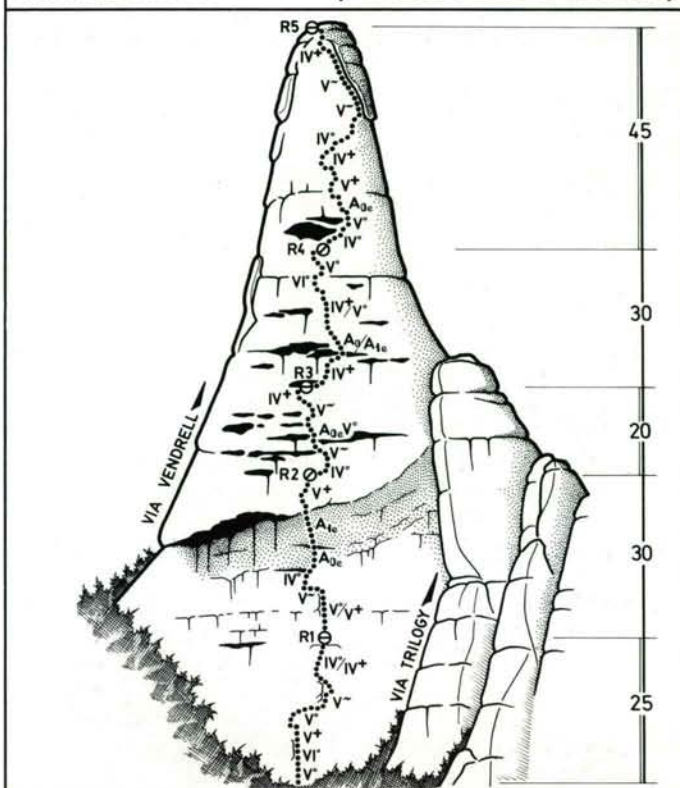
MONTSERRAT (Plec del Llibre, Superior)

Via «Torras-Nubiola 84
directa canal S.»
175 m. D

1.ª asc.: 26 maig 1984
per: Joan Nubiola i J.M.ª Torras
«La cordada centenària»

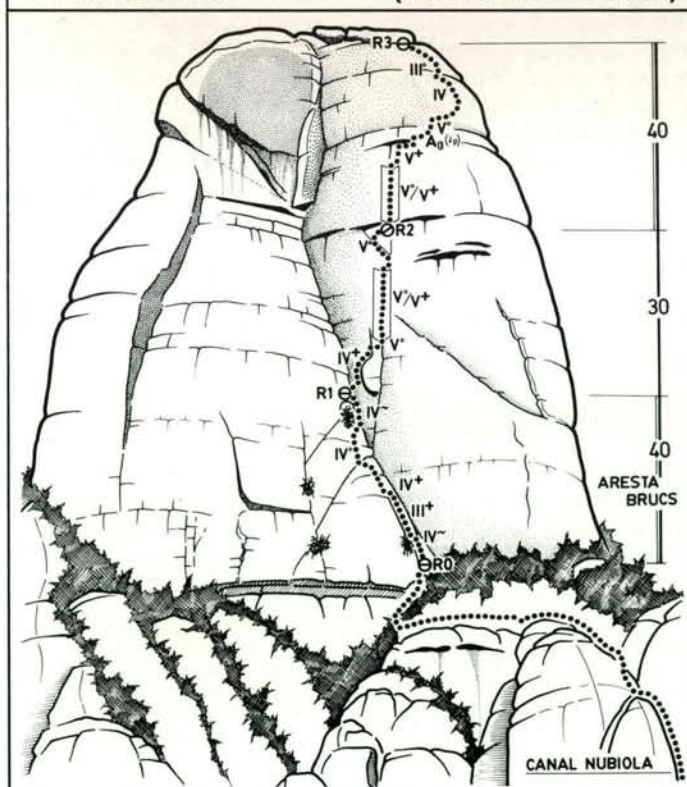
MONTSERRAT (Plec del Llibre, Inferior)

Via «Antonio García Picazo»
150 m. ED

1.ª asc.: 28 desembre 1984
per: A. García Picazo (sol)

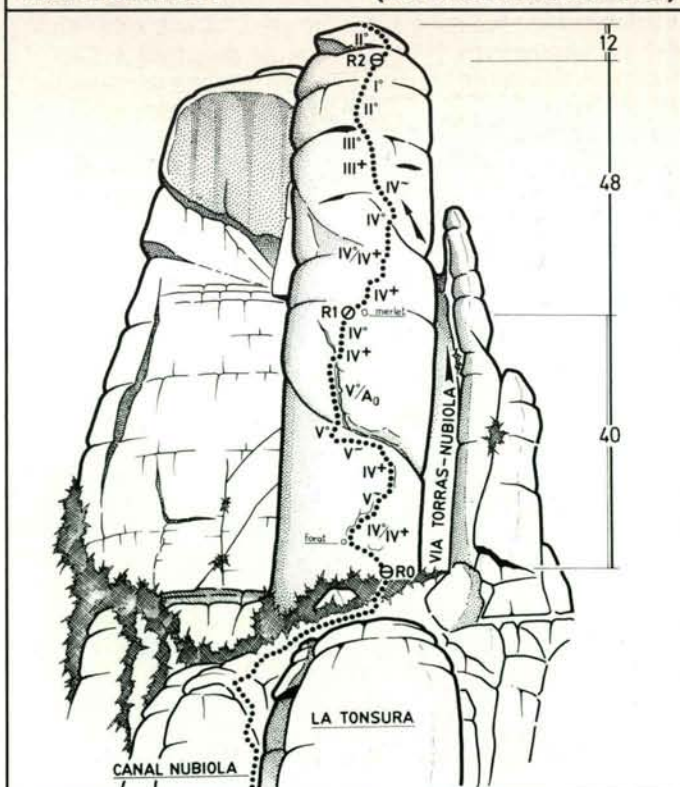
MONTSERRAT (La Proa. Cara oest)

Via del «Bosconero»
110 m. MD⁺

1.ª asc.: 27 març 1985
per: Toni García i Armand Ballart

MONTSERRAT (La Proa. Aresta sud)

Via «Aresta Brucs»
100 m. MD⁻

1.ª asc.: 1 març 1985
per: Jordi Verdaguer, Armand Ballart
i Maribel Lizaran

Miquel Bosch i Serra

Nova Zelanda

Cinc espeleòlegs de la Sydney Speleological Society i de la New Zealand Speleological Society assoliren un nou rècord de desnivell per l'hemisferi sud, a la Nettlebed Cave, en superar la cota anterior en uns 30 m, cosa que portà el desnivell total a uns 690 m. Amb l'exploració de més d'un quilòmetre de galeries en aquest atac, el recorregut de la cavitat supera els 20 km. Hi ha força esperances de connectar-la amb alguna boca de les que s'obren a la superfície del Mt. Arthur.

Romania

El desnivell de Pesteră Trausare és sols de 383 m (-348, +35) i no de 432 m com s'havia anunciat prèviament.

Suïssa

● Mitjançant exploracions hivernals, principalment cap al Schwarzdom i les parts altes del Hochsystem, el recorregut de Hölloch supera els 150 km.

● Les descobertes es succeeixen al Sieben Hengste. L'exploració de B.1 dona una nova entrada al sistema, la més baixa de totes; i la superació de dos sifons ha permès d'unir les parts superior i inferior de la Rivièra du Polonais, aprofundint la cavitat per compensació del tancament fins a -848 m. El desenvolupament total, la primavera passada, assolí ja els 72 km.

● A la mateixa regió de

Hohgant, s'ha explorat una nova entrada, la 203, al K.2. El recorregut augmenta fins a 6.800 m, però el desnivell resta el mateix: -640 m.

Cal assenyalar que, en alguns indrets, la distància entre el K.2 i Sieben Hengste es redueix a menys de 150 m.

URSS

● Després d'un campament de 45 dies, els espeleòlegs de Moscou han assolit els -1.470 m a Schachta Snejnaja -una altra manera d'escriure Perschtschera Snesnaja, Snieznaja Piezciera o bé Snieznaya Pieszcieziera (?)—, cosa que sembla demostrar que el material pesat que ells utilitzen no impideix les exploracions profundes. El potencial màxim de la xarxa, segons les alçaries comunicades, oscil·la entre 1.700 i 2.000 m de desnivell.

● Malgrat les seves limitacions, l'escassetat de les informacions disponibles sobre l'exploració espeleològica a l'URSS m'indueix a publicar la següent llista, que fou establerta l'any 1983 i que he procurat actualitzar en la mesura del possible. Cal assenyalar que les notícies sobre aquest país solen ser confuses i fins i tot contradictòries, cosa per la qual cal prendre aquesta relació amb una certa reserva.

● A més de les referides a la taula, com a mínim, 17 cavitats més superen els 400 m de desnivells.

Principal cavitats, pel recorregut:

1. Optimistitcheskaja	151.300
2. Ozeurnaja	105.300
3. Zoluchka	70.000
4. Kristalnaja	22.000

Totes excavades en guixos a la regió de Dniestr-Mar Negra i amb desnivells totals entre 25 i 10 m. En total, són 25 les cavitats amb recorreguts iguals o superiors als 5.000 m.

USA

Si bé els Estats Units tenen la cova més llarga del món (la Mammoth Cave), estan força mancats d'avencs molt profunds; així, els principals desnivells són:

1. Columbine Crawl Cave	429 m
2. Great Ex Cave	418 m
3. Bigfoot-Meatgrinder Cave	367 m
4. Neffs Canyon Cave	357 m
5. Ellisons Cave	331 m
6. Silvertip Cave System	321 m
7. Carlsbad Caverns	313 m

En la seva persecució del rècord, un equip del NCRC i del JOSAR instal·là una tirolina de 261 m de longitud des de la prada fins a la cara sud de la Devil's Tower (molt coneguda per haver estat escenari del desenllaç de la pel·lícula «Encuentros en la tercera fase»).

Efectuada la travessa per un ferit simulat i el seu acompanyant, els americans reclamen el rècord del món en tirolines de corda, com també (i des de fa temps) fan ostentació del rècord de longitud en rappel, d'uns 1.000 metres, fet a la paret del Mount Thor, en el que ells anomenaren «the one kilometer rappel».

ACTES

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE «QUERALBS»

Seguint el ritme periòdic que el Centre té establert, fa temps, per editar llibres d'interès per a l'excursionista, el dia primer de març és feu la presentació, al nostre estatge social, del llibre «QUERALBS», obra col·lectiva de trenta-tres autors, la majoria de Barcelona, però bons coneixedors de la mil·lenària vila homenatjada.

Aquesta miscel·lània, que consta de tres-centes pàgines il·lustrades amb fotografies en blanc i negre, color, plànols, dibuixos i mapes, fou presentada per Josep Benet, Director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya, i va presidir l'acte la senyora Marta Ferrusola, muller del M.H. senyor Jordi Pujol, President de la Generalitat, a qui acompanyaven el batlle de Queralbs i el President del Centre, senyor Josep Mª Sala i Albareda.

El senyor Benet va començar dient que li feia molt de goig presentar el llibre, per diverses circumstàncies, i totes elles prou satisfactòries: per tenir l'ocasió de parlar des d'un lloc on l'havien precedit destacades personalitats de les lletres catalanes d'agradable memòria; per fer-ho des d'una casa centenària, dedicada a l'esport i a la cultura en un sentit patriòtic; per la temàtica de l'obra; per ésser veí a estones de la vall de Ribes; per l'amistat que en vida va gaudir d'alguns dels seus autors; i també per presidir l'acte la senyora Ferrusola. Tot plegat feia que se sentís emocionat, com així ho va confessar.

Del llibre, bellament imprès, molt il·lustrat, d'un sumari variat, en va parlar extensament i amb paraules plaents. N'enumerà els temes i llurs autors, en destacà la col·laboració extraordinària del desaparegut professor Alexandre Cirici, i també del Dr. Joan Solé i Pla, que morí a l'exili. Digué que, gràcies al senyor Hurtado (qui proporcionà els escrits del «descobridor de Queralbs»), el doctor hi és homenatjat en justícia, ja que, incomprensiblement, ha estat oblidat fins i tot per la G.E.C., que ja és dir. Acabà dient que aquest llibre ha tingut un col·lector, que no ha de restar a l'anonimat: es tracta d'Antoni Abel, directiu de la nostra entitat, qui al seu dia va cercar els autors, va fer aplec de material fotogràfic i procurà que l'obra sortís al carrer. Després d'uns contratemps, superats

CAVITATS MÉS FONDES DE LA URSS

	Massís	Desnivell	Recorregut (m)
1. Schachta Snejnaja	Bzyb	-1.470	18.500
2. Schachta Towiani (?)		-1.190	
3. Napra	Bzyb	- 970	3.170
4. Kievskaja	Kyrtaou	- 950	1.820
5. Gnonerskaja	Bzyb	- 750	1.350
6. Picnerskaja	Bzyb	- 750	
7. Koubychevskaja	Arabika	- 740	2.020

Abel ha vist el fruit dels seus desvetllaments.

Després del presentador, parlà el senyor Francesc Morera, batlle de Queralbs. Tot seguit l'ex-president, Lluís Puntis, que era a la Sala d'Actes, va demanar per llegir una carta del senyor Jordi Pujol, qui s'hi excusà de no poder assistir a l'acte. La seva muller, a continuació, féu ús de la paraula i demostrà la satisfacció de trobar-se novament a la nostra entitat, en un nou acte cultural, com era el «naixement» d'un llibre de Queralbs, on ella es sentia vinculada des dels deu anys. Del llibre, va celebrar que fos una obra col·lectiva, cosa que demostrava que hi havia molts catalans que estimaven aquelles contrades des de llurs especialitats literàries. Aquesta ocasió la portà a fer un repàs dels anys de la seva infantesa i d'aquelles persones que han contribuït a l'obra i que avui no estan entre nosaltres, però que li foren un mestratge profitós, dels que no hi ha manera de pagar-los. Queralbs, per a ella (va anar dient), és on millor pot fruit de pau i de recolliment, de bona gent i d'un paisatge meravellós. I acabà dient que se sentia enorgullida que Queralbs tingués aquest «llibre» i que fos un llibre tan important i tan ben imprès.

Els assistents, que emplenaren la Sala d'Actes, entre ells molt jovent, van interessar-se tot seguit per adquirir el llibre que, simultàniament l'editor ja havia col·locat a les llibreries més adients. Els autors foren invitats a passar a la Sala de Juntes, on el senyor Puntis donà compte de com havia estat possible l'edició gràcies als hereus del senyor Puchades, que es mantenen fidels i addictes al nostre Centre. El senyor Josep Mª Sala, feu lliurament d'un exemplar a cada autor, conjuntament amb la medalla del centenari de l'entitat. Per als qui, dissortadament, no hi podien ser presents, recolliren l'obra, els familiars.

Queralbs, el Centre i Catalunya, tenen una nova obra: un retall d'història de la

nostra terra i dels homes que la convertiren en una nació.

M. M.

EXPOSICIÓ DE PINTURES DE J. M. JULIÀ I GABARRÓ

De l'1 al 14 de febrer, a la Sala d'Exposicions del Centre hi va haver una exposició de quadres originals del nostre consoci Josep Mª Julià: una petita mostra d'una vida artística iniciada molt tard, que plasma a la tela percepcions d'Eivissa, Formentera i Menorca, i del Principat, com Pedraforca, Sitges, Tuixén, Sant Llorenç de Morunys, El Port de la Selva, etc.

Els quadres del nostre octogenari consoci demostren clarament que la naturalesa és una font inesgotable d'inspiració artística i en tots els ordres. Altrament, en els quadres de l'amic Julià, hi ha un aliat privilegiat en totes les obres: és la llum. La llum que fa canviar els colors i juga amb el calidoscopi de les transparències. La llum, per a Julià, és essencial; li és vida i li és somni, ja que la seva diàfana expressió s'allunya deliberadament de la rigidesa acadèmica per endinsar-nos en una visió il·luminada i exuberant de formes que, a tots, ens plauria de somiar.

Una vocació (segons el mateix autor) nascuda vers els cinquanta anys, la qual, malgrat el curt trajecte, podríem dir que ha fet un llarg camí per galeries d'art. I ara, finalment, la nostra casa ha tingut la sort de poder admirar la seva obra (una mostra tan sols) per poder apreciar la trajectòria del seu instint artístic.

Sabem que ha estat molt visitada i molt ben comentada.

M. M.

CORAL CANTICORUM

El dia 7 de febrer, actuà a la Sala d'actes del nostre estatge social, la «Coral Canticorum», del barri barceloní de La Guineueta, fundada ara fa sis anys pel seu mestre director,

Constantí Sotelo. La formen unes 45 veus i vingué precedida d'excel·lents credencials de caire patriòtic i d'una bona preparació musical: sabíem que havien actuat en actes com la Campanya de Normalització Lingüística, al Pi de les Tres Branques, a la Crida la Solidaritat, al Monestir de Cuixà i al de Sant Martí del Canigó, al recent aplec de corals a Montserrat, etc.

L'acte al nostre estatge, que va tenir una durada poc freqüent i que el públic assistent va saber agrair, és va desenvolupar de la següent manera.

Presentació de la «Coral Canticorum» per aquest cronista, qui féu un *curriculum vitae* de les actuacions fetes arreu de Catalunya i de l'estranger. Tot seguit, el director de la Coral, senyor Sotelo, Professor Superior Diplomat de Pedagogia Musical, s'adreçà a la Sala i expressà el seu goig i el de la Coral per trobar-se al Centre i davant d'un públic excursionista que sabia que caminava per la pàtria per estimar-la millor, una tasca que la considerava paral·lela a la de la seva coral que, amb els seus cants, creia arribar a l'autèntic poble i assolir amb aquests contactes una fraterna germanor musical, cultural i patriòtica.

El programa, ben escollit, tingué dues parts: la primera, dedicada a obres del Renaixement, Barroc i Romanticisme; i la segona, a obres populars d'arreu del món. Les més aplaudides foren *Pavana*, *El Til·ler*, *Nadal Blanc*, *Aurtxo Seaskan*, i *Plomes al Vent*. Cal destacar la brillant actuació dels solistes Daniel Martí i Juli Marco, i en tot moment la del mestre director, qui féu honor a la seva capacitat de conduir les veus disciplinades del conjunt.

Finalment, van interpretar la cançó de J. S. Bach, *Lloa't sia Déu*, en la que el senyor Sotelo invità a tots els assistents a acompanyar-los, cosa que donà un colofó simpàtic a la memorable vetllada.

El nostre President, senyor Josep Mª Sala, féu entrega al senyor Sotelo de la medalla del Centenari de l'entitat, i la coral obsequià l'entitat amb una altra cançó com agraïment.

Després, en privat, la Directiva del Centre va oferir-los un refrigeri i, al final de la vetllada, cantaren dues cançons més fora de programa. Vam comprovar el segell inconfusible de la bona preparació musical d'aquest conjunt de veus, que recordarem amb estima i consideració.

Des d'aquestes columnes, desitgem molts èxits a aquesta coral barcelonina, i agraïm a la nostra consòcia, Montsió Garcia, l'encert d'haver-nos facilitat de conèixer aquesta coral tan ben preparada, i l'oportunitat d'haver fet nous amics.

M. M.

Expedició «Caixa de Barcelona, a l'Everest»

El passat dia 20 de març va tenir lloc, en un local de la Caixa de Barcelona, l'acte de presentació i acomiadament del material de l'expedició «Caixa Barcelona, a l'Everest». L'acte fou presidit pel Cap de l'expedició, Conrad Blanc, acompanyat per la majoria dels expedicionaris; hi foren convidats els mitjans de comunicació, representants de les cases patrocinadores, i també ho foren les revistes «Vértex» i «Muntanya».

L'acte començà en un breu parlament de Conrad Blanc, qui, després, contestà les preguntes relacionades amb diferents aspectes del material.

Els assistents varen poder «xafardejar» més tard alguns dels bidons i de les caixes preparades per «sortir vers el llunyà Tibet».

Cloué l'acte un refrigeri i els bons desigs per als expedicionaris de l'Everest; en el pensament de tots els assistents era present el molt conegut eslògan de «Aquest any sí», aplicat aquesta vegada a la muntanya.

J.T.

SEMBLANCES

«IN MEMORIAM» DE
SALVADOR ESPRIU I
JOSEP Mª CASACUBERTA

Els últims dies del mes de febrer, la nostra entitat va perdre dos catalans erudits, orgull de Catalunya i de les lletres catalanes. Tota la vida demostraren la seva estima envers el nostre Centre: n'havien fet demostracions i, alhora, s'identificaven amb la nostra tasca cultural i esportiva encaminada a la joventut a fi d'estimular-la a estimar la naturalesa i, amb ella, la terra nadiua.

La nostra entitat té a la Biblioteca llibres del poeta nacional i de l'editor estudiós i divulgador dels clàssics catalans, i ens ha causat estranyesa que els mitjans de comunicació habitual hagin silenciats el llibre d'Espriu, *D'una vella i encerclada terra* (1980), obra il·lustrada per Josep Mª Subirachs, editada per commemorar el Centenari del Centre Excursionista de Catalunya.

En aquest llibre, Salvador Espriu ens ofereix deu escrits en prosa i poesia, autèntiques vivències del poeta per les contrades dels Països Catalans i la seva història. Ell hi va materialitzar la seva estima, en lliurar-nos aquest llibre meravellós que, als excursionistes, tant ens afalaga de tenir a la nostra humil biblioteca. N'estem cofois, i sovint la seva lectura ens engendra confiança i obstinació.

De Josep Mª Casacuberta, direm que tenim la major part de la seva obra; ell mateix va procurar que cada volum que editava ens arribés puntualment a la nostra Biblioteca. Aquesta obra hi ocupa un espai considerable. Potser no ha estat tan conegut com Salvador Espriu, però la seva tasca, i malgrat els anys de repressió, cal considerar-la gegantina i d'una vàlua literària excepcional.

Tots dos han deixat una empremta pregon a el camp de les lletres catalanes i del patriotisme, i això ens

RECORDANT JOSEP LLAUDÓ

Llaudó, què fas? On ets?
Que potser voleies lentament sobre
el per a tu tan volgut Pirineu,
com àliga reial que obre
ses grans ales i, planejant,
d'ací d'allà escorcolles els racons
de tots els seus pics i piquets?
De sobte, t'adones d'una flor desconeguda,
bella, d'uns colorit i forma encisadors...
Et sap greu! Voldries fer-la conèixer!
Captar-la amb la teva càmera
per, després, més tard, mostrar-la
a tots els que has estimat,
projectant-la tan exquisida, de forma deguda;
divises enllà, un xic més a la dreta,
una masia bonica i petita,
i et sorprèn que abans no la hi trobessis.
Ella sembla que et digui, a cau d'orella:
—«No veus, Josep, que sóc tan insignificant?»...
Mes, per a tu, totes tenen un valor,
i et dol que estès tan amagadeta.

Vet ací que, fent ullada d'ocell,
pots adonar-te, contemplant-ho
—i també comprovar-ho amb exactitud—
tot el que vas anotar en el llibret
de «Pics de més de dos mil metres».
La satisfacció deu ésser plena.
Amb la teva exactitud ningú no hi pot!

Vas marxar sense avis ni informació...
Aquest no és el teu capteniment,
tu, sempre tan primmirat
per les bones formes i maneres!
Per què no deixaves que, a través
d'un gest, d'una mirada, un mot,
poguéssim adonar-nos de la teva intenció?
La diada, sí que vas escollir-la bé!
Quina millor, per a un muntanyenc
amant de la nostra Catalunya
i de les lletres, que la de Sant Jordi?

Em trobaré descansant, en plena natura,
i tu aterraràs suaument al meu costat,
plegaràs les ales i, amb el teu parlar reposat,
m'explicaràs el perquè del teu comiat.

Fins a sempre!

Conxa C.N.
(Abril de 1985, a l'any del seu comiat)

esperona a sentir-ne un gran respecte i una gran admiració. Llur mestratge ens farà reflexionar més d'una vegada; i moltes més ens caldrà rellegir-ne els llibres per no caure en defalliments i continuar fidels als seus guiatges, generosos de sentiments embolcallats de catalanitat.

Davant aquestes pèrdues irreparables, «... ens

mantindrem fidels per sempre més al servei d'aquest poble».

M. M.

BIBLIOGRAFIA

L'ORDAL

Cada full cartogràfic reeditat per Alpina adquireix

cada cop més entitat. Cada nova edició esdevé més ampliada i millorada, en termes generals, com una obra inacabada i sempre susceptible d'assolir la màxima perfecció.

En alguns mapes, aquesta actualització és més palpable, com en el cas del

full de L'Ordal, en què, a més de la xarxa de modernes comunicacions (autopistes), s'hi afegeixen els vials de totes i de cadascuna de les noves urbanitzacions que, com a bolets, sorgeixen i s'amplien cada any. Hom diria que, damunt una primera plantilla topogràfica de rius i corbes de nivell, es delineen els perfils de les poblacions, de les quals es quadriculen els carrers i s'hi afegeixen tants noms com calguin.

La coloració, sempre acurada, contribueix a donar al plànol una força de relleu i de vistositat pròpia de les obres més perfectes. El mapa-guia de L'Ordal comprèn el puig d'Agulles (al S de Gelida i sobre el coll de la Creu de l'Ordal). El cim d'Agulles és la màxima alçada (692 m) del sector (en el qual, per cert, a les primeres edicions, una taca blava al cim fou interpretat com una font o bassa que, naturalment, no hi existí mai).

Segueixen el Montcau (632 m), continuació del cim d'Agulles, el puig Bernat (606 m), la serra i creu de l'Aragall (545 m) i la seva urbanització, en el camí de l'itinerari al castell de Sant Jaume, sobre Martorell.

El coll de la creu d'Ardenya, amb el seu

complex d'avencs, que vénen assenyalats en una ampliació del mapa, completa aquest full, el centre del qual l'ocupa la mai prou ponderada església romànica de Sant Ponç, de Corbera.

D. Aloy

MALADETA - ANETO

El massís de La Maladeta i el cim d'Aneto, mai no havien estat tan ben representats a escala 1/25.000 com en el full cartogràfic editat per Alpina aquest any (1985).

No hi ha dubte que, en aquesta escala, hi ha d'haver alguns mapes d'ús limitat i amb finalitats estratègiques, aixecats pel Servei Cartogràfic de l'Exèrcit; però nosaltres ens referim simplement a mapes per a ús i divulgació entre els excursionistes.

La moderna concepció d'aquest full, amb la diversitat colorística i els textos menuts, en evitació d'atapeïments toponímics, el fan clar i entenedor al primer cop d'ull. D'una banda, ocupa el centre del plànol la glacera d'Aneto; i de l'altra, el llac de Cregúeña, amb les valls paral·leles i envoltats de Corones, Llosars, Salenques, Barrancs, Alba...

No és solament aquesta part central, amb les glaceres del massís ben concretades, la més definida de la regió, sinó que tot l'entorn gaudeix de la mateixa pulcritud de detall, des de la vall de l'Escaleta (al principi de la vall de Benasc) fins a la zona de

l'estació d'esquí de Cerler, així com les zones limitrofs de l'Haute Garonne, a França, i també la part corresponent al terme municipal de les Bordes, a la Val d'Aran.

Alhora, inclou el perfil de la cresta d'Alba, amb l'acotació de les puntes més destacades, etc. També, a la part descriptiva, a part de les clàssiques orientacions geogràfiques (clima, vegetació, relleu...) s'hi assenyalen els refugis i cabanes, els terrenys de càmping, les comunicacions (carreteres i pistes) i els principals itineraris d'atacament, ascensions i travessies (muntanya, esquí, etc.). Pel seu innegable interès és, doncs, un mapa que no hauria de faltar a cap biblioteca excursionista.

D. Aloy

«ORIENTACIÓN EN LA MONTAÑA. LA BRÚJULA Y EL MAPA TOPOGRÁFICO»

És el títol de la publicació n.º 52 d'Editorial Alpina: un manual força interessant, del qual s'han fet ja set edicions.

Aquest tractat és elemental, com escau a una publicació dirigida als no iniciats, encara que, tal com s'hi assenyalava al pròleg, pot servir de recordatori a tothom qui vagi a muntanya, sigui expert o novell.

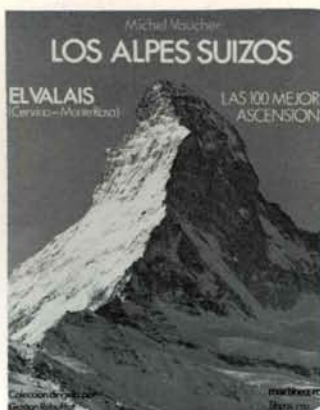
Ens explica què és la brúixola i quin és el seu funcionament, i fa una descripció dels mapes i de llur correcta interpretació. Ensenya la manera d'orientar-se a muntanya de

dia i de nit, així com l'apreciació de les distàncies, tot aprofundint en la lectura topogràfica, a fi que el lector es vagi familiaritzant amb el terreny que trepitja. També recomana, en determinats casos, l'ús d'un altímetre. Al final, hi ha un capítol amb nocions de salvament i de socorrisme.

Tots aquests coneixements resulten aplicables per a l'excursionista en les curses o proves d'orientació i en les de regularitat.

En conjunt, l'obra ha estat tractada amb un llenguatge accessible i amb una gran responsabilitat, amb l'ajut de petits gràfics de Xavier Coll, que complementen el text, en el qual tampoc no falta una breu referència a la fotogrametria aèria i espacial, aquests poderosos auxiliars de la moderna aereotopografia.

D. Aloy

LOS ALPES SUIZOS. Autor: Michael Vaucher. Col·lecció «Alta Montaña» 256 pàg. Il·lustrat amb fotografies en color, mapes i dibuixos. Barcelona, 1985.

Cent escollides ascensions als Alps del Valais, una serralada plena de cims bells i alterosos (deu d'ells sobrepasen els quatre mil metres), és l'autèntic paradís alpi dels «quatre mil», ja que dels 88 cims més alts d'Europa, en aquests Alps ja se'n poden comptabilitzar 42.

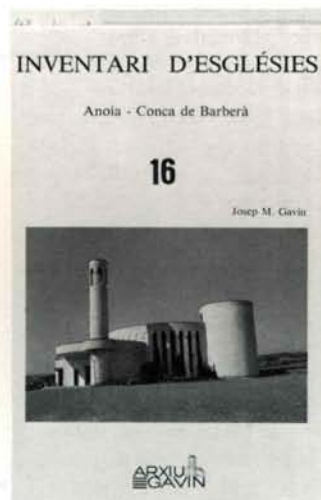
L'autor, Michael Vaucher, és considerat el millor alpinista d'aquests últims anys. Les seves gestes alpinistes són extraordinàries;

als 24 anys ja havia assolit escalades de renom. Va ésser el primer en arribar al cim del Dhaulâgiri (8.172 m) com a component de l'expedició a l'Himàlaia, l'any 1960.

Aquest destacat alpinista, el recordem com a company de cordada junt a Lionel Terray i Walter Bonatti, i és autor de diverses «primeres». Per tant, té una bona credencial, cosa que ens fa pensar que ens ha arribat un llibre de profit.

Llibre molt ben editat, amb il·lustracions escaients, mapes, detalls geològics i de climatologia, glossari alpi, toponímia, i la història de les primeres ascensions de les cent que enumera aquest volum, que recomanem als afeccionats a l'alpinisme.

M.M.

INVENTARI D'ESGLÉSIES. Vol 16 (Anoia-Conca de Barberà) autor: Josep M. Gavín. 269 pàgs., totalment il·lustrat amb fotografies en blanc i negre.

Ens plau donar testimoni d'aquest 16è volum de la col·lecció, amb el plaer de veure que segueix endavant l'inventari d'esglésies de qualsevol poble o ciutat, ja sigui capella en culte o sense, en estat ruïnós o dempeus. És un treball minuciós, de lliurament total, de tota una vida consagrada en una tasca que era necessària i que, el dia de demà, serà d'una vàlua extraordinària. Per això, voldríem que s'arribés a completar, i poder tenir a

l'abast una obra com aquesta que, sense temor, declarem d'utilitat.

L'exemple de l'amic Gavín ens complau i ens empena de goig, i tenim la seguretat que ha de donar els seus fruits. Volem dir que no li ha de faltar la col·laboració. Nosaltres estem convençuts que aquest inventari és ben demostratiu de la importància del nostre patrimoni monumental —sencer o enrunat—, però ben nostre.

Des d'aquestes columnes, encoratgem l'Arxiu Gavín a no defallir i a seguir endavant i a fins assolir de completar la totalitat de l'inventari.

M.M.

SKI SAUVAGE, per François Labande. Ed. Arthaud. Paris, 1983.

Un altre llibre dedicat a l'esquí de muntanya. Concretament, a la regió de l'Alta Savoia, amb una selecció de 107 itineraris que cobreixen els Pre-alps de la Savoia, la regió perifèrica francesa del massís del Mont Blanc i uns pocs itineraris que cobreixen el propi Mont Blanc.

Fet comú a quasi tots els itineraris, és la possibilitat de ser efectuats en una sortida d'un sol dia; i, a més de descriure l'itinerari de base, l'autor hi apunta les possibles variants.

Les obligades referències al material, la seguretat, els socors, etc. ocupen unes breus pàgines al començament del llibre. I nombroses fotografies de color, intercalades al text, fan néixer les ganes de conèixer els itineraris descrits. Hi acompanya, en cada cas, una reproducció del mapa referit a la zona.

J.Mª Sola i Albareda

D'ACI D'ALLÀ

VILABLAREIX. El 3 de març (diumenge) es va celebrar, davant l'església parroquial de Sant Menna, el tradicional Aplec de Sant Roc, amb assistència de milers de persones de

diferents comarques gironines. Aquest aplec té una característica molt particular, ja que la festivitat de Sant Roc s'escau l'agost, i aquí la celebren sempre la segona setmana de quaresma (i cal dir que, de la capella de Sant Roc, solament en queden ruïnes). Missa, ballada de sardanes i dinar de germanor per les rodalies, configuren aquest aplec, on cada any es repeteix: «*Defenseu, sant Roc, si us plau, / aquest poble, de la pesta.*»

LLÍVIA. En aquesta població de La Cerdanya va tenir lloc la presentació del volum *El llibre ferrat*, de privilegis i ordenacions de la vila. La recopilació ha estat feta pel pare Cebrià Baraut, monjo de l'Abadia de Montserrat. La presentació va estar presidida pel Dr. Antoni Pladevall, qui també va inaugurar-hi una exposició de diorames sobre la flora del municipi, on les herbes remeieres hi són en quantitat.

BEUDA. El dia 15 de febrer, el bisbe de Girona va nomenar mossèn Joan Carreres com a rector de Sous i capellà de Nª Sª del Mont. Aquest fet coincideix també amb l'inici dels treballs de consolidació del conjunt històric-artístic de Sous. Del Santuari, cal dir que es proveirà d'un bon servei d'hostatgeria i de cel·les, a més de celebrar-s'hi, cada diumenge, missa a migdia. La Mare de Déu del Mont ha estat sempre un santuari molt estimat dels excursionistes, a qui els plau de recordar-hi l'estada de mossèn Cinto.

Vilademuls. Unes quinze mil persones es donaren cita a l'Aplec de Sant Mer, en una ermita situada al terme de Vilademuls. La missa fou oficiada pel bisbe de Girona, Dr. Jaume Camprodon. S'hi cantaren els goigs del sant: «*Vulgueu-nos afavorir, / Sant Mer, abat gloriós.*» El segle XVI, ja acudia gent a l'ermita en romiatge, tot demanant guarició i la protecció de les colites. Avui, l'aplec té un

caire popular, sense deixar de banda l'aspecte religiós. L'associació d'Amics de Sant Mer recapta cada any uns diners d'abonament per aparcar-hi i els destina a arranjar l'ermita, que havia estat desatessa durant més de cinquanta anys.

CANET DE MAR.

Cinquanta caixes de material bibliogràfic van ser donades pels familiars del Dr. Marià Serra a la biblioteca de Canet de Mar. El material permetrà a la població de conèixer millor la seva història. D'aquesta donació, en cal destacar el *Dietari*, del Dr. Serra, que va escriure entre els anys 1880-1924 sobre els esdeveniments de la vila, i una col·lecció de goigs de tres mil exemplars.

ROSES. El conegut i polifacètic Esteve Albert ha endegat una campanya per salvar de les excavadores el castell d'en *Rodrigo*, situat a la platja del Joncar, una obra medieval aixecada en ple segle XX (els anys seixanta la començà a fer construir l'industrial Roderic Garcia). Aquest castell conté obres del ceramista figuerenc Oller i escultures de Comellas. Al nostre amic Albert (de qui va sortir la idea i la realització de l'escenificació de *Bandera de Catalunya* al castell de Bellcaire) desitgem que trobi el suport que li cal.

BEGET. El poble de Beget s'enfronta al pla general de Camprodon, que s'aprovà el 27 d'abril de 1983 (que inclou el nucli urbà de Beget, i on es determinen els colors que han d'aplicar-se a les façanes d'aquesta vila). La *vox populi* està contra l'arrebossada de les façanes. La normativa, segons que sembla, preveu colors verds, roses, ocres i beixos. Nosaltres ens identifiquem amb els nadius de Beget i creiem que cal tenir respecte a la declaració de conjunt històric. Pensem que la Generalitat vetllarà per aquesta declaració.

GIRONA. El Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona,

un organisme que depèn de la Generalitat de Catalunya, i que va començar les seves activitats l'any 1981, està confeccionant una carta arqueològica del litoral català i acaba de publicar un llibre intitulat: *Introducció a la arqueologia subaquàtica*, un autèntic manual de consulta. També correspon a aquest organisme la conservació i restauració del material que s'extreu del fons del mar. Actualment, estant treballant enfront del Cap de Creus, on estan recuperant, d'un vaixell enfonsat durant el segle I d. C., material arqueològic en quantitat, que servirà sens dubte per millorar els coneixements que es puguin tenir del *Mare Nostrum* d'aquella època de major hegemonia de l'Imperi romà.

ULLDEMOLINS. Dissabte, 9 de març, a la Societat «La Agrícola», d'Ulldemolins, va tenir lloc una sessió de diapositives en color, originals de Raül Borràs, fill de la vila i ben conegut al Centre per haver-nos ofert vetllades similars. El tema de la seva projecció anava combinat amb la «Festa de l'Oli», de la denominació Siurana-Montsant, que havia de fer la presentació el dia següent, així com amb el concurs de la «Trita d'espínacs en suc». El nostre consoci Hilari Sanz, que es desplaçà a aquella localitat invitat per la Comissió de Festes, féu la «presentació de l'ulldemolinenc Raül Borràs».

Tant la «Festa de l'Oli», com la de la «Trita d'espínacs en suc», congregaren més d'un miler de persones que pogueren degustar tant l'oli com la truita. Participaren a la Festa els Xiquets de Valls, els Castellers de Cornudella, l'Esbart Montsant (de la vila) i una Banda de Tambors i Trompetes, de Reus. Completaren la diada unes conferències sobre les perspectives de l'oli davant el Mercat Comú Europeu i la influència de l'oli verge en la nutrició, a càrrec de Montserrat Domènech i Eduard Bes, respectivament.

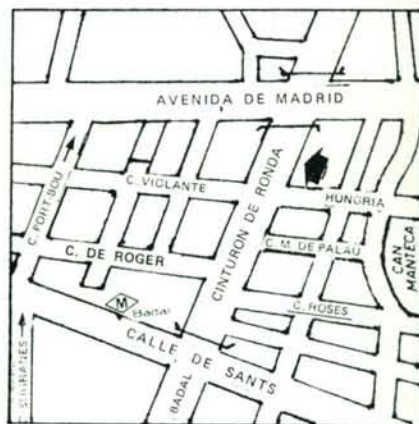
M. M.

Gra de Fajol (2.708 m). (Foto: A. Montserrat.)

PEDRA-NEU

COMUNICACIONS

METRO

LÍNIA-V-BADAL

LÍNIA-III-PL. CENTRE

BUS

15-54-70-72-43-56-57

NOVA ADREÇA

**CINTURÓ DE RONDA
AVDA. MADRID**

OFERTA D'ESTIU 1985

- COMENÇA A CORRER
- ENTRENAT I
- POSAT EN FORMA

CONJUNT D'ESCALADA

CORDA (9 x 46)

CASC D'ESCALADA

PEUS DE GAT

9.975,-

CONJUNT PER CORRER

SABATILLES PER MARATHON

PANTALONS

CURTS

CINTA PEL CAP

5.450,-

PEUS DE GAT 3.000,-

SETMANA DEL TASCÓ

DEL 2 DE MAIG

AL 10 DE MAIG

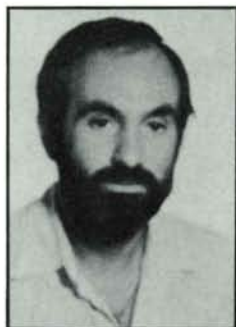
PEDRA-NEU

PEDRA-NEU

NOVETAT

FES EL TEU EQUIP D'ESQUI - DE MUNTANYA - D'ESCALADA - ETC.
APROFITANT EL MOMENT DE CELEBRAR LES TEVES NOCES D'ANIVERSARI
¡¡PREGUNTANTS!!

LLISTES DE NOCES

JOAN OLIVA

LLOGUER DE:
ESQUÍS DE MUNTANYA
ESQUÍS DE FONS
CRAMPONS I PIOLETS

PROFESSORS DE L'ECAM

C/ BRASIL, 48 - CINTURÓ DE RONDA
AVDA. MADRID

BARCELONA 08028

TEL. (93) 330 27 74

PEDRA-NEU

GUILLEM ARIAS

**TOTS ELS ÀMBITS DE L'ESPELEOLOGIA
AL TEU ABAST AMB**

speleon

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

SUBSCRIU-TE

**PER A LES VOSTRES VACANCES A LA MUNTANYA,
CONSULTEU LES NOSTRES GUIES EXCURSIONISTES**

**GUIES DE MUNTANYA
DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA**

- Cerdanya
- Alt Bergueda i Cardener
- Pallars - Aran
- Posets - Maladeta
- Vignemale - Monte Perdido
- Pirineu Oriental (2 volums)
- Pallars - Alt Urgell
- Travessia del Pirineu

XALETS I REFUGIS DE MUNTANYA DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA I DEL CLUB ALPIN FRANÇAIS

L'acord de reciprocitat entre el Centre Excursionista de Catalunya i el Club Alpin Français, contempla l'aplicació de les tarifes de SOCI, per a tots aquells membres d'una i altra entitat.

Per a gaudir del preu de la tarifa de Soci del C.A.F., cal presentar el CARNET vigent del Centre, als guardes dels xalets i refugis. Demaneu sempre els tiquets de pernoctació, als guardes.

XALETS-REFUGIS, CAF

REFUGI DE BAYSELANCE (CAF de BORDEAUX). Alt. 2.650 m. Regió: Vignemale, Gavarnie. 70 llits. Obert tot l'any. Guardat des del primer de juliol fins a l'octubre. Des de Gavarnie (Barratge d'Ossoue) 3 h. 30 min.

REFUGI DE HOLLE (CAF de LOURDES). Alt. 1.500 m. Regió: Gavarnie. Guardat i obert tot l'any a excepció del mes de novembre. 50 llits. Accés: per la carretera de Bujaruelo, 3 km després de Gavarnie.

REFUGI DEL SERRADETS (CAF de TARBES). Alt. 2.580 m. Regió: Gavarnie, Brèche de Roland. 80 llits. Obert tot l'any, guardat del primer de juliol a l'octubre. Accés des del final de la carretera de Bujaruelo 1 h. 30 min.

REFUGI DE TUQUEROUYE (CAF de BORDEAUX). Alt. 2.666 m. Regió: Mont Perdu, Gavarnie. Obert tot l'any. En mal estat. Cal portar-se el material per dormir i fer-se el menjar. Accés: des del Barratge de les Gloriettes (poble de Gèdre, carretera a Gavarnie) 3 h. 30 min.

REFUGI DE CAMPANA (CAF de BAGNERES DE BIGORRE). Alt. 2.220 m. Regió: Reserva Natural de Néouvielle. 25 llits. Obert tot l'any. Guardat del juliol a l'octubre. Accés: des de la carretera de La Mongie 3 h. (el camí surt 3 km abans d'arribar a l'estació d'esquí).

REFUGI DE POMBIÉ (CAF de PAU). Alt. 2.031 m. Regió: Pic d'Ossau. 50 llits. Obert des del primer de juliol a finals d'octubre i els caps de setmana des de Pasqua. A l'hivern hi ha 18 llits disponibles.

REFUGI D'ARREMOUIT (CAF de PAU). Alt. 2.305 m. Regió: Arriel, Pallas. 30 llits. Obert tot l'any. Guardat des del primer de juliol al final d'octubre. Per a més informació cal dirigir-se al CAF de Pau, 5, rue René Fournets -64000 PAU.

REFUGI DE LARRIBET (CAF de LOURDES). Alt. 2.070 m. Regió: Balaitous, Frondellas. 15 llits. Obert tot l'any. Guardat els caps de setmana des de Pasqua i tot l'any a partir del primer de juliol fins a final d'octubre. Des d'ARRENS 2 h. 30 min.

REFUGI DE LES OULETTES (CAF de LOURDES). Alt. 2.150 m. Regió: Vignemale. 80 llits. Obert tot l'any. Guardat des de primer de juliol fins a l'octubre. Des del Pont d'Espagne 3 h.

REFUGI DE VENASQUE (CAF, PIRENEUS CENTRALS). Alt. 2.232 m. Regió de Luchon. Tel. (61) 62 89 25. Obert sense Guarda. 12 places, lliteres i llar de foc. Accés amb automòbil en direcció a l'Hospice de France just a la bifurcació de la carretera, 4 hores de camí.

REFUGI DEL PORTILLON (CAF, PIRENEUS CENTRALS). Alt. 2.570 m. Al llac d'Oô, regió d'Oô. Guarda: Mme. Dorche, tel. (59) 30 45 16 a Pau. Guardat del 1.º de juliol al 15 de setembre, i alguns caps de setmana de primavera i tardor. 45 places estiu i hivern, estufes i lliteres. Accés amb automòbil fins a les granges d'Astau. 3 hores de camí.

REFUGI DEL MAUPAS (CAF, PIRENEUS CENTRALS). Alt. 2.450 m. Regió de Castillon de Larboust. Guarda: Mr. Tristan Bane. Tel. (61) (62 89 25), tel. al Refugi (61) (79 16 07). Guardat del 1.º de juliol al 15 de setembre. 25 places. Accés amb automòbil fins a la Central Elèctrica. 4 hores de camí.

REFUGI D'ESPINGO (CAF, PIRENEUS CENTRALS). Alt. 1.967 m. Regió de Luchon. Tel. (61) (62 89 25). Guarda: Mr. Eugène Rives, tel. (61) (79 12 40) a Oô. Guardat els caps de setmana de maig a octubre i de juny a 30 de setembre una part oberta permanentment. Tel. del Refugi: (61) (79 20 01). 70-80 places. Restaurant i lliteres. 20 places a l'hivern. Accés amb automòbil, fins a les granges d'Astau. 2 hores de camí.

XALETS-REFUGIS, CENTRE

XALET DE LA MOLINA

Situació: A la Molina a 1.570 m d'altitud i a 10 km d'Alp. El xalet es troba en un lloc immillorable de la Molina per la seva panoràmica sobre el bosc, la vall i la serralada que prové del cim del Puigmal.

Accés: Amb automòbil per la carretera N-152, fins a la collada de Toses i d'aquí per la carretera que porta a Alp. També s'hi pot arribar amb ferrocarril, línia de Barcelona a Puigcerdà.

Excursions: El xalet, a l'estar situat a la comarca de la Cerdanya, és una excel·lent base d'excursions de tota mena com poden ser: la Vall de Núria, les serres del Monteixo i Cadi, la Cerdanya francesa i a l'hivern és punt estratègic per la seva proximitat a totes les estacions d'esquí de la zona.

Als seus voltants, es troben abundants prats amb tota la flora alpina autòctona de la zona i frondosos boscos on a la tardor és fàcil trobar bolets. Per a més informació consultar les guies del CENTRE, «PIRENEU ORIENTAL» i «CERDANYA».

Serveis: Xalet obert tot l'any, 150 places amb habitacions de dos llits amb dutxa, habitacions amb lliteres, no cal sac de dormir. També disposa de dormitori general amb sac de dormir, amb dutxes i serveis. Servei de restaurant.

Guarda: Sr. Antoni Barnadas.

XALET JULI SOLER I SANTALÓ

Situació: Es troba al poble de Saldardú, a la Vall d'Aran, a 1.268 m d'altitud.

Accés: Amb automòbil per la carretera C-412 de Viella al port de la Bonaigua.

Excursions: El xalet és una excel·lent base per a excursions a la Vall d'Aran i les valls veïnes. Consultar la guia del CENTRE «PALLARS-ARAN».

Serveis: Xalet obert tot l'any, 105 places amb habitacions de dos llits amb dutxa, habitacions amb lliteres, no cal sac de dormir. També disposa de dormitori general, amb sac de dormir, amb dutxes i serveis generals. Servei de restaurant.

Guarda: Joaquim Perea.

XALET DE LA BASSETA

Situació: A Sant Joan de l'Erm nou a la divisòria de les comarques de l'Alt Urgell i el Pallars, a 1.700 m d'altitud i a 30 km del poble de Castellbó.

Accés: Amb automòbil per la carretera C-1313, agafant el trencall a l'aeroport de la Seu d'Urgell i continuant fins a Castellbó. D'aquí arrenca una pista en bon estat fins al xalet.

Serveis: Obert tot l'any amb habitacions de lliteres amb dutxa. Dormitori general amb sac de dormir. Servei de restaurant.

Excursions: Pels frondosos boscos que l'envolten ascensions al Tossa de l'Òrri i a la Vall de Santa Magdalena. Per a més informació consultar la guia del CENTRE, «PALLARS-ALT URGELL».

Guarda: Josep Pratginestós.

XALET D'ULL DE TER

Situació: Es troba en el cercle d'Ull de Ter a la capçalera del riu Ter, a 2.220 m d'altitud i a 15 km del poble de Setcases.

Accés: A peu, 30 minuts des de la carretera que des de Setcases porta a l'estació d'esquí Vallter.

Excursions: A Núria, cims de Bastiments, Bassibers, Costabona i Canigó. Per a més informació consultar la guia del CENTRE «PIRENEU ORIENTAL».

Serveis: Disposava de 75 places distribuïdes en habitacions amb lliteres de vuit places, equipat amb flassades, cal portar sac de dormir, té instal·lació elèctrica, sanitaris i dutxes. Servei de restaurant. Obert del primer de juny al 30 de setembre. Resta de l'any, obert els caps de setmana.

XALET JOAN VENTOSA I CALVELL

Situació: Es troba sobre l'estany Negre de Boi, a la vall del riu Tor, a sota les Agulles de Travessany, a 2.220 m d'altitud i a 10 km del Balneari de Caldes de Boi.

Accés: A peu des de la presa de l'estany de Cavallers, fins a la presa amb automòbil per la carretera d'Erill la Vall al Balneari de Caldes de Boi. Des de la presa hi ha dues hores, passant per la pleta de riu Malo, lladres de la Morta fins al xalet.

Excursions: Als cims de Beciberri, Contraig, Punta Alta i molts d'altres. Per a més informació consulteu la guia del CENTRE, «PALLARS-ARAN».

Serveis: Dormitori general de 80 places, equipat amb flassades, cal portar sac de dormir. Servei de restaurant. Sanitaris i dutxes. Obert des del 23-6-84 al 30 de setembre. Resta de l'any possibilitat els caps de setmana.

Guarda: Miquel Sánchez.

XALET DE LA RENCLUSA

Situació: A la vall del riu Essera en el desguàs de la geleira de la Maladeta, 2.140 m d'altitud i a 25 km del poble de Benasc.

Accés: A peu des del Pla d'Estan. Amb trenta minuts d'automòbil es pot anar des de Benasc fins a l'Hospital, i d'aquí a l'esmentat Pla per pista forestal.

Excursions: Ascensions a tots els cims de la Maladeta i al mateix Aneto. Per a més informació consulteu la guia del CENTRE, «POSETS-MALADETA».

Serveis: Disposava d'habitacions amb lliteres i dormitori general. Cal portar sac de dormir. Servei de restaurant. Obert des del 23-6-84 al 30 de setembre. Resta de l'any, possibilitat els caps de setmana.

Guarda: Antonio Lafont.

XALET D'AMITGES

Situació: Estany d'Amitges a la vall de Sant Maurici, a 2.380 m d'altitud, a 15 km d'Espot.

Accés: Amb automòbil d'Espot a l'estany de Sant Maurici, i a peu per pista forestal (1 h. 30 m.), o bé amb vehicles tot terreny.

Excursions: Ascensions i escalades a les Agulles i Pic d'Amitges, Pic de Basiero, Pic de Ratera, etc.

Serveis: Dormitori general de 80 places equipat amb flassades. Cal portar sac de dormir. Servei de restaurant. Sanitaris i dutxes.

INAUGURACIÓ: 23-9-84.

REFUGI JOSEP M. BLANC

Situació: A l'estany Tort de Peguera, a la vall del riu Peguera, a 4 hores de camí del poble d'Espot i a 2.350 m d'altitud.

Accés: A peu des del poble d'Espot o amb vehicle tot terreny per la pista forestal que surt de la carretera de Sant Maurici.

Excursions: Ascensions als cims de Peguera i Monastero. Per a més informació consulteu la guia del CENTRE, «PALLARS-ARAN».

Serveis: Dormitori general. Cal portar sac de dormir. Servei de restaurant. Obert des de 23-6-84 al 30 de setembre.

REFUGI CIRIAC BONET

Situació: Poble de Siurana.

Accés: Amb automòbil per la pista que surt de Comudella de Montsant.

Excursions: A les serralades de Prades i del Montsant. **Serveis:** Disposava de dormitori general de 30 places, sanitaris, aigua corrent. La clau es demana al guarda que viu al mateix poble.

Guarda: Sr. Rufino Roig.

A/s seus peus
**calçat
infantil**

- Balmes
PLAÇA MOLINA
- AVDA.
PAU CASALS, 15
- PASSEIG
SANT JOAN, 139

KATAKROK

Ja és a la venda el llibre de la primera expedició catalana a l'Everest.

Primer intent d'assolir el cim de l'Everest, en la història de l'alpinisme català.

Format 21x29 1/2 cm.
Pàgines 272
Fotografies de color, 70
Mapes, 10
Gràfics de perfils, 2

El trobareu a les llibreries

Socis del Centre Excursionista de Catalunya,
a l'estatge social, carrer Paradís, 10, pral.
08002-Barcelona.